

საქართველოს
ახალგაზრდა
იურიისტთა
ასოციაცია

№15

სისხლის სამართლის პროცესების მონიტორინგის ანგეაიში

მონიტორინგის პერიოდი: მაი 2020 - მაი 2021

სისხლის სამართლის პროცესების მონიტორინგის N15 ანგარიში

(თბილისის, ქუთაისის, ბათუმის, თელავის,
რუსთავისა და გუგდიდის სასამართლოები)

მონიტორინგის პერიოდი: მარტი 2020 - მარტი 2021

მონიტორინგის პროექტის განხორციელება შესაძლებელი გახდა ამერიკელი ხალხის გულუხვი დახმარების წყალობით, რომელიც აშშ-ის საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (USAID) მეშვეობით იქნა გაწეული. ანგარიშის შინაარსზე პასუხისმგებელია საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია. ის არ ასახავს USAID-ის, აშშ-ის მთავრობის ან „ადმოსავლეთ-დასავლეთის მართვის ინსტიტუტის“ შეხედულებებს.

EAST • WEST
MANAGEMENT
INSTITUTE
კანონის უზენაესობის მხარდაჭერა
საქართველოში (PROLoG)

საია მადლობას უხდის საქართველოს სასამართლო ხელისუფლებას სასამართლო მონიტორინგის პროექტის განხორციელების ხელშეწყობისათვის.

ანგარიშის ხელმძღვანელი: მერაბ ქართველიშვილი

ავტორები: თამარ ბოჭორიშვილი, ფატიმა ჩაფიჩაძე

მონიტორები: ხატია ხარატიშვილი, მთვარისა შველიძე,
ჯუმბერ ქათამაძე, ნათია გელაშვილი,
შალვა ჯავახიშვილი, ნინო ირემაძე,
თეონა გაბადაძე

რედაქტორი: ნინო ჯავახიშვილი

დიზაინი: თეონა კერესელიძე

აკრძალულია აქ მოყვანილი მასალების გადაბეჭდვა, გამრავლება ან გავრცელება კომერციული მიზნით, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის წერილობითი ნებართვის გარეშე.

ჯ. კახიძის ქ. №15, თბილისი, საქართველო

(+995 32) 295 23 53, 293 61 01

www.gyla.ge

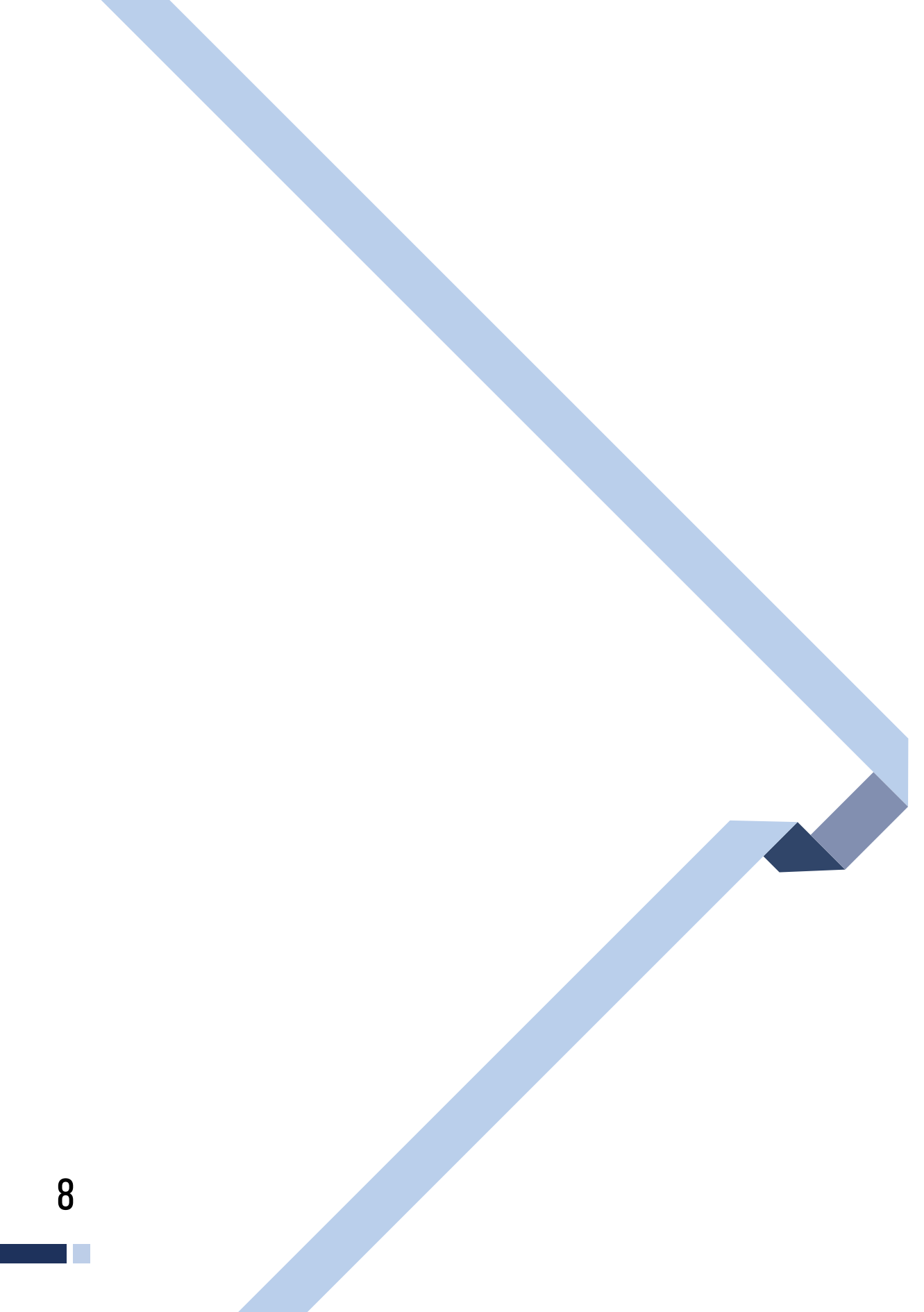
© 2021, საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია

საკრეჯი

შესავალი	9
მეთოდოლოგია	13
ძირითადი მიზნაბეჭი	15
სასამართლო სისჯება	22
COVID-19-ის პანდემიის დროს	22
შესავალი	22
პანდემიის გავლენა საჯარო განხილვის უფლებაზე	22
საიას მონიტორებისა და დაინტერესებული პირების საჯარო სხდომებზე დაშვების შეზღუდვა	23
სასამართლო სხდომების ხელმისაწვდომობა	25
დისტანციურ სხდომებზე მტკიცებულებების გამოკვლევა	27
▪ მოწმეთა დაკითხვის პროცედურა	27
ნივთიერი მტკიცებულების გამოკვლევა	30
ტექნიკური ხარვეზები	31
დაცვის უფლება, ადვოკატისა და ბრალდებულის ურთიერთობის კონფიდენციალურობა	33
▪ შესავალი	33
▪ გამოვლენილი შედეგები	34
პანდემიის გავლენით შემოღებული ახალი სისხლის სამართლის ნორმები	37
გამოთხოვნილი ინფორმაცია	40
შესწავლილი განაჩენები და სასამართლო მონიტორინგის შედეგები, გამოყენებული სასჯელები	43
სასამართლოში გააღებულის პიკველი ნაჩვენის სხდომები	46
შესავალი	46
პირველი წარდგენის სხდომების ანალიზი	48

აღკვეთის ღონისძიების სახეები და მათი გამოყენების ძირითადი გენდენსიები	52
პატიმრობა	52
▪ შესავალი	52
▪ გამოვლენილი შედეგები	52
გირაო	54
▪ შესავალი	54
▪ გამოვლენილი შედეგები	54
შეთანხმება გაუსვლელობისა და სათანადო ქცევის შესახებ	59
პირადი თავდებობა	61
დამატებითი ვალდებულება	61
სხდომები, რომლებზეც სასამართლომ არ გამოიყენა აღკვეთის ღონისძიება	63
დაკავების კანონიერებაზე სასამართლო კონფრომის განხორციელება	65
შესავალი	65
სასამართლო სხდომების ანალიზი	66
წინასასამართლო სხდომაზე მგვიცხვებუბათა დასაშვებობა	68
შესავალი	68
სასამართლო სხდომების ანალიზი	68
საგამომძიებო მოქმედება - ჩხიკა და ემოლება	72
შესავალი	72
გამოვლენილი შედეგები	72
აღკვეთის ღონისძიების გადასინჯვის შესახებ სასამართლო სხდომები	77
შესავალი	77
სასამართლო სხდომების ანალიზი	77
სავარაუდო არასათანადო მოპყრობის ფაქტები სამართალდამცავი ორგანოების მხრიდან	79

საპროცესო შეთანხმება	83
შესავალი	83
გამოვლენილი ტენდენციები	84
საპროცესო შეთანხმებასთან დაკავშირებული უფლებების განმარტება	87
▪ გამოვლენილი შედეგები	88
საპროცესო შეთანხმების სხდომების მცირე დროში განხილვა	88
▪ გამოვლენილი ტენდენციები	89
სასჯელის კანონიერება და სამართლიანობა	90
გამოყენებული სასჯელები	91
ეკსპედიტი განხილვა	94
სხდომების დაგვიანება, გაჭიანურება, გადადება	94
განაჩენები	95
გამოყენებული სასჯელები	96
ოჯახური დანაშაულები	98
შესავალი	98
გამოვლენილი ტენდენციები	98
არსებითი განხილვის სხდომები	101
ოჯახურ დანაშაულებზე საპროცესო შეთანხმების გაფორმება	103
სასამართლოს რეაგირება ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა მდგომარეობაზე	104
დასკვნა და რეკომენდაციები	106

შესავალი

საიას სისხლის სამართლის სასამართლო მონიტორინგის ანგარიშები, სამართლიანი სასამართლოს სტანდარტების და ადამიანის ძირითად უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის შესაბამისად, ემსახურება სისხლის მართლმსაჯულების სისტემის ხარისხის გაუმჯობესებას. მონიტორინგი ავლენს სამართალწარმოებისას არსებულ ხარვეზებსა და გამოწვევებს, ასევე დადებით ტენდენციებს. გამოვლენილი მიგნებების შეფასების შედეგად, ანგარიშში წარმოდგენილია რელევანტური, პრაქტიკული საკანონმდებლო რეკომენდაციები.

მიმდინარე საანგარიშო პერიოდი მოიცავს 2020 წლის მარტიდან 2021 წლის მარტის ჩათვლით პერიოდს. წინამდებარე სასამართლო მონიტორინგის ანგარიში გამორჩეულია იმით, რომ სრულად ემთხვევა COVID-19-ის პანდემიის ერთწლიან პერიოდს, რამაც მნიშვნელოვანი ცვლილებები გამოიწვია სამართალწარმოების განხორციელების პროცესში.

კოვიდ-19-ის პრევენციის მიზნით, სხდომების დარბაზში განხილვასთან ერთად, სასამართლო გადავიდა დისტანციურ სამართალწარმოებაზე, რაც სამართლიანი სასამართლო განხილვისა და საჯაროობის პრინციპის მიმართულებით ტესტი აღმოჩნდა სასამართლო სისტემისთვის. ამასთან, გარკვეული ხარვეზები, რაც ისედაც წლების განმავლობაში არსებობდა მართლმსაჯულების სისტემაში, პანდემიის შედეგად კიდევ უფრო მწვავედ გამოიხატა.

დისტანციურ სამართალწარმოებაზე გადასვლის პირველ ეტაპზე სასამართლომ ვერ უზრუნველყო საჯაროობის პრინციპის რეალიზება. პანდემიის დაწყებიდან ორი თვის განმავლობაში სასამართლო სხდომები მიუწვდომელი იყო დაინტერესებული პირებისთვის. საიას მიმართვა იუსტიციის უმაღლესი საბჭოსა¹ და არაერთი სასამართლოს მისამართით,² რომ უზრუნველყოთ მონიტორების სხდომაზე დასწრება, უშედეგო აღმოჩნდა.³

შემდგომ პერიოდში სასამართლოებმა თანდათან დაუშვეს დაინტერესებული პირები დისტანციურ სხდომებზე ან/და სხდომის დარბაზებში. მოსამართლეები და სასამართლოს პერსონალი (სხდომის მდივნები, თანამემწეები) უმეტესად მონდომებულნი იყვნენ, უზრ-

უნველყოთ პროცესების საჯაროობა, თუმცა ინდივიდუალურ მოსამართლეებს, პანდემიის გავრცელების თავიდან აცილების მოტივით, ჰქონდათ თვითნებური გადაწყვეტილებების არეალი, დაუსაბუთებლად შეეზღუდათ მონიტორების დასწრება როგორც ფიზიკურად, ისე დისტანციურად.

პრობლემურია დისტანციურად ან ნაწილობრივ დისტანციურად მიმდინარე სხდომების ხარისხი, რაც ტექნიკური ხარვეზებით იყო განპირობებული. უმთავრესად, ხარვეზები გამოწვეული იყო ინტერნეტკავშირის პრობლემით, პროგრამული ხარვეზით, გამოსახულებისა თუ სმენადობის მიზეზით, განსაკუთრებით პენიტენციური დაწესებულებებიდან ბრალდებულთა ჩართვის დროს.

ტექნიკური ხარვეზები განაპირობებდა სხდომების ხშირად გადადებასა და დაგვიანებით დაწყებას, ვიდრე ეს წინა წლებში ხდებოდა. ეს კიდევ უფრო ამძიმებდა საქმის გონივრულ ვადებში განხილვასთან დაკავშირებით არსებულ მდგომარეობას.

პენიტენციური დაწესებულებები ამ დრომდე არ არიან აღჭურვილნი დისტანციური ჩართვისთვის საჭირო საკმარისი რაოდენობის ტექნიკური საშუალებებით. პრობლემას წარმოადგენს ტექნიკური საშუალებების გამოყენების მცოდნე კადრების არარსებობაც.

დაკვირვება აჩვენებს, რომ რთულია დისტანციურ სხდომებზე მტკიცებულებათა სათანადოდ შესწავლა, განსაკუთრებით მოწმეთა დაკითხვა და ნივთიერი მტკიცებულებების გამოკვლევა. მოწმეთა დისტანციურად დაკითხვისას, პირველ რიგში, მნიშვნელოვანია, მოხდეს მოწმის იდენტიფიცირება, ასევე უგულებელყოფილი არ არის მოწმეზე ზემოქმედების რისკებისგან დაცულობა, განსაკუთრებით, როდესაც ისინი ერთვებიან პენიტენციური დაწესებულებიდან ან პოლიციის ადმინისტრაციული შენობიდან, ასევე, ადვოკატის ოფისიდან.

გამოიკვეთა, რომ პანდემიის პირობებში გართულდა ბრალდებულსა და მის ადვოკატს შორის სათანადო კომუნიკაცია. ადვოკატები, რიგ შემთხვევებში, ვერ ახერხებდნენ სხდომის დაწყებამდე ბრალდებულთან კომუნიკაციასა და პოზიციების შეჯერებას. დისტანციურ სხდომებზე საფრთხე შეექმნა ადვოკატისა და კლიენტის საუბრის კონფიდენციალურობას, რადგან ადვოკატის კონსულტაცია მისი დაცვის ქვეშ მყოფთან მესამე პირთათვის ხელმისაწვდომი იყო.

არასათანადო სასამართლო კონტროლი, უკვე წლებია, პრობლემაა აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების, ბრალდებულის პირველი წარდგენის სხდომაზე დაკავების კანონიერების განხილვისა და საპროცესო შეთანხმების დროს. შენარჩუნებულია ტენდენცია, რომ სასამართლო თითქმის ყველა შემთხვევაში აღკვეთის ღონისძიების სახით პატიმრობას ან გირაოს იყენებს. პრაქტიკულად არ ხდება ალტერნატიული აღკვეთის ღონისძიების სახეების გამოყენება, რაც განპირობებულია კანონმდებლობით ალტერნატიული აღკვეთის ღონისძიებების სახეთა სიმწირით, ასევე, პრაქტიკაში მხარეთა და სასამართლოს მხრიდან ნაკლები ძალისხმევით. ძალიან დაბალია ბრალდებულის აღკვეთის ღონისძიების გარეშე დატოვების შემთხვევებიც.

მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში მცირედით შემცირდა სასამართლოში ბრალდებულთა დაკავებულის სტატუსით წარდგენა, თუმცა მოსამართლეები თავიანთი ინიციატივით პირველი წარდგენის სხდომაზე კვლავ არ განიხილავენ დაკავების კანონიერების საკითხს, თუ ამაზე დაცვის მხარე არ იშუამდგომლებს. კანონი არ იცნობს დამოუკიდებლად დაკავების კანონიერების შესახებ გადაწყვეტილების გასაჩივრების მექანიზმს. მნიშვნელოვანია, სასამართლომ პირველი წარდგენის სხდომაზე განახორციელოს მკაცრი კონტროლი როგორც გადაუდებელი აუცილებლობის საფუძვლით, ასევე სასამართლოს წინასწარი ნებართვით ჩატარებულ დაკავებასთან დაკავშირებით.

მონიტორინგი აჩვენებს, რომ სასამართლო ნაკლები გულმოდგინებით ეკიდება საპროცესო შეთანხმებით განსაზღვრული სასჯელის სამართლიანობისა და კანონიერების გამომწმენას. დაფიქსირდა მხოლოდ 1 შემთხვევა, როდესაც სასამართლომ არ დაამტკიცა საპროცესო შეთანხმება. სხვა შემთხვევებში მოსამართლემ ისე დაამტკიცა მხარეთა შორის მიღწეული შეთანხმება, რომ მასში ეჭვი არ შეუტანია.

სასამართლო მონიტორინგმა აჩვენა, რომ პატიმრობის პერიოდული გადასინჯვისას, მოსამართლეები თითქმის ყველა შემთხვევაში უცვლელად ტოვებენ პატიმრობას და უმეტესად არ ასაბუთებენ პატიმრობის ვადის გაგრძელების გარდაუვალობას.

დისტანციურ სხდომებზე გართულებულია არასათანადო მოპყრობის ფაქტების იდენტიფიცირების შესაძლებლობა. მაშინ, როდესაც ბრალდებული უშუალოდ სასამართლო სხდომის დარბაზში არ იმყოფება, მოსამართლეებს მეტი ძალისხმევა სჭირდებათ გამოარკვიონ, ხომ არ დაექვემდებარა ის სამართალდამცავი ორგანოების მხრიდან არა-

სათანადო მოპყრობას. პენიტენციური დაწესებულებიდან და პოლიციის განყოფილებებიდან სხდომაზე ჩართვები ზრდის იმის ალბათობას, რომ ბრალდებულმა, შესაძლოა, თავი შეიკავოს სასამართლოსთვის ამგვარი ინფორმაციის მიწოდებისგან, იმავე ან/და სხვა თანამშრომლების მხრიდან მომდინარე ფსიქოლოგიური ზეწოლის ან შემდგომი ფიზიკური ძალადობის შიშით.

იმედს გამოვთქვამთ, რომ ანგარიშში წარმოდგენილი მიგნებები და რეკომენდაციები სისხლის სამართლის პროცესში მონაწილე სუბიექტებს სამართალწარმოებისას ხელს შეუწყობს ადამიანის უფლებათა დაცვის მაღალი სტანდარტით და სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობის ფუნდამენტური პრინციპების შესაბამისად წარმართვაში. იმედს ვიტოვებთ, რომ აღმოიფხვრება წლების განმავლობაში არსებული ხარვეზები, ასევე დისტანციურ სამართალწარმოებასთან დაკავშირებით, გამოწვევებზე მოხდება დროული რეაგირება და კანონმდებლობაში გაჩნდება დამატებითი დებულებები დისტანციური სხდომების ეფექტიანი დანერგვისათვის.

გეთოქოლოგია

საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია (საია) სასამართლო მონიტორინგს 2011 წლიდან ახორციელებს. დღემდე საიამ სისხლის სამართლის პროცესების მონიტორინგის თოთხმეტი ანგარიში მოამზადა. ასევე, გამოიცა სპეციალური ანგარიში - სასამართლო პანდემიის დროს.⁴ წარმოდგენილი № 15 ანგარიში მოიცავს სისხლის სამართლის პროცესებზე დაკვირვების შედეგებს ექვს სასამართლოში,⁵ 2020 წლის მარტიდან 2021 წლის მარტის ჩათვლით პერიოდში.

წინამდებარე ანგარიში პირველია სასამართლო მონიტორინგის ანგარიშებს შორის, რომელიც შერეული ტიპით დაკვირვებას ეყრდნობა. კერძოდ, საიას მონიტორები სასამართლო სხდომებს აკვირდებოდნენ როგორც დისტანციურად, ელექტრონული საშუალებების გამოყენებით მიმდინარე სხდომებზე, ასევე უშუალოდ სასამართლო სხდომის დარბაზში. დაკვირვების პროცესში ორივე შემთხვევაში მონიტორები ხელმძღვანელობდნენ სპეციალურად პროექტისთვის მომზადებული კითხვარებით. ანგარიშში ასახული ყველა ინფორმაცია მიღებულია ამგვარ სხდომებზე დასწრებისა და მათზე დაკვირვების შედეგად. საიას დამკვირვებლები არ ესაუბრებოდნენ მხარეებს და არ განიხილავდნენ საქმის მასალებს ან შემაჯამებელ გადაწყვეტილებებს. კითხვარები მოიცავდა როგორც „დახურულ“ კითხვებს, რომლებზე პასუხიც შეიძლებოდა ყოფილიყო „კი“ ან „არა“, ასევე „ღია“ კითხვებს, რომლებიც მონიტორებს საშუალებას აძლევდა, ვრცლად აეხსნათ და აესახათ თავიანთი დაკვირვების შედეგები. ამასთან, საიას მონიტორები, გარკვეულ შემთხვევებში, აწარმოებდნენ ჩანაწერებს სასამართლო განხილვებისა და განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი შუამდგომლობების შესახებ, რაც უფრო მეტ სიცხადესა და კონტექსტს ანიჭებდა მათ მუშაობას. ამ პროცედურის საშუალებით, მონიტორებმა მოახერხეს ობიექტური, გაზომვადი მონაცემების შეგროვება და, იმავდროულად, სხვა მნიშვნელოვანი ფაქტების იდენტიფიცირება.

სასამართლოს საქმიანობის შესაბამისობა საერთაშორისო სტანდარტებთან, საქართველოს კონსტიტუციასა და მოქმედ შიდა კანონმდებლობასთან შეფასდა საიას ანალიტიკოსების მიერ. ანგარიშში არ არის განხილული და დამუშავებული სასამართლოებში მიმდინარე ყველა პროცესი თუ სხდომა, თუმცა წარმოდგენილი ინფორმაცია მნიშვნელოვან და საყურადღებო მონაცემებს შეიცავს როგორც სასამართლო სისტემის, პროკურატუ-

რისა და ადვოკატთა ასოციაციის წევრებისთვის, ასევე საკანონმდებლო და აღმასრულებელი ხელისუფლებისთვის. აგრეთვე, მონიტორინგის მიღმა საქმის ფაქტობრივი გარემოებების, სხდომის მონაწილეთა მიერ გაკეთებული განცხადებებისა და საქმის მასალების შინაარსის შესწავლა. კერძოდ, საიას არ გაუანალიზებია ის საკითხები, რომლებიც ეხებოდა კონკრეტულ დანაშაულთან დაკავშირებულ გარემოებებს და განსაზღვრავდა პირის ბრალეულობასა თუ უდანაშაულობას. სისხლის სამართლის საქმისწარმოების ხანგრძლივობისა და სხვადასხვა ეტაპის გათვალისწინებით, საიას დამკვირვებლები, როგორც წესი, შემთხვევითი შერჩევის პრინციპით ესწრებოდნენ ინდივიდუალურ სასამართლო პროცესებს და არა საქმის განხილვის ყველა სხდომას.

თუმცა იყო რამდენიმე გამონაკლისი:

- ე.წ. „გახმაურებული“ საქმეები, სადაც ბრალდებულები იყვნენ ყოფილი პოლიტიკური თანამდებობის პირები.
- საქმეები, რომლებიც შეირჩა უფლებათა უხეში დარღვევის, მაღალი საზოგადოებრივი ინტერესის ან სხვა განსაკუთრებული ფაქტორის გათვალისწინებით.

2020 წლის მარტიდან 2021 წლის მარტის ჩათვლით პერიოდში საია დააკვირდა 2111 სასამართლო სხდომას:

- არსებითი განხილვის - 993 სხდომა;
- საპროცესო შეთანხმების - 278 სხდომა;
- წინასასამართლო - 444 სხდომა;
- აღკვეთის ღონისძიების - 396 სხდომა.

ძიკითაღი მიგნებები

კოვიდ-19-ის გავლენა სასამართლოზე

- მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში კოვიდ-19-ის პანდემიამ არსებითი გავლენა მოახდინა საჯარო განხილვის უფლებებზე. პირველ ეტაპზე, 2020 წლის მარტი-მაისის პერიოდში, სრულად შეიზღუდა სხდომების ხელმისაწვდომობა დაინტერესებული პირებისთვის. 2020 წლის მაისის ბოლოდან საია სხვადასხვა ფორმით, დისტანციურად ან დარბაზში დასწრებით აკვირდებოდა საჯარო სხდომებს, თუმცა ყველა შემთხვევაში მათი ღიაობა გარანტირებული არ იყო.
- სხდომები საჯაროდ ყოველთვის არ ქვეყნდება. განსაკუთრებული სიმწვავეთ კი ეს პრობლემა თავს იჩენს პირველი წარდგენის სხდომებზე.
- პირველი წარდგენის 396 სხდომიდან საჯაროდ არ გამოქვეყნებულა ინფორმაცია 282 (71%) სხდომის და საპროცესო შეთანხმების სხდომათა 51%-ის შესახებ. წინასასამართლო და არსებითი განხილვის სხდომების შესახებ ინფორმაციის გამოქვეყნება მეტად იყო უზრუნველყოფილი. წინასასამართლო სხდომების შესახებ ინფორმაცია არ გამოქვეყნებულა 6%-ის, ხოლო არსებითი განხილვის სხდომათა 12%-ის შემთხვევაში.
- სასამართლო სხდომების მონიტორინგი აჩვენებს, რომ პრობლემურია პენიტენციური დაწესებულებებიდან პატიმართა დისტანციურ სხდომებზე ჩართვა. არასაკმარისი ტექნიკური საშუალებები და მათი მოხმარების მცოდნე პერსონალის ნაკლებობა იწვევს პატიმართა რიგებს, რის გამოც ხშირია სხდომების გადადებისა და დაგვიანებით დაწყების შემთხვევები. ამ მიზეზით 471-დან 135 (27%) სხდომის დაწყება დაგვიანდა.
- დისტანციური სხდომების ყველაზე დიდი გამოწვევაა ტექნიკური ხარვეზები. ძირითადად, ეს შეეხება დისტანციური ჩართვისთვის საჭირო პროგრამულ უზრუნველყოფას. ტექნიკური ხარვეზი დაფიქსირდა 156 შემთხვევაში, საიდანაც 146 (94%) სწორედ დისტანციურ სხდომას შეეხებოდა.

- პრობლემურია დისტანციურ სხდომებზე მტკიცებულებების გამოკვლევა. დაფიქსირდა მხოლოდ 6 შემთხვევა, როდესაც ნივთიერი მტკიცებულება დისტანციურ სხდომაზე გამოიკვლიეს. მხარეების თხოვნით და სასამართლოს თანხმობით, ნივთიერი მტკიცებულების გამოკვლევის მიზნით, სხდომები უმეტესად სხდომის დარბაზში განსახილველად იღებოდა, რადგან თავისი არსით ნივთიერი მტკიცებულების გამოკვლევა გულისხმობს უშუალოდ სხდომის დარბაზში დალუქული ნივთმტკიცების გახსნას, შესაბამისი ლუქის ნომრების შემოწმებას, დათვალიერებას, მასზე არსებული კვალის, შესაბამისი ინდივიდუალური ნიშან-თვისებების გარჩევას, რაც ჰიბრიდულად მიმდინარე სხდომაზე, პრაქტიკულად, შეუძლებელია.
- 180 შემთხვევაში მოწმეები დაიკითხნენ დისტანციურ სხდომაზე. მონიტორინგმა აჩვენა, რომ მოწმეთა დისტანციურ სხდომაზე დაკითხვა რისკების შემცველია, კერძოდ, სასამართლოსთვის რთულია შეამოწმოს, ხომ არ იმყოფება მოწმესთან ერთად ვინმე, ვინც უკარნახებს მას, რა უპასუხოს კონკრეტულ კითხვებზე ან/და მოწმე ხომ არ კითხულობს წინასწარ მომზადებულ ტექსტს.
- დაფიქსირდა 7 შემთხვევა, როდესაც მოწმეები პოლიციის განყოფილებიდან იკითხებოდნენ. ეს ტოვებდა ეჭვებს, რომ საპოლიციო სივრცე შესაძლოა თავისთავად გამხდარიყო მოწმეთათვის გარკვეული ფსიქოლოგიური ზემოქმედების შემცველი და მათ მიეცათ ბრალდების მხარის სასარგებლო/წინასწარ შეთანხმებული ჩვენება.
- პანდემიამ კიდევ უფრო გაამწვავა ადვოკატსა და ბრალდებულს შორის ეფექტური კომუნიკაციის არსებული პრობლემა. დისტანციური ჩართვებისას საფრთხე ექმნებოდა ადვოკატისა და მისი დაცვის ქვეშ მყოფის კონფიდენციალურ კომუნიკაციას.
- პანდემიის გავლენით სისხლის სამართალში დაწესდა ახალი რეგულაციები, სისხლის სამართლის კოდექსს დაემატა ორი ახალი დანაშაულის შემადგენლობა - სსკ-ის 248¹ მუხლის (იზოლაციის ან/და კარანტინის წესის დარღვევა) და სსკ-ის 359¹ მუხლის (საგანგებო ან საომარი მდგომარეობის რეჟიმის დარღვევა) სახით.
- ზემოაღნიშნულ ორ მუხლთან დაკავშირებით გამოთხოვნილი 25 განაჩენის ანალიზი და სასამართლო სხდომებზე დაკვირვების შედეგები ცხადყოფს, რომ იზოლაციის ან/და კარანტინის წესის დარღვევისთვის მსჯავრდებული პირების მიმართ ყველა შემთხვევაში გამოტანილი იყო გამამტყუნებელი განაჩენი.

- ამგვარი ბრალდების საქმეზე მსჯავრდებულ პირებს არსებითი განხილვის შედეგად უფრო მსუბუქი სასჯელი მიესაჯათ, ვიდრე საპროცესო შეთანხმებით განსაზღვრული სასჯელები იყო.

პირველი წარდგენის სხდომები

- საიას მონიტორები დაესწრნენ სასამართლოში ბრალდებულის პირველი წარდგენის 396 სხდომას, 464 ბრალდებულის მონაწილეობით. მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში აღკვეთის ღონისძიების სახით გირაოს და პატიმრობის გამოყენების მაჩვენებელმა ჯამში 98% შეადგინა. 464 ბრალდებულიდან აღკვეთის ღონისძიების რომელიმე სახე შეეფარდა 442 პირს. 196 (44%) შემთხვევაში სასამართლომ გამოიყენა გირაო, 240 შემთხვევაში (54%) - პატიმრობა, 6 (2%) ბრალდებულის მიმართ კი შეთანხმება გაუსვლელობისა და სათანადო ქცევის შესახებ. სასამართლომ არცერთ შემთხვევაში არ გამოიყენა **პირადი თავდებობა**.
- 22 სხდომაზე 22 (5%) ბრალდებულის მიმართ არ იყო გამოყენებული აღკვეთის ღონისძიება. აქედან 16 (3%) შემთხვევაში სასამართლომ არ დააკმაყოფილა ბრალდების მხარის შუამდგომლობა და ბრალდებულის მიმართ არ გამოიყენა აღკვეთის ღონისძიების არცერთი სახე. დანარჩენ შემთხვევებში, პროკურატურას არ უშუამდგომლია არცერთი აღკვეთის ღონისძიება, ვინაიდან ბრალდებულებს სხვა საქმეზე უკვე შეფარდებული ჰქონდათ პატიმრობა.
- მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში 66 (27%) პირის მიმართ გამოყენებული პატიმრობა და 71 (36%) პირის მიმართ გამოყენებული გირაო იყო დაუსაბუთებელი ან სასამართლო სხდომაზე მიზანშეწონილობა არ იყო სათანადოდ დასაბუთებული.
- ბრალდების მხარე 333 (72%) ბრალდებულის მიმართ ითხოვდა აღკვეთის ღონისძიების სახით პატიმრობის გამოყენებას, რაც სასამართლომ არ დააკმაყოფილა 93 (28%) ბრალდებულის შემთხვევაში.
- მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში სასამართლომ 81 (41%) შემთხვევაში გამოიყენა გირაო პატიმრობის უზრუნველყოფით. აქედან 27 (33%) ბრალდებულის მიმართ გამოყენებული ე.წ. საპატიმრო გირაო იყო დაუსაბუთებელი ან არასაკმარისად დასაბუთებული.

- პროკურატურის მიერ სასამართლოში აღკვეთის ღონისძიების სახით გირაოს გამოყენების 85 (43%) შუამდგომლობიდან სასამართლომ 73 (86%) შემთხვევაში მოთხოვნილი თანხის ნაწილში შუამდგომლობა დასაბუთებულად არ მიიჩნია და გირაოს თანხის ოდენობა შეამცირა.
- გირაოს 85 (43%) შუამდგომლობიდან ბრალდების მხარე მხოლოდ 2 შემთხვევაში ითხოვდა გირაოს მინიმალურ ოდენობას (1000 ლარს).

სათანადო სასამართლო კონტროლი

- მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში პირველი წარდგენის 256 სხდომაზე 299 (64%)⁶ ბრალდებული წარდგა სასამართლოს წინაშე დაკავებულის სახით. მონიტორინგის მიმდინარეობისას გამოიკვეთა, რომ 16 (5%) ბრალდებული დაკავებული იყო სასამართლოს წინასწარი ნებართვით, 27 (9%) კი - გადაუდებელი აუცილებლობით.
- 255 (86%) დაკავებული ბრალდებულის შემთხვევაში, უცნობია, რის საფუძველზე მოხდა მათი დაკავება, რადგან ეს საკითხი მოსამართლეს არათუ არ განუხილავს, სხდომაზე არც კი უხსენებია.
- დადებითად უნდა აღინიშნოს, რომ სასამართლომ⁷ 4 შემთხვევაში დაკავება უკანონოდ ცნო მაშინ, როდესაც წინა საანგარიშო პერიოდში ამგვარი არცერთი შემთხვევა არ დაფიქსირებულა.
- მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში საიას მონიტორები დაესწრნენ 444 წინასასამართლო სხდომას 539 ბრალდებულის მიმართ. ბრალდების მხარემ ყველა სხდომაზე, სადაც ამის აუცილებლობა იყო, წარადგინა მტკიცებულებები და ითხოვა მათი დასაშვებად ცნობა.
- დაცვის მხარემ 118 (26%) სხდომაზე ითხოვა მის მიერ წარდგენილ მტკიცებულებათა დასაშვებად ცნობა, რაც წინა საანგარიშო პერიოდთან შედარებით 8 პროცენტული ერთეულით ნაკლებია. ეს, შესაძლოა, დაკავშირებული იყოს მტკიცებულებების მოპოვების გართულებასთან, Covid-19-ის პანდემიიდან გამომდინარე.

6 2016 წლის მარტიდან 2017 წლის თებერვლის ჩათვლით საანგარიშო პერიოდში 290 ბრალდებულიდან სასამართლოში 140 (48%) წარდგა დაკავებულის სტატუსით; მომდევნო საანგარიშო პერიოდში - 402 ბრალდებულიდან 218 (54%); შემდგომ საანგარიშო პერიოდში - 668-დან 452 (68%); 2019 წლის მარტიდან 2020 წლის თებერვლის ჩათვლით საანგარიშო პერიოდში - 686 ბრალდებულიდან 518 (76%).

7 მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში დაკავების უკანონოდ ცნობის ოთხივე შემთხვევა გამოვლინდა რუსთავის საქალაქო სასამართლოში.

საპროცესო შეთანხმება

- საპროცესო შეთანხმება, ძირითადად, იღება პირველივე წარდგენის სხდომაზე. 278 საპროცესო შეთანხმების სხდომიდან 188 შემთხვევაში (68%) საპროცესო შეთანხმება დამტკიცდა პირველი წარდგენის სხდომაზე, ხოლო დანარჩენ 32%-ში - პროცესის შემდგომ ეტაპებზე.
- სასამართლო თითქმის ყოველთვის ამტკიცებს მხარეთა შორის მიღწეულ საპროცესო შეთანხმებას. მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში მხოლოდ 1 შემთხვევა გამოვლინდა, როდესაც მოსამართლემ არ დაამტკიცა საპროცესო შეთანხმების თაობაზე პროკურორის შუამდგომლობა.
- ამ საანგარიშო პერიოდში საპროცესო შეთანხმება ყველაზე ხშირად გაფორმდა საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულის - 89 (32%), ნარკოტიკული დანაშაულის 67 (24%) და ასევე, სატრანსპორტო დანაშაულის 20 (7%) შემთხვევაში.
- სასამართლო მონიტორინგმა გამოავლინა, რომ საპროცესო შეთანხმება უმეტესად იღება ნაკლებად მძიმე და მძიმე კატეგორიის დანაშაულთა საქმეებზე. განსაკუთრებით მძიმე კატეგორიის დანაშაულებზე საპროცესო შეთანხმების შემთხვევათა ხვედრითი წილი მხოლოდ 6% იყო.
- წინა საანგარიშო პერიოდების მსგავსად, საპროცესო შეთანხმების სხდომები მცირე დროში ტარდება. სხდომების 60% 15 წუთამდე პერიოდში დასრულდა. გამოვლინდა 15 შემთხვევა, როდესაც საპროცესო შეთანხმების სხდომის ხანგრძლივობა 5 წუთს არ აღემატებოდა, აქედან ხუთი სხდომა მხოლოდ 1 წუთის განმავლობაში მიმდინარეობდა.
- საპროცესო შეთანხმების შედეგად სასჯელად ძირითადად გამოიყენება პირობითი მსჯავრი (25%), პირობითი მსჯავრი ჯარიმასთან ერთად (20%), ჯარიმა (15%) ან იშვიათ შემთხვევაში (5%) - საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომა.

არსებითი განხილვა

- სასამართლოსთვის კვლავ გამოწვევაა საქმეთა გაჭიანურება, რაც სხდომების დაგვიანებით დაწყებით და გადადებით არის განპირობებული.
- 993 არსებითი განხილვის სხდომიდან, რომელსაც საიას მონიტორები დაესწრნენ, 412 (42%) **გადაიღო** პროკურორის მიერ მოწმეთა წარმოდგენლობის (21%) ან საპროცესო შეთანხმებაზე მოლაპარაკების (19%) მოტივით. მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში სხდომის გადადების მიზეზებს შორის ჭარბობდა პენიტენციური დაწესებულებების მიერ ბრალდებულთა დისტანციურ სხდომაზე ჩართვის პრობლემაც.
- სხდომების დაგვიანებით დაწყება ხშირად (27%) უკავშირდებოდა პენიტენციურ სამსახურს, რომელიც ვერ უზრუნველყოფდა ბრალდებულთა დროულ ჩართვას დისტანციურ სხდომებზე.
- სხდომის დაწყება **1 საათის ან/და მეტი დროით** დაგვიანდა 176 (37%) შემთხვევაში, რაც საკმაოდ მაღალი მაჩვენებელია.
- წინა წელთან შედარებით, 5 პროცენტული ერთეულით გაზრდილია გამამართლებელ განაჩენთა რაოდენობა. საია დაესწრო 161 პირის მიმართ მიმდინარე არსებითი განხილვის სხდომას, რომელზეც სასამართლომ განაჩენი გამოიტანა. აქედან **130 (80%)** შემთხვევაში განაჩენი იყო გამამტყუნებელი, **27-ში (17%)** - გამამართლებელი, **3-ში (2%)** - ნაწილობრივ გამამართლებელი, **1 (1%)** შემთხვევაში კი მოსამართლემ შეცვალა კვალიფიკაცია.
- საქმის არსებითი განხილვის შედეგად სასჯელად სასამართლო უმეტესად (32% შემთხვევაში) პირობით მსჯავრს განსაზღვრავდა. თავისუფლების აღკვეთა რეალურად მოსახდელი სახით განესაზღვრა მსჯავრდებულთა 25%-ს. მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში დაფიქსირდა სასჯელის სახედ შინაპატიმრობის გამოყენების (2%) შემთხვევებიც.

ოჯახური დანაშაულები

- მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში ოჯახური ძალადობის საქმეები კიდევ უფრო საყურადღებო გახდა არსებული შეზღუდვების ფონზე, როდესაც მსხვერპლებს მეტი დროის გატარება უწევდათ შინ, მოძალადეებთან ერთად.
- კვლავ პრობლემას წარმოადგენს ოჯახურ დანაშაულებზე დაზარალებულთა მიერ ჩვენების მიცემისგან თავის შეკავების უფლებით სარგებლობა.
- მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში სულ დადგა 27 გამამართლებელი განაჩენი, საიდანაც 11 (41%) შეეხებოდა ოჯახური ძალადობის დანაშაულს, რა დროსაც დაზარალებულმა თავი შეიკავა ახლო ნათესავის წინააღმდეგ ჩვენების მიცემისგან და ბრალდებულები გამართლდნენ.

სასამართლო სისტემა COVID-19-ის პანდემიის დროს

შესავალი

2020 წლის 11 მარტს ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციამ ახალი კორონავირუსი (COVID 19) პანდემიად გამოაცხადა. სხვადასხვა ქვეყანაში თანდათანობით მატულობდა აღნიშნული ვირუსით დაინფიცირებულ და დაღუპულ პირთა რაოდენობა. შექმნილი მდგომარეობა აისახა ადამიანთა ცხოვრების ყველა სფეროზე, ასევე, სახელმწიფო სისტემის მუშაობაზე და არსებითი გავლენა იქონია მართლმსაჯულების განხორციელებაზეც, რაც უმეტესად დისტანციურ სამართალწარმოებაზე გადასვლაში გამოიხატა. თავდაპირველად 2020 წლის 21 მარტის პრეზიდენტის დეკრეტით განისაზღვრა სასამართლო სხდომების დისტანციური ფორმით ჩატარების შესაძლებლობა,⁸ შემდგომ კი კანონმდებლობით რამდენჯერმე დარეგულირდა სასამართლო სხდომის გამართვის დროებითი წესი,⁹ რის საფუძველზეც მთელი ამ ხნის განმავლობაში შესაძლებელი იყო სხდომების ჩატარება დისტანციურად, კომუნიკაციის ელექტრონული საშუალებების გამოყენებით.

პანდემიის გავლენა საჯარო განხილვის უზღუდაზე

სხდომათა საჯაროობა გულისხმობს სასამართლო პროცესების საჯაროდ წარმართვას, დაინტერესებული პირებისთვის ხელმისაწვდომობას, სხდომის შესახებ ინფორმირებისა და მასზე პრაქტიკულად დასწრების შესაძლებლობით. პროცესის საჯაროობა გარანტირებულია როგორც

8 საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადებასთან დაკავშირებით გასატარებულ ღონისძიებათა შესახებ საქართველოს პრეზიდენტის დეკრეტი №1, 2020 წლის 21 მარტი, თბილისი.

9 საქართველოს 2020 წლის 22 მაისის კანონი №5973, ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4876514#DOCUMENT:1>; საქართველოს 2020 წლის 14 ივლისის კანონი №6779, ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4924554#DOCUMENT:1>; საქართველოს 2020 წლის 29 დეკემბრის კანონი №38, ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/5063582#DOCUMENT:1>.

საქართველოს კონსტიტუციით¹⁰ და კანონმდებლობით,¹¹ ასევე საერთაშორისო ინსტრუმენტებით.¹² სასამართლო სისტემა უნდა ისწრაფოდეს მეტი გამჭვირვალობისა და ღიაობისკენ, რაც მის მიმართ საზოგადოებრივი ნდობის გამყარების საფუძველია.

COVID 19-ის გავრცელების შედეგად შექმნილმა პანდემიურმა სიტუაციამ სასამართლო არაერთი სერიოზული გამოწვევის წინაშე დააყენა, მათ შორის, თუ როგორ დაეცვა სამართალწარმოებისას საჯაროობის პრინციპი. სასამართლო სისტემაში მთელი პანდემიური წლის განმავლობაში არაერთგვაროვანი მიდგომები შეინიშნებოდა, რაც დამოკიდებული იყო პანდემიის გავრცელების მდგომარეობაზე ქვეყანაში. რიგ შემთხვევებში, როდესაც ინფიცირებულთა რაოდენობა მცირდებოდა, სასამართლო ცდილობდა სხდომების დარბაზში ჩატარებას, ხოლო მაშინ, როდესაც კორონავირუსის გავრცელების მასშტაბი იმატებდა, უმეტესად დისტანციური სხდომებით შემოიფარგლებოდა.

საიას მონიშვნებისა და ღიაობის უზრუნველყოფის კიბის საჯარო სხდომებზე დაუპყრის უზღუდვა

მას შემდეგ, რაც პრეზიდენტის დეკრეტით¹³ განისაზღვრა საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობით გათვალისწინებული სასამართლო სხდომების დისტანციურად, კომუნიკაციის ელექტრონული საშუალებების გამოყენებით გამართვის შესაძლებლობა, პირველ ეტაპზე სასამართლო პრაქტიკულად სრულად ჩაიკეტა დაინტერესებული პირებისთვის, მათ შორის არასამთავრობო სექტორისთვის. შეუძლებელი გახდა სხდომის დარბაზში პროცესებზე დაკვირვება. ამასთან, პრობლემას წარმოადგენდა დისტანციური ჩართვების უზრუნველყოფა, რაც უზღუბელყოფდა სხდომების ღიად, საჯაროდ და გამჭვირვალედ წარმართვას.

საიამ 2020 წლის 2 აპრილს განცხადებით მიმართა იუსტიციის უმაღლეს საბჭოს დისტანციურ პროცესებზე დასწრების ნებართვასთან დაკავშირ-

10 საქართველოს კონსტიტუცია, მუხლი 62 (3). [ბოლო ნახვა: 20.06.2021].

11 სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, მუხლი 10 (1).

12 ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია, მუხლი 10, 11 (1); საერთაშორისო პაქტი სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების შესახებ, მუხლი 14(1); ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენცია, მუხლი 6 (1).

13 საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადებასთან დაკავშირებით გასატარებელ ღონისძიებათა შესახებ საქართველოს პრეზიდენტის დეკრეტი №1, 2020 წლის 21 მარტი, თბილისი [ბოლო ნახვა: 05.07.2021].

ირებით.¹⁴ საბჭოს პასუხის თანახმად, შექმნილი მდგომარეობიდან გამომდინარე, საჯაროობის პრინციპის დაცვის მიუხედავად, სასამართლო სისტემა მოკლებული იყო შესაძლებლობას, დისტანციურ სხდომებზე საიას მონიტორების ჩართვა უზრუნველყო.

საიამ მხოლოდ 2020 წლის მაისის დასაწყისში დაიწყო დისტანციური მონიტორინგის განხორციელება და ისიც მხოლოდ თბილისის საქალაქო სასამართლოში. სხვა სასამართლოების მხრიდან დისტანციურ სხდომებზე დაშვებაზე უარი გვეთქვა იმ საფუძვლით, რომ ორგანიზაციის დამკვირვებელთა ჩართვა, პირთა სიმრავლის გამო, ტექნიკურ შეფერხებას გამოიწვევდა.¹⁵

მიმართვისთანავე, 2020 წლის 2 ივნისს, ზუგდიდის რაიონულმა სასამართლომ უზრუნველყო საიას მონიტორების ჩართვა ყველა ეტაპის დისტანციურ პროცესზე. შესაბამისად, გაუგებარი იყო სხვა სასამართლოების პოზიცია საიას დამკვირვებელთა ჩართულობასა და მათთვის საჯაროობის პრინციპის შეზღუდვასთან დაკავშირებით. ამით მათ, აბსტრაქტული ტექნიკური პრობლემის წარმოშობის საბაბით, სხდომების საჯაროობის თვალსაზრისით, განსხვავებულ მდგომარეობაში ჩააყენეს პროცესის მონაწილე ბრალდებულები იმის მიხედვით, თუ რომელ სასამართლოს ექვემდებარებოდა მათი საქმე.

2020 წლის 1-ლი ივნისიდან 2021 წლის მარტის ჩათვლით პერიოდში საია სისხლის სამართლის საქმეების მონიტორინგს შერეული ფორმით (დისტანციურად ან/და უშუალოდ სასამართლო დარბაზში გამართულ სხდომებზე დაკვირვებით) ახორციელებდა 6 სასამართლოში.¹⁶

ამ პერიოდში სასამართლოები უმეტეს შემთხვევებში უზრუნველყოფდნენ საიას მონიტორების დისტანციურ ან/და სასამართლო დარბაზში გამართულ სხდომებზე დასწრებას, თუმცა რიგ შემთხვევებში იყო გარკვეული შეფერხებები. მაგალითად, ზოგჯერ მონიტორებს არასრულად

14 02/04/2020, განცხადება №გ-01/37-20.

15 ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს პასუხი, 11.05.2020, განცხადება №4212-2. ბათუმის საქალაქო სასამართლოს პასუხი, 11.05.2020, განცხადება №313-გ/კ. რუსთავის საქალაქო სასამართლოს პასუხი, 06.05.2020, განცხადება №440/გ.

16 მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში თბილისის, ქუთაისის, ბათუმის და რუსთავის საქალაქო სასამართლოებში საია მონიტორინგს ახორციელებდა როგორც დისტანციურად, ისე უშუალოდ სხდომის დარბაზში მიმდინარე საქმეებზე; ზუგდიდის რაიონულ სასამართლოში დისტანციურად, ხოლო თელავის რაიონულ სასამართლოში საიას მონიტორი სასამართლოს შენობაში აკვირდებოდა დისტანციურად, ნაწილობრივ დისტანციურად ან სრულად სხდომის დარბაზში მიმდინარე რეალურ პროცესებს.

ეგზავნებოდათ დისტანციურ სხდომებზე დასასწრებად მოთხოვნილი საჭირო ბმულები, საიას მონიტორებს მიმდინარე დისტანციური სხდომიდან იმ მიზეზით თიშავდნენ, რომ გარკვეული ტექნიკური და პროგრამული ხარვეზები იყო. რაც შეეხება დარბაზებში ჩატარებულ სხდომებს, აქ პირთა დასწრებასთან დაკავშირებით იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს რეკომენდაციები¹⁷ მოსამართლეების მხრიდან თვითნებური გადაწყვეტილებების რისკის მატარებელი აღმოჩნდა. სასამართლო სხდომის დარბაზში გამართულ პროცესებზე ზოგიერთი მოსამართლე დამსწრეებს უსაფუძვლოდ ზღუდავდა, რამდენიმე მოსამართლემ საიას მონიტორები არ დაუშვა პანდემიის გავრცელების რისკის შემცირების მიზეზით¹⁸ და საბჭოს გადაწყვეტილებაზე მითითებით¹⁹. საიამ მოსამართლეებს შესთავაზა ალტერნატიული გზა, რომ მონიტორი, დაკვირვების მიზნით, სხდომაზე დისტანციურად ჩაერთვებოდა, მაგრამ სასამართლომ არც დისტანციური ფორმით ჩართვა უზრუნველყო. ამგვარი შემთხვევები ტოვებდა შთაბეჭდილებას, რომ კონკრეტული მოსამართლეები სარგებლობდნენ არსებული ვითარებით და თავიდან ირიდებდნენ ობიექტური დამკვირვებლის პროცესში ჩართულობას.

სასამართლო სხდომების ხელშეწყობა

პანდემიამ უფრო აქტუალური გახადა სხდომების გამოქვეყნების მნიშვნელობა არა მხოლოდ სასამართლო შენობაში განთავსებულ

17 იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს რეკომენდაციები: კორონავირუსის შესაძლო გავრცელების აღსაკვეთად სასამართლო სისტემაში გასატარებელი ღონისძიებების შესახებ, 13/03/2020, ხელმისაწვდომია: <http://hcoj.gov.ge/Uploads/2021/2/01-2020.pdf>; ახალი კორონავირუსის (COVID-19) გავრცელების თავიდან აცილების მიზნით სასამართლო სისტემაში გასატარებელი ღონისძიებების შესახებ, 05/06/2020, ხელმისაწვდომია: <http://hcoj.gov.ge/Uploads/2021/2/02-2020.pdf>; ახალი კორონავირუსის (COVID-19) გავრცელების თავიდან აცილების მიზნით სასამართლო სისტემაში გასატარებელი ღონისძიებების შესახებ, 15/09/2020, ხელმისაწვდომია: <http://hcoj.gov.ge/Uploads/2021/2/03-2020.pdf>; კორონავირუსის (COVID-19) გავრცელების თავიდან აცილების მიზნით სასამართლო სისტემაში გასატარებელი ღონისძიებების შესახებ, 01/12/2021, ხელმისაწვდომია: <http://hcoj.gov.ge/Uploads/2021/2/04-2020.pdf>. [ბოლო ნახვა: 18.07.2021].

18 მაშინ, როდესაც საიას მონიტორები ყოველთვის ზედმიწევნით იცავდნენ პანდემიასთან დაკავშირებულ შესაბამის წესებსა და რეგულაციებს.

19 მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში თბილისის, ქუთაისის, ბათუმის და რუსთავის საქალაქო სასამართლოებში საია მონიტორინგს ახორციელებდა როგორც დისტანციურად, ისე უშუალოდ სხდომის დარბაზში მიმდინარე საქმეებზე; ზუგდიდის რაიონულ სასამართლოში - დისტანციურად, ხოლო თელავის რაიონულ სასამართლოში საიას მონიტორი სასამართლოს შენობაში აკვირდებოდა დისტანციურად, ნაწილობრივ დისტანციურად ან სრულად სხდომის დარბაზში მიმდინარე რეალურ პროცესებს.

ტაბლოზე, არამედ უფრო მეტად სასამართლოების ოფიციალურ ვებგვერდებზე.²⁰ კვლავ ხარვეზად რჩება პირველი წარდგენის სხდომების გამოუქვეყნებლობა. პირველი წარდგენის 396 სხდომიდან, რომლებსაც საიას მონიტორები დაესწრნენ, საჯაროდ არ გამოქვეყნებულა ინფორმაცია 282-ის (71%) და, ასევე, საპროცესო შეთანხმების სხდომების ნახევარზე მეტის (51%²¹) შესახებ. შედარებით უკეთესი ვითარებაა წინასასამართლო და არსებითი განხილვის სხდომებზე, რომელთა შესახებ ინფორმაცია არ გამოქვეყნებულა შემთხვევათა 6%²² და 12%-ში.²³

პანდემიამ ყველა მსურველისთვის შეზღუდა სხდომაზე დასწრების პრაქტიკული შესაძლებლობაც. არსებითი განხილვის 993 სხდომიდან 476 (48%) შემთხვევაში ნებისმიერი მსურველისთვის არ იყო შესაძლებელი დასწრება, რაც განპირობებული იყო ორი ძირითადი ფაქტორით: კორონავირუსით გამოწვეული საფრთხიდან გამომდინარე, სხდომის დარბაზში მიმდინარე პროცესებზე მოქალაქეთა დასწრების შეზღუდვით (ასეთ დროს სასამართლო, პროცესის მონაწილეთა გარდა, უმეტესად მხოლოდ მონიტორებს და ზოგჯერ ჟურნალისტებს უშვებდა სხდომაზე) და სხდომათა დისტანციურად ჩატარებით, ელექტრონული საშუალებების გამოყენებით მაშინ, როდესაც პროცესის მონაწილეებისა და მონიტორების გარდა არავინ ერთვებოდა.

მნიშვნელოვანია, აქცენტი გაკეთდეს არა მარტო სადამკვირვებლო ორგანიზაციებსა და ჟურნალისტებზე, არამედ სხვა რიგით მოქალაქეებზეც, რომელთაც შესაძლოა, ჰქონდეთ ინტერესი მიმდინარე სხდომების მიმართ. სასამართლო მოწოდებული უნდა იყოს, პანდემიის მდგომარეობის მხედველობაში მიღებით მაქსიმალურად უზრუნველყოს საჯარო მოსმენები.

დადებითად აღნიშვნის ღირსია ისეთი შემთხვევები, როდესაც მოსამართლე ბრალდებულის ოჯახის წევრებს ნებას რთავდა, სასამართლო დარბაზში დასწრებოდნენ სხდომას.

20 რადგან გამოქვეყნებული ინფორმაციის საფუძველზე არ ჩვენდასაიას მონიტორები კონკრეტულ სასამართლო სხდომებს, რომელზე დაკვირვების სურვილიც ჰქონდათ და ამის შემდგომ მიმართავდნენ კონკრეტული მოსამართლის შემადგენლობას სასამართლო სხდომაზე დაშვების ან დისტანციური ფორმით ჩართვის თაობაზე.

21 278 საპროცესო შეთანხმების სხდომებიდან საჯაროდ არ გამოქვეყნებულა 141 სხდომის შესახებ ინფორმაცია.

22 444 წინასასამართლო სხდომიდან 26 სხდომის შესახებ ინფორმაცია არ გამოქვეყნებულა საჯაროდ.

23 არსებითი განხილვის 993 სხდომიდან 122 სხდომა არ გამოქვეყნებულა საჯაროდ.

მოწმეთა დაკითხვის პროცედურა

მხარეთა თანასწორობისა და შეჯიბრებითობის პრინციპის შესაბამისად, განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება სასამართლოში მტკიცებულებათა გამოკვლევას. კანონმდებლობით გარანტირებულია მტკიცებულებათა უშუალოდ და ზეპირად გამოკვლევის პრინციპი.²⁴ სასამართლოს წინამე მხარეთა მიერ წარმოდგენილი მტკიცებულებების უშუალოდ გამოკვლევა მას აძლევს შესაძლებლობას, უფრო ცხადად ადიქვას საქმის გარემოებები. ამასთან, საქმისწარმოებისას უშუალოდის პრინციპი ხელს უწყობს სასამართლოს შინაგანი რწმენის ჩამოყალიბებაში კონკრეტულ მტკიცებულებებთან და ბრალდებულისათვის წაყენებული ბრალის დასაბუთებულობასთან დაკავშირებით.²⁵

პანდემიიდან გამომდინარე, სხდომების უმეტესად დისტანციურად, ელექტრონული საშუალებების გამოყენებით წარმართვამ გამოიწვია **მოწმეთა** დისტანციური ფორმით **დაკითხვები**. მონიტორინგის შედეგად გამოვლინდა, რომ 331 სხდომაზე დაიკითხნენ მოწმეები, აქედან 180 (54%) დისტანციურად ჩატარდა.²⁶ ასეთ დროს სხდომებზე მოწმეები ერთვებოდნენ სახლიდან, სასამართლოს შენობის სხვა დარბაზიდან,²⁷ პოლიციის განყოფილებიდან, დაკავებული ან პატიმრობაში მყოფი პირები - პენიტენციური დაწესებულებებიდან და სხვა. ჰიბრიდული ფორმით მათი დაკითხვა არაერთი ეჭვის საფუძველი გახდა: იმყოფებოდნენ თუ არა მოწმეები მარტო ოთახში, საიდანაც იკითხებოდნენ; სასურველი ჩვენებების მიღების მიზნით, რომელიმე მხარის მიერ ხომ არ ხორციელდებოდა მათზე რაიმე სახის ზემოქმედება; ან ადგილი, საიდანაც მოწმედ დასაკითხი პირი ერთვებოდა, თავისთავად ხომ არ იყო შემბოჭავი, რომ სასამართლოსთვის საქმის ირგვლივ ობიექტური და სრულყოფილი ინფორმაცია მიეწოდებინა; ხომ არ კითხულობდნენ მოწმეები წინასწარ მიცემულ ჩვენებებს და სხვა.

24 საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი, მუხლი 14.

25 საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარი, ავტორთა კოლექტივი, რედ: გიორგი გიორგაძე, თბილისი, 2015, გვ. 117.

26 იგულისხმება სხდომა, როდესაც სისხლის სამართლის პროცესის ერთ-ერთი მონაწილე მაინც დისტანციური წესით ერთვებოდა.

27 ამგვარი პრაქტიკა უმეტესად რუსთავის საქალაქო სასამართლოს ჰქონდა.

იყო შემთხვევები, როდესაც საგამოძიებო ორგანოს თანამშრომლები პოლიციის განყოფილებიდან ერთვებოდნენ და არ იყო უგულებელყოფილი ეჭვი იმის თაობაზე, რომ ერთ საქმეზე დასაკითხი პირები ერთმანეთის ჩვენებებს ისმენდნენ ან აქლერებდნენ წინასწარ დაწერილ ჩვენებებს. ერთ-ერთ სხდომაზე სამართალდამცავ მოწმეებს მოსამართლემ რამდენჯერმე მისცა შენიშვნა: „**მაგიდაზე ნუ იყურებით, ეკრანს უყურეთ, რჩება შთაბეჭდილება, რომ რაღაცას კითხულობთ**“.

დაფიქსირდა შემთხვევები, როდესაც ადვოკატი დაცვის მხარის მოწმეებს დისტანციურ სხდომაზე თავისი ოფისიდან რთავდა. საილუსტრაციოდ იხილეთ მაგალითი:

დაცვის მხარის მიერ მოწვეული მოწმე იმყოფებოდა ადვოკატის სამუშაო ოთახში და ისინი სხდომაზე ერთვებოდნენ ერთი და იმავე ტექნიკური საშუალების გამოყენებით. ამ საკითხთან დაკავშირებით, მოსამართლემ მოისმინა პროკურორის პოზიცია, რომ „ჩვენ მოწმეებს ჩვენი კაბინეტებიდან არ ვკითხავთ, რადგან არსებობს მოწმეზე ზემოქმედების ან კარნახის საფრთხე. შესაბამისად, დაცვის მხარემაც კეთილი ინებოს და მოწმე დაჰკითხოს სხვა ადგილიდან“. ამის შემდეგ დაცვის მხარის მოწმემ უბრალოდ საკუთარი ელექტრონული ფოსტით და ტექნიკური საშუალებით, მობილურით ისარგებლა, თუმცა ადვოკატის სამუშაო ოთახი არ დაუტოვებია. პროკურორმა მიმართა მოსამართლეს, მიეცა შენიშვნა ადვოკატისთვის და მოეწოდებინა, თავი შეეკავებინა პასუხების კარნახისგან, რაც სრულიად გარკვევით და აშკარად ისმოდა.

ასეთ დროს სასამართლომ უნდა მიიღოს შესაბამისი ზომები, შეაჩეროს დაკითხვის პროცესი, გადადოს სხდომა და იმგვარად გააგრძელოს შემდგომში მოწმის დაკითხვა, რომ მოწმემ შეძლოს ადვოკატის კარნახისა და ჩარევისგან თავისუფლად ინფორმაციის გადმოცემა.

გამოვლინდა არაერთი შემთხვევა, როდესაც დისტანციურად ჩართულ მოწმესთან ერთად ოთახში იმყოფებოდნენ სხვა პირებიც. საილუსტრაციოდ იხილეთ მაგალითი:

ერთ-ერთ საქმეზე, სადაც პირს ბრალი ედებოდა მუქარაში (სსკ-ის 151-ე მუხლით გათვალისწინებული ქმედების ჩადენაში), პროცესის მიმდინარეობისას გაირკვა, რომ ბრალდებული დაზარალებულთან ერთად იმყოფებოდა სახლში და ერთი ოთახიდან, ერთი ტელეფონ-

ნიდან ერთვებოდნენ. ამ პროცესზე უნდა დაკითხულიყო დაზარალებულიც. მან უარი განაცხადა პოლიციაში მისვლაზე. სავარაუდოდ, სასამართლოში პანდემიით გამოწვეული შეზღუდვების გამო ვერ მოვიდა. მოსამართლემ ამის შესახებ რომ შეიტყო, უარი თქვა დაზარალებულის ასეთ რეჟიმში დაკითხვაზე. მიიჩნია, რომ ასეთ პირობებში ეჭვქვეშ დადგებოდა მთლიანი დაკითხვის პროცესი, რადგან არ არსებობდა გარანტია, მოწმეზე (დაზარალებულზე) ზეგავლენა არ მომხდარიყო.

მნიშვნელოვანია, მოწმის დისტანციურად დაკითხვის დროს სასამართლომ შეძლებისდაგვარად მაქსიმალურად გადაამოწმოს მისი ადგილსამყოფელი და გაარკვიოს, ხომ არ იმყოფებიან მასთან ერთად სხვა პირებიც და რამდენად თავისუფალია მოწმე გარეშე პირების ზემოქმედებისგან ჩვენების მიცემისას.

ამ საკითხის მიმართ საუკეთესო მიდგომით გამოირჩეოდნენ ზუგდიდის სასამართლოს მოსამართლეები. ისინი ცდილობდნენ დისტანციურად ჩართული მოწმეების შემოწმებას იმის გასარკვევად, თუ რამდენად თავისუფალ გარემოში იმყოფებოდნენ და ჰქონდათ თუ არა შესაძლებლობა, მიეცათ მიუკერძოებელი და ობიექტური ჩვენებები.

იხილეთ საილუსტრაციო მაგალითი:

მოსამართლემ მოწმეების დაკითხვამდე თითოეულ მოწმეს სთხოვა ოთახში კამერის 360 გრადუსით დატრიალება, რა გზითაც შეამოწმა, იმყოფებოდა თუ არა სხვა პირი მოწმესთან ერთად. შემდგომში სთხოვა მოწმეს კარის წინ დაჯდომა, რათა ოთახში ვინმეს შემოსვლისაგან დაზღვეულები ყოფილიყვნენ. ასევე, მოსამართლემ ყველა დასაკითხ პირს პირადობის მოწმობა მოატანიდა კამერასთან, რათა დაეზუსტებინა მათი ვინაობა.

დადებითად აღსანიშნია, რომ ზუგდიდის რაიონული სასამართლოს ერთ-ერთმა მოსამართლემ შემოიღო ე.წ. შინაგანაწესი დისტანციური სხდომებისათვის, რომელსაც მდივანი წინასწარ უგზავნიდა მხარეებსა და მოწმეებს, რათა მათთვის აღრევე ყოფილიყო ცნობილი, რა ტექნიკური პროცედურების გავლა მოუწევდათ. ამავე შინაგანაწესით, დისტანციურ პროცესზე დამსწრე პირებს უნდა ეწეროთ მათი სტატუსი, მაგალითად, პროკურორი, დამსწრე და ა.შ.

საგულისხმოა, რომ დისტანციური სამართალწარმოების მიმართულებით არაერთი ხარვეზია და მოსამართლეთა მიდგომები კონკრეტულ საკითხებზე განსხვავებულია, რაც ბრალდებულებს არათანაბარ მდგომარეობაში აყენებს. ამიტომ, მნიშვნელოვნად მიგვაჩნია, საკანონმდებლო დონეზე საბაზისოდ მაინც განისაზღვროს გარკვეული დებულებები, რაც დაკავშირებული იქნება დისტანციური სხდომების წარმართვასთან ან/და შემოიღონ სახელმძღვანელო მითითებები, ინსტრუქციები, რაც უზრუნველყოფს მოსამართლეების მიერ ერთგვაროვან მიდგომებს. მათ შორის, მოწმის დაკითხვის პროცედურასთან დაკავშირებით, დასადგენია, როგორ უნდა წარიმართოს დისტანციური წესით დაკითხვა იმგვარად, რომ მინიმუმამდე შემცირდეს მოწმეზე ზემოქმედების რისკები. დაკითხვამდე მოსამართლეებმა უნდა მიიღონ ზომები, რათა მინიმუმამდე იყოს შემცირებული ჩვენების მიცემის პროცესში მოწმეზე ზემოქმედება. მაგალითად, ოთახში, სადაც მოწმეები იკითხებიან, კამერა განთავსდეს ისეთ ადგილას, რომ მთელი ოთახის დანახვა იყოს შესაძლებელი. ამით გამოირიცხება სხვა პირის ყოფნა ოთახში, მოწმეზე სხვაგვარი ზემოქმედება და სხვა.

ფიქსირდებოდა შემთხვევები, როდესაც მხარეებს ეფექტიანად არ მიაჩნდათ მოწმეთა დისტანციურად დაკითხვა და შუამდგომლობდნენ მათი სასამართლო სხდომის დარბაზში დაკითხვის თაობაზე, რასაც სასამართლოც უმეტესად აკმაყოფილებდა.

ნივთიერი მტკიცებულების გამოკვლევა

პრაქტიკა აჩვენებს, რომ რთულია ნივთიერი მტკიცებულების დისტანციურ სხდომაზე გამოკვლევა, რაც თავად ნივთიერი მტკიცებულების შინაარსიდან გამომდინარეობს. ნივთიერი მტკიცებულება ეს არის საგანი, დოკუმენტი, ნივთიერება ან სხვა ობიექტი, რომელიც წარმოშობით, აღმოჩენის ადგილითა და დროით, ნიშან-თვისებებითა და მასზე დარჩენილი კვლით დაკავშირებულია სისხლის სამართლის საქმის ფაქტობრივ გარემოებასთან და შეიძლება დანაშაულის აღმოჩენის, დამნაშავის დადგენის ან ბრალდების უარყოფის თუ დადასტურების საშუალება იყოს. აგრეთვე, შეიძლება იყოს „ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-7 მუხლის 21-ე პუნქტით გათვალისწინებული კონტროლირებადი მიწოდების განხორციელებისას გამოყენებული წინასწარ ნიშანდებული ან/და ყალბი (სიმულაციური) საგანი, დოკუმენტი, ნივთიერება ან სხვა ობიექტი.²⁸ ნივთიერი მტკიცებულების

28 სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, მუხლი 3(25).

გამოკვლევა გულისხმობს უშუალოდ სხდომის დარბაზში დალუქული ნივთმტკიცების გახსნას, შესაბამისი ლუქის ნომრების შემოწმებას, ნივთის დათვალიერებას, მასზე არსებული კვალის, შესაბამისი ინდივიდუალური ნიშან-თვისებების გარჩევას, რაც ჰიბრიდულად მიმდინარე სხდომაზე, პრაქტიკულად, შეუძლებელია.

მონიტორინგმა გამოავლინა 20 სხდომა, რომელზეც ნივთიერი მტკიცებულება გამოიკვლიეს, აქედან 6 (30%) შემთხვევაში ბრალდების მხარის მიერ წარმოდგენილი ნივთიერი მტკიცებულება დისტანციურ სხდომაზე²⁹ გამოიკვლიეს. სხვა შემთხვევებში დაცვის მხარე ითხოვდა, რომ ამგვარი მტკიცებულების გამოკვლევა სასამართლო სხდომის დარბაზში მომხდარიყო.

გექნიკური ხაკვეუები

მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში ტექნიკური ხასიათის ხარვეუები, რაც პროცესზე ვლინდებოდა, მეტწილად დისტანციური სამართალწარმოებით იყო განპირობებული. კერძოდ, ადვოკატის ღონისძიების სხდომაზე 15 შემთხვევაში გამოვლინდა ტექნიკური ხარვეუი, საიდანაც 11 (73%) დისტანციურ სხდომას უკავშირდებოდა, წინასასამართლო სხდომების შემთხვევაში კი ხარვეუი 43-დან 42 (98%) სხდომაზე დაფიქსირდა. შედარებით ნაკლები იყო საპროცესო შეთანხმების სხდომებზე გამოვლენილი ტექნიკური ხარვეუების რაოდენობა. ამგვარი სულ 6 ფაქტი გამოვლინდა და ექვსივე - დისტანციური წესით ჩატარებულ სხდომაზე. არსებითი განხილვის 92 სხდომიდან, სადაც ტექნიკური ხარვეუები აღინიშნა, 87 (94%) დისტანციურად მიმდინარეობდა.

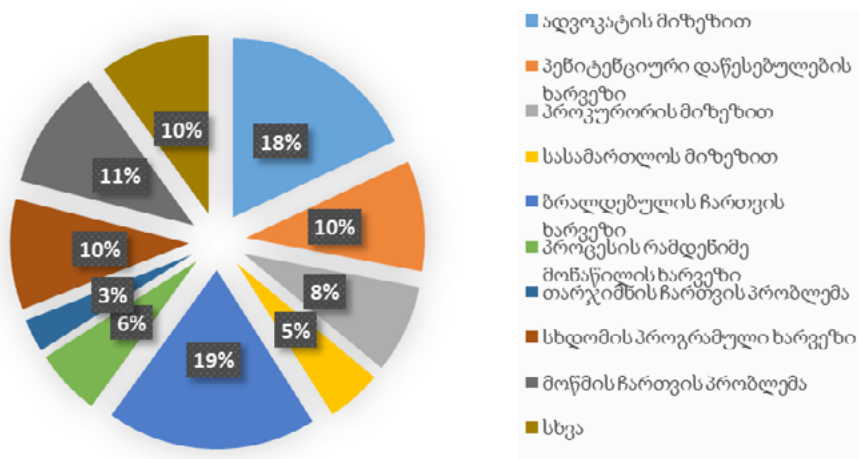
სულ სხდომებზე ტექნიკური ხარვეუი დაფიქსირდა 156 შემთხვევაში, საიდანაც 146 (94%) შეეხებოდა დისტანციურ სხდომას.³⁰

ქვემოთ მოცემულ დიაგრამაზე იხილეთ საიას სასამართლო მონიტორინგის შედეგები დისტანციურ სხდომებზე გამოვლენილი ტექნიკური ხარვეუების თაობაზე, 2020 წლის მარტიდან 2021 წლის მარტის ჩათვლის პერიოდში.

29 იგულისხმება შემთხვევები, როდესაც ერთ-ერთი მხარე მაინც არ არის სხდომის დარბაზში წარმოდგენილი და დისტანციურად ერთვება პროცესზე.

30 აღნიშნული მონაცემი არ მოიცავს ტექნიკური ხარვეუით სხდომების გადადების შემთხვევებს.

დისტანციურ სხდომებზე არსებული ტექნიკური ხარვეზები

დისტანციურად მიმდინარე სხდომებზე ხარვეზები მრავალფეროვანია და იგი შეეხებოდა პროცესის სხვადასხვა მონაწილეს, წყდებოდა ხმა, შეინიშნებოდა პროგრამული ხარვეზი,³¹ ზოგჯერ არ ჩანდა გამოსახულება, ინტერნეტკავშირის პრობლემის გამო ითიშებოდა პროცესის რომელიმე მონაწილე. ტექნიკური ხარვეზის გამო რამდენჯერმე საიას მონიტორმაც დატოვა სხდომა.

პენიტენციურ დაწესებულებებში დისტანციურ ჩართვებთან დაკავშირებული ტექნიკური ხარვეზები გამოწვეულია არა მხოლოდ პროგრამული მიზეზით, არამედ შესაბამისი ცოდნის მქონე პერსონალის ნაკლებობითაც.

იხილეთ საილუსტრაციო მაგალითი:

დაკავების იზოლატორში იყო ტექნიკის პრობლემა, ბრალდებულს თითქმის არ ესმოდა ხმა, რის გამოც შესვენება გამოცხადდა და ის სხვა ოთახში გადაიყვანეს. არც სხვა ოთახში ისმოდა ხმა და ადგილმდებარეობის კიდევ ერთხელ შეცვლის შემდეგ ახალ ოთახში პრობლემა აღმოიფხვრა. მოსამართლემ ხაზი გაუსვა, რომ ბოლო დღეებია დაკავების იზოლატორში სისტემატურად არის ეს პრობლემა, ვერ ახერხებენ ბრალდებულთან სათანადო კომუნიკაციას

31 სასამართლო სხდომები დისტანციურად ტარდებოდა Cisco Webex პროგრამის გამოყენებით.

და ამ პირობებში უწევთ პროცესების ჩატარება. მოსამართლემ აღნიშნა ისიც, რომ დღეს პრობლემის მოგვარება მოხერხდა იზოლატორში მყოფი კონკრეტული დასაქმებული პირის მეშვეობით, რომელიც ტექნიკურ საკითხებში ერკვეოდა. სხვა შემთხვევებში იზოლატორი ვერ იღებდა სათანადო ზომებს და ხარვეზებით ან/და ცუდი სმენადობის პირობებში იმართებოდა სხდომები.

მონიტორინგი ცალსახად აჩვენებს, რომ პენიტენციურ დაწესებულებებს არ ჰყავს შესაბამისი ცოდნის მქონე საკმარისი ადამიანური რესურსი, ვინც უზრუნველყოფს ბრალდებულთა დისტანციურ სხდომებზე შეუფერხებლად ჩართვას.

საიამ მიმართა საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს სპეციალურ პენიტენციურ სამსახურს ბრალდებულ/მსჯავრდებულ პირთა სასამართლო სხდომებზე დისტანციურად ჩართვის უზრუნველყოფის თაობაზე ინფორმაციის მისაღებად,³² კერძოდ, 2020 წლის მარტიდან 2021 წლის 15 მაისის პერიოდში რამდენი პენიტენციური დაწესებულებიდან იყო შესაძლებელი ბრალდებულ/მსჯავრდებულ პირთა სასამართლო სხდომებზე დისტანციურად ჩართვა, ამისთვის თითოეულ პენიტენციურ დაწესებულებაში რამდენი კომპიუტერი, შესაბამისად მომზადებული თანამშრომელი და სპეციალურად აღჭურვილი ოთახი იყო; ასევე, 2020 წლის მარტიდან 2021 წლის 15 მაისის მდგომარეობით გაუმჯობესდა თუ არა პენიტენციურ დაწესებულებებში ინტერნეტის ხშირე და შესაბამისი ტექნიკური აღჭურვილობა და სხვა. **თუმცა სპეციალურმა პენიტენციურმა სამსახურმა ამგვარი ინფორმაცია არ მოგვარწოდა.**

დაცვის უფლება, აღმოკავისა და ბრალდებულის უკუთქმობის კონფიდენციალურობა

შესავალი

დაცვის უფლება სამართლიანი სასამართლოს ფუნდამენტია. მეტწილად, ბრალდებული მოკლებულია შესაძლებლობას კვალიფიციური იურისტის დახმარების გარეშე ჯეროვნად და უფექტურად დაიცვას თავი წარდგენილი სისხლის სამართლის ბრალდებისგან. აღვოკატი არ უნდა იყოს შეზღუდული თავის დაცვის ქვეშ მყოფთან კომუნიკაციისას, რათა მან შეძლოს ბრალდებულის ინტერესების შესაბამისად მოქმედება, მასთან

32 საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის, 17/05/2021, განცხადება №გ-04/110-21.

პოზიციების შეთანხმება, დაცვის სტრატეგიის დაგეგმვა და საბოლოოდ სრულყოფილი დაცვის განხორციელება. ეს კი წარმოდგენილია ადვოკატისა და ბრალდებულის სათანადო კომუნიკაციის გარეშე. ბრალდებულის ურთიერთობა ადვოკატთან კონფიდენციალური და თავისუფალია. დაკავებული ან დაპატიმრებული ბრალდებულის ურთიერთობა თავის ადვოკატთან, შესაძლებელია, შეიზღუდოს მხოლოდ ვიზუალური მეთვალყურეობით, სხვა გამონაკლისს კანონი არ ცნობს.³³ ადვოკატი ვალდებულია, დაიცვას კონფიდენციალური ინფორმაცია იმგვარად, რომ მესამე პირებს მასზე ხელი არ მიუწვდებოდეს.³⁴

გამოვლენილი შედეგები

მონიტორინგი ავლენს, რომ ბრალდებულები სასამართლოს წინაშე ძირითადად წარმოდგენილნი არიან ადვოკატებთან ერთად.

ადვოკატის დონისძიების სხდომაზე ბრალდებულთა **74%-ს**³⁵ ჰყავდა ადვოკატი, **წინასასამართლო** სხდომაზე - **83%-ს**.³⁶ საპროცესო შეთანხმების ყველა სხდომაზე, ადვოკატის მონაწილეობის სავალდებულო ხასიათიდან გამომდინარე, ბრალდებულებს ჰყავდათ ადვოკატები, ხოლო **არსებითი განხილვის** სხდომაზე კი **92%**³⁷ იყო წარმოდგენილი ადვოკატით.

უმეტესად, ბრალდებულებს შეთანხმებით მოწვეული, კერძო ადვოკატები ჰყავთ, თუმცა, როგორც დაკვირვება აჩვენებს, განსხვავებული სიტუაციაა საპროცესო შეთანხმების შემთხვევაში, რა დროსაც ბრალდებულთა ინტერესებს უფრო მეტად სახელმწიფოს ხარჯზე დანიშნული საზოგადოებრივი ადვოკატები იცავდნენ.

33 სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, მუხლი 43 (1,3).

34 ადვოკატთა პროფესიული ეთიკის კოდექსი, მუხლი 4 (1).

35 ადვოკატის დონისძიების 396 სხდომაზე 464 ბრალდებულიდან 344 წარმოდგენილი იყო ადვოკატით.

36 წინასასამართლო სხდომის 444 საქმის 539 ბრალდებულიდან 450 შემთხვევაში ბრალდებულებს ჰყავდათ ადვოკატი.

37 არსებითი განხილვის 993 სხდომიდან 1339 ბრალდებულის მიმართ, 1228 შემთხვევაში ბრალდებულს ჰყავდა ადვოკატი.

ცხრილი №1

ადვოკატი	სახელმწიფოს ნარჯზე დანიშნული	კერძო ადვოკატი	ვერ იდენტიფიცირდა
ადვოკატის ლონისძიების სხდომაზე	27%	57%	16%
წინასასამართლო სხდომაზე	27%	62%	11%
საპროცესო შეთანხმების სხდომაზე	43%	25%	32%
არსებითი განხილვის სხდომაზე	28%	67%	5%

გამოვლინდა, რომ 2574 ბრალდებულის საქმიდან, საშუალოდ შემთხვევა-თა 53%-ში³⁸ ადვოკატი ბრალდებულთან ამყარებდა ეფექტურად კომუნიკაციასა და კოორდინაციას. სხვა შემთხვევებში მონიტორისთვის უცნობი დარჩა, რამდენად სათანადო იყო მათი კომუნიკაცია ან აშკარად გამოვლინდა თუ არა არასათანადო კომუნიკაციის შემთხვევები.³⁹

მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში ადვოკატსა და ბრალდებულს შორის კომუნიკაციის გართულება პანდემიის შედეგად დისტანციურ სამართალწარმოებაზე გადასვლამაც განაპირობა. გამოვლინდა შემთხვევები, როდესაც ადვოკატმა ვერ შეძლო ბრალდებულთან სრულყოფილად დაემყარებინა კომუნიკაცია იმის გამო, რომ სხდომა დისტანციურად ტარდებოდა და თან ხმა კარგად არ ისმოდა.

38 ადვოკატისა და ბრალდებულის ეფექტური კომუნიკაცია გამოვლინდა ადვოკატის ლონისძიების სხდომაზე - 51% შემთხვევაში, წინასასამართლო სხდომაზე - 53% შემთხვევაში, საპროცესო შეთანხმების სხდომაზე - 63% შემთხვევაში, არსებითი განხილვის სხდომაზე 44% შემთხვევაში.

39 იგულისხმება შემთხვევები, როდესაც მონიტორმა ვერ დააიდენტიფიცირა რამდენად ეფექტური იყო ბრალდებულსა და ადვოკატს შორის კომუნიკაცია, მაგალითად, სხდომა მალევე გადაიღო ან/და სხდომაზე დაცვის მხარეს არანაირი აქტივობა არ განუხორციელებია (მაგ: სხდომა მხოლოდ ბრალდების მხარის დასკვნით სიტყვას დაეთმო), რომ შეგვეფასებინა ბრალდებულისა და ადვოკატის კომუნიკაციის შესახებ ინფორმაცია და სხვა ამგვარი შემთხვევები.

საილუსტრაციოდ იხილეთ:

ერთ-ერთი საპროცესო შეთანხმების სხდომაზე, სადაც ბრალდებული დისტანციურად იყო ჩართული და ხანდაზმული ასაკის გამო კონკრეტულ საკითხებს ვერ იგებდა, მოსამართლეს რამდენჯერმე უწევდა ერთი და იმავეს გამეორება. ამასთან, ადვოკატიც ცდილობდა მისი დაცვის ქვეშ მყოფთან უფექტური კომუნიკაციის დამყარებას და მის კონსულტირებას, რაც ადვოკატსა და კლიენტს შორის კონფიდენციალური კომუნიკაციის თვალსაზრისითაც გარკვეულ უხერხულობას ქმნიდა.

დისტანციური სამართალწარმოებისას საფრთხე შეექმნა ბრალდებულისა და მისი ადვოკატის კონფიდენციალურ ურთიერთობას. გამოვლინდა შემთხვევები, როდესაც დისტანციურ პროცესზე ადვოკატის კონსულტაცია ბრალდებულთან მესამე პირებისთვისაც ხელმისაწვდომი იყო.

ამის საპირისპიროდ იყო შემთხვევები, როდესაც მოსამართლე მიმართავდა კონკრეტულ ზომებს ადვოკატისა და ბრალდებულის კონფიდენციალური ურთიერთობის დასაცავად.

საილუსტრაციოდ იხილეთ:

დასკვნითი სიტყვის წარმოთქმამდე ადვოკატმა მოითხოვა დრო ბრალდებულთან გასაუბრების მიზნით, რათა სასჯელთან დაკავშირებით შეეთანხმებინა პოზიცია. სხდომა ნაწილობრივ დისტანციური იყო, ბრალდებული სასამართლო სხდომის დარბაზში იმყოფებოდა, ადვოკატი კი დისტანციურად ერთვებოდა. მოსამართლემ გამოაცხადა შესვენება და პროცესის დამსწრეებს მოსთხოვა დროებით დაეტოვებინათ პროგრამა, რათა ბრალდებულისა და ადვოკატის საუბარი კონფიდენციალურად წარმართულიყო. რამდენიმე წუთში სხდომა კვლავ განახლდა.

საია თვლის, რომ დისტანციური სხდომების წარმართვისას სასამართლომ უნდა მიიღოს ზომები, რათა არ გამჟღავნდეს ბრალდებულისა და მისი ინტერესების დამცველი ადვოკატის კომუნიკაცია და მესამე პირებს კონფიდენციალურ ინფორმაციაზე არ მიუწვდებოდეთ ხელი. ამ მიზნით მოსამართლემ დროებით უნდა შეაჩეროს სხდომა, გათიშოს შესაბამისი ტექნიკური საშუალებები ან/და მისცეს ბრალდებულსა და მის ადვოკატს ცალკე კომუნიკაციისთვის დრო.

კანდიდის გავლენით შემოღებული ახალი სისხლის სამართლის ნორმები

ქვეყანაში, Covid-19-ის პანდემიის პირველი ტალღის დროს სახელმწიფომ გადაწყვიტა, სისხლის სამართლის კოდექსში ახალი დანაშაულის შემადგენლობები დაემატებინა. თუმცა, პირველ ეტაპზე, ჯერ კიდევ საქართველოს პრეზიდენტის 2020 წლის 21 მარტის №1 დეკრეტით, განისაზღვრა სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა საგანგებო მდგომარეობის რეჟიმის განმეორებით დარღვევისთვის,⁴⁰ რისთვისაც დეკრეტივე სასჯელის სახედ სამ წლამდე თავისუფლების აღკვეთა დადგინდა.

სისხლის სამართლის კოდექსის შესაბამისად, ქმედება დანაშაულად ჩაითვლება მხოლოდ მაშინ, თუ ეს ამ კოდექსითაა გათვალისწინებული. დანაშაულის ერთ-ერთი მთავარი მახასიათებელია ის, რომ პასუხისმგებლობის გაუქმების ან შემსუბუქების შემთხვევაში, მას უკვე ჩადენილ ქმედებაზე უკუძალა აქვს. ამ მახასიათებელიდან გამომდინარე, გაუმართლებელია მათი გათვალისწინება დროებითი მოქმედების აქტში, რადგან სწორედ მისი გაუქმების შემდეგ ეძლევა უკუძალა და უქმდება პასუხისმგებლობაც. ამიტომ პრეზიდენტის დეკრეტის საფუძველზე დაწყებული სისხლისსამართლებრივი დევნა ამ ნორმათა დროში მოქმედების თვალსაზრისით იყო პრობლემური.⁴¹

პრეზიდენტის დეკრეტით განსაზღვრულ სისხლისსამართლებრივ პასუხისმგებლობასთან მიმართებით არსებობდა სასჯელის პროპორციულობის პრობლემაც. საგანგებო მდგომარეობის რეჟიმის ნებისმიერი ფორმით დარღვევისთვის დეკრეტი ითვალისწინებდა სასჯელის ერთნაირ სახეს მიუხედავად იმისა, მოჰყვა ან შეიძლებოდა თუ არა მოჰყოლოდა მას რამე შედეგი. ცალკე არ იყო გამოყოფილი ისეთი დარღვევები, რომლებიც საფრთხეს ნაკლებად ან საერთოდ არ ქმნიან, ასევე ქმედებები, რომლებიც, პირიქით, საფრთხის შემცველი ან ზიანის გამომწვევია. ამდენად, აუცილებელი იყო მათი დიფერენცირება და შესაბამისი სასჯელის განსაზღვრა.⁴²

შემდგომ, უკვე 2020 წლის 23 აპრილს, განხორციელდა ცვლილება სისხლის სამართლის კოდექსში. კანონპროექტის ავტორთა განმარტებით, COVID 19-ის შედეგად მსოფლიო მასშტაბით შექმნილი უპრეცედენტო მდგომარეობიდან გამომდინარე და საქართველოში არსებული სიტუაციის გათვალისწინებით, ასევე, სხვა შესაძლო ეპიდემიური/პანდემიური შემთხვევებისას მოსალოდნელი საფრთხის მაქსიმალურად

თავიდან აცილების მიზნით, აუცილებელი იყო საკანონმდებლო დონეზე შექმნილიყო ეფექტიანი მექანიზმი, რომელიც მოახდენდა კორონავირუსის გავრცელებისა და სხვა მსგავსი საფრთხეების პრევენციას, ასევე უზრუნველყოფდა საქართველოში მცხოვრებ პირთა ჯანმრთელობისა და სიცოცხლის დაცვას.⁴³

იმ პირობებში, როდესაც საქართველოს ტერიტორიაზე მყოფ პირთა ნაწილი იმყოფებოდა/იმყოფება ე.წ. თვითიზოლაციაში ან საკარანტინო სივრცეში და ცალკეულ შემთხვევებში ეს პირები არღვევდნენ რეჟიმს, მნიშვნელოვან საფრთხეს უქმნიდნენ სხვათა სიცოცხლესა და ჯანმრთელობას, სახელმწიფომ გადაწყვიტა, საკანონმდებლო ცვლილებები განეხორციელებინა საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსში, „საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის შესახებ“ საქართველოს კანონსა და სისხლის სამართლის კოდექსში.

სისხლის სამართლის კოდექსს დაემატა ორი სრულიად ახალი შინაარსის მქონე მუხლი, სსკ-ის 248¹-ე მუხლი - იზოლაციის ან/და კარანტინის წესის დარღვევა და სსკ-ის 359¹-ე მუხლი - საგანგებო ან საომარი მდგომარეობის რეჟიმის დარღვევა. ცვლილება ამოქმედდა 2020 წლის 2 მაისიდან.

სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა დაწესდა:

- საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის შესახებ საქართველოს კანონით გათვალისწინებულ საკითხებთან დაკავშირებით დადგენილი იზოლაციის ან/და კარანტინის წესის დარღვევისათვის, ჩადენილი საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 42¹⁰-ე მუხლით გათვალისწინებული ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ჩადენისთვის ადმინისტრაციულსახელდადებული ან/და ამ მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულისთვის ნასამართლევი პირის მიერ. სასჯელად განსაზღვრულია შინაპატიმრობა ვადით 6 თვიდან 2 წლამდე ან თავისუფლების აღკვეთა 3 წლამდე ვადით.⁴⁴
- ასევე, საქართველოს პრეზიდენტის დეკრეტით ან/და სხვა შესაბამისი ნორმატიული აქტებით განსაზღვრული საგანგებო ან საომარი მდგომარეობის რეჟიმის დარღვევისათვის (მათ შორის „საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის შესახებ“ საქართველოს კანონით გათვალისწინებულ საკითხებთან დაკავშირებით დადგენილი იზო-

43 განმარტებითი ბარათი, საქართველოს კანონის პროექტზე - საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსში ცვლილებების შეტანის შესახებ, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3ytgVj5> [ბოლო ნახვა: 20.07.2021].

44 სისხლის სამართლის კოდექსი, მუხლი 248¹.

ლაციის ან/და კარანტინის წესის დარღვევისათვის, თუ ეს წესი საგანგებო ან საომარი მდგომარეობის რეჟიმის ნაწილია), ჩადენილი ასეთი ქმედების ჩადენისთვის ადმინისტრაციულსახდელდადებული ან/და ამ მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულისთვის ნასამართლევ პირის მიერ. სასჯელის ზომად განისაზღვრა თავისუფლების აღკვეთა 6 წლამდე ვადით, თუ საქართველოს პრეზიდენტის დეკრეტით სხვა რამ არ არის დადგენილი.⁴⁵

კანონპროექტის განხილვა და მიღება მოხდა დაჩქარებული წესით და დასაბუთებული იყო იმით, რომ აღნიშნული საკანონმდებლო ცვლილება გამომდინარეობდა როგორც მსოფლიოში, ისე საქართველოში არსებული გადაუდებელი აუცილებლობიდან და ემსახურებოდა შესაბამისი საფრთხის დროულ პრევენციას.

საიამ განხორციელებული ცვლილებები ხარვეზიანად მიიჩნია. ორგანიზაციამ უარყოფითად შეაფასა აღნიშნული საკანონმდებლო ცვლილების პროცესის დახურულად, დაინტერესებული პირების ჩართულობის გარეშე წარმართვა და მიიჩნია, რომ განხორციელებული საკანონმდებლო ცვლილების ნაწილი ბუნდოვანი იყო, ხოლო ნაწილი კი არ შეესაბამებოდა საქართველოს კონსტიტუციით აღიარებულ და განმტკიცებულ ადამიანის უფლებების სტანდარტებს.⁴⁶

უთოს რეკომენდაციით, საგანგებო მდგომარეობისას თუ მასთან მიმსგავსებულ ვითარებაში საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის დაცვის მოტივით პასუხისმგებლობები უნდა დაწესდეს მხოლოდ მკაცრად განსაზღვრული საჭიროების შემთხვევაში, მათი მუდმივი გადახედვის პირობებში და როგორც კი საგანგებო ვითარება დასრულდება, ეს ზომები და დაკავშირებული სასჯელები უნდა მოიხსნას. საგანგებო სიტუაციებთან დაკავშირებული დანაშაულები არაპროპორციულად არ უნდა ზღუდავდეს ადამიანის უფლებებსა და ძირითად თავისუფლებებს.⁴⁷

2021 წლის 23 ივნისს საქართველოს მთავრობამ პარლამენტში დააინიცირა ამნისტიის შესახებ კანონპროექტი,⁴⁸ რომლის მიხედვითაც

45 სისხლის სამართლის კოდექსი, მუხლი 359¹.

46 საიას შეფასება საგანგებო მდგომარეობასთან დაკავშირებით მიღებულ საკანონმდებლო ცვლილებებზე, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3zedVbv> [ბოლო ნახვა:22.07.2021].

47 OSCE/ODIHR - Fair Trial Rights and Public Health Emergencies, 2021, P.13 ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3cuaMuk> [ბოლო ნახვა:22.07.2021].

48 საქართველოს კანონის პროექტი ამნისტიის შესახებ, (დაინიცირების თარიღი: 23/07/2021), ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3rwU0kD>.

სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისა და სასჯელისაგან თავისუფლდება პირი, რომელმაც ჩაიდინა საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 248¹-ე (იზოლაციის ან/და კარანტინის წესის დარღვევა) ან 359¹-ე (საგანგებო ან საომარი მდგომარეობის რეჟიმის დარღვევა) მუხლებით გათვალისწინებული დანაშაული. ამნისტიის მოქმედება ვრცელდება შესაბამისი ჯარიმის აღუსრულებელ ნაწილზეც. რაც შეეხება პირთა წრეს, პროექტის შესაბამისად, ამნისტია ვრცელდება იმ პირებზე, რომლებმაც დანაშაული 2021 წლის 23 ივნისამდე ჩაიდინეს.

არსებული ინფორმაციით, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 359¹-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულისთვის გამოძიება დაწყებულია 227 საქმეზე, ხოლო საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 248¹-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულისთვის - 1486 საქმეზე.

გამოთხოვნილი ინფორმაცია

იმის დასადგენად, თუ როგორი იყო სისხლის სამართლის პოლიტიკა პანდემიის მართვის მიმართულებით, როგორ განვითარდა პრაქტიკაში ხსენებული საკანონმდებლო ცვლილებები და რამდენად არსებობდა სახელმწიფოს მხრიდან სისხლისსამართლებრივი ნორმების შემოღების აუცილებლობა, ასევე, როგორი სასჯელები გამოიყენებოდა ამ ტიპის დანაშაულებზე, საიამ გააანალიზა სასამართლო მონიტორინგის შედეგად იდენტიფიცირებული რამდენიმე საქმე, გამოითხოვა შესაბამისი ინფორმაცია საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროდან, საქართველოს გენერალური პროკურატურიდან და საერთო სასამართლოებიდან.

კერძოდ, საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროდან⁴⁹ და საქართველოს გენერალური პროკურატურიდან⁵⁰ საიამ მოითხოვა შემდეგი ინფორმაცია: 2020 წლის 2 მაისიდან 2021 წლის 28 თებერვლის ჩათვლით პერიოდში საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 248¹-ე მუხლითა და საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 359¹-ე მუხლით (ცალკეული მონაცემი) და, ასევე, ამ მუხლებთან ერთობლიობით გათვალისწინებულ დანაშაულებზე რამდენ საქმეზე დაიწყო გამოძიება და რამდენი პირის მიმართ დაიწყო სისხლისსამართლებრივი დევნა.

ცხრილი №2

49 საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის 17/05/2021 განცხადება, №გ-04/112-21.

50 საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის 17/05/2021 განცხადება, №გ-04/111-21.

**შსს საინფორმაციო-ანალიტიკური დეპარტამენტისა და საქართველოს
გენერალური პროკურატურის სტატისტიკური მონაცემები
(02.05.2020-28.02.2021 წწ. მდგომარეობით)**

სსკ მუხლი	გამოძიების დაწყება	სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყება
სსკ 248 ¹ მუხლი „იზოლაციის ან/და კარანტინის წესის დარღვევა“	562	28
სსკ 359 ¹ მუხლი „საგანგებო ან საომარი მდგომარეობის რეჟიმის დარღვევა“	135	არცერთი პირის მიმართ

მოწოდებული ინფორმაციის თანახმად,⁵¹ გამოძიების დაწყების მაჩვენებელი მაღალია, თუმცა სისხლისსამართლებრივი დევნა ნაკლებად იწყება. აღნიშნული სტატისტიკური ინფორმაცია აჩვენებს, რომ 2020 წლის 2 მაისიდან 2021 წლის 28 თებერვლის ჩათვლით პერიოდში სსკ-ის 359¹-ე მუხლით არცერთი პირის მიმართ არ დაწყებულა დევნა.

საიამ იმ 6 სასამართლოდან, სადაც მონიტორინგს ახორციელებს (თბილისის, ქუთაისის, ბათუმის, რუსთავის საქალაქო და ზუგდიდისა და თელავის რაიონული სასამართლოები⁵²) გამოითხოვა შემდეგი ინფორმაცია და სასამართლოს გადაწყვეტილებები:

- 2020 წლის 2 მაისიდან 2021 წლის 28 თებერვლის ჩათვლით პერიოდში საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 248¹-ე მუხლითა და საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 359¹-ე მუხლით (ცალკეული მონაცემი) და ასევე ამ მუხლებთან ერთობლიობით გათვალისწინებულ დანაშაულებზე რამდენი საქმე განიხილა თითოეულმა სასამართლომ.
- აქედან რამდენ საქმეზე გაფორმდა საპროცესო შეთანხმება და რამდენი საქმის განხილვა დასრულდა არსებითად.

51 საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს პასუხი, 07/06/2021, განცხადება MIA 92101436115; საქართველოს გენერალური პროკურატურის პასუხი, 25/05/2021, განცხადება №13/30317.

52 საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის 17/05/2021 განცხადებები, №გ-04/106-21, №გ-04/108-21, №გ-04/105-21, №გ-04/104-21, №გ-04/109-21.

- რამდენ საქმეზე დადგა გამამართლებელი, გამამტყუნებელი ან ნაწილობრივ გამამართლებელი განაჩენი.

საიამ მოითხოვა 2020 წლის 2 მაისიდან 2021 წლის 28 თებერვლის ჩათვლით პერიოდში საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 248¹-ე მუხლითა და საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 359¹-ე მუხლით (ცალკეული მონაცემი), ასევე ამ მუხლებთან ერთობლიობით გათვალისწინებულ დანაშაულებზე ზემოხსენებული ექვსი სასამართლოს მიერ გამოტანილი (როგორც საპროცესო შეთანხმებით, ასევე არსებითი განხილვით) განაჩენები.

სასამართლოებიდან მოწოდებული ინფორმაციის თანახმად, რუსთავის საქალაქო სასამართლოს⁵³ არ განუხილავს ამგვარი საქმეები, ბათუმის საქალაქო სასამართლომ⁵⁴ საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 248¹-ე მუხლით განიხილა **2 საქმე** ორი პირის მიმართ და ორივე შემთხვევა საპროცესო შეთანხმებით (გამამტყუნებელი განაჩენით) დასრულდა. ზუგდიდის რაიონულ სასამართლოს⁵⁵ სისხლის სამართლის კოდექსის 248¹-ე მუხლით **6 საქმე** ჰქონდა წარმოებაში, ყველა შემთხვევაში არსებითი განხილვით წარიმართა საქმე და გამამტყუნებელი განაჩენი გამოვიდა. ქუთაისის საქალაქო სასამართლომ⁵⁶ **17 საქმე** განიხილა სისხლის სამართლის კოდექსის 248¹-ე მუხლით, ყველაზე გაფორმდა საპროცესო შეთანხმება. თელავის რაიონულ სასამართლოს⁵⁷ ამ მუხლებით არ განუხილავს საქმეები, ხოლო თბილისის საქალაქო სასამართლოდან არ მოგვაწოდეს ინფორმაცია⁵⁸ იმ საფუძვლით, რომ მოთხოვნილი სახის ინფორმაციის აღრიცხვას/დამუშავებას სასამართლო არ ახორციელებს.

მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში სისხლის სამართლის კოდექსის 359¹-ე მუხლით სასამართლოებს არცერთი საქმე არ განუხილავთ.

53 რუსთავის საქალაქო სასამართლოს პასუხი, 19/05/2021, განცხადება №607/გ.

54 ბათუმის საქალაქო სასამართლოს პასუხი, 25/05/2021, განცხადება №266 გ/კ.

55 ზუგდიდის რაიონული სასამართლოს პასუხი, 27/05/2021, განცხადება №348.

56 ქუთაისის საქალაქო სასამართლოს პასუხი, 27/05/2021, განცხადება №7279-ს.

57 თელავის რაიონული სასამართლოს პასუხი, 21/05/2021, განცხადება №284.

58 თბილისის საქალაქო სასამართლოს პასუხი, 24/05/2021, განცხადება №1-0489/14461.

შენსაპილი განაჩენები და სასამართლო მონიშროკინების შედეგები, გამოყენებული სასჯელები

საერთო ჯამში სასამართლოებიდან მოგვეწოდა სსკ-ის 248¹-ე მუხლით ბრალდების საქმის 25 განაჩენი.⁵⁹ განაჩენების შესწავლამ აჩვენა, რომ ასეთი ბრალდების საქმეებზე განაჩენი უმეტესად საქმის არსებითი განხილვის გარეშე, საპროცესო შეთანხმებით ღებობდა. კერძოდ, 19 შემთხვევაში საქმე საპროცესო შეთანხმებით დასრულდა, ხოლო 6 - არსებითი განხილვის შედეგად.

არსებითად განხილული საქმეებიდან ყველა შემთხვევაში ბრალდებულები აღიარებდნენ წარდგენილ ბრალს, თანამშრომლობდნენ გამოძიებასთან და უდავოდ მიიჩნევდნენ მტკიცებულებებს, რის გამოც გამოტანილი სასჯელები არსებითად არ განსხვავდებოდა ამავე, სსკ-ის 248¹-ე მუხლისთვის საპროცესო შეთანხმების შედეგად დაკისრებული სასჯელებისგან. პირიქით, არსებითი განხილვით მოსამართლეთა მიერ დანიშნული სასჯელი უფრო მსუბუქი იყო, ვიდრე პროკურატურასთან საპროცესო შეთანხმებით დადგენილი.

არსებითი განხილვის შედეგად, საპროცესო შეთანხმებით 5 შემთხვევაში მოსამართლემ ბრალდებულს სასჯელად დააკისრა თავისუფლების აღკვეთა 6 თვის ვადით, რაც ჩაეთვალა პირობით იმავე გამოსაცდელი ვადით, დარჩენილ ერთ შემთხვევაში კი _ შინაპატიმრობა 1 წლის ვადით.

საპროცესო შეთანხმებით დასრულებული საქმეების განაჩენთა ანალიზი აჩვენებს, რომ ბრალდებულს სასჯელად 14 შემთხვევაში შეეფარდა თავისუფლების აღკვეთა 1 წლის ვადით, რაც ჩაეთვალა პირობით იმავე გამოსაცდელი ვადით, ერთ შემთხვევაში თავისუფლების აღკვეთა 1 წლისა და 6 თვის ვადით, რაც ჩაეთვალა პირობით იმავე გამოსაცდელი ვადით. ორ შემთხვევაში ბრალდებულებს საპროცესო შეთანხმების შედეგად განესაზღვრათ საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომა 100-100 საათის ვადით, ორ შემთხვევაში კი - ჯარიმა 3000-3000 ლარის ოდენობით. ერთ შემთხვევაში პირს სხვა მუხლებთან ერთობლიობით (ქურდობისა და ნარკოტიკული საშუალების ექიმის დანიშნულების გარეშე მოხმარებისთვის) ჰქონდა წარდგენილი ბრალი და ამიტომ დანაშაულთა ერთობლიობით განესაზღვრა თავისუფლების აღკვეთა 4 წლის ვადით,

59 ზუგდიდის რაიონული სასამართლოდან - 6 განაჩენი, ქუთაისის საქალაქო სასამართლოდან - 17 განაჩენი, ბათუმის საქალაქო სასამართლოდან - 2 განაჩენი.

აქედან 1 წელი პენიტენციურ დაწესებულებაში მოხდით, 3 წელი ჩაეთვა-
ლა პირობით, ასევე დამატებით სასჯელად დაეკისრა ჯარიმა 4000 ლარის
ოდენობით.

შესწავლილი განაჩენები აჩვენებს, რომ გადაწყვეტილებებში არ ხდება
საქმის გარემოებების დეტალური აღწერა, თუმცა, სადაც გარემოებები
იყო აღნიშნული, ფაქტობრივად, იდენტური შინაარსის მოცემულობა
გვქონდა - „ერთხელ უკვე ამგვარივე ქმედებისათვის ადმინისტრაცი-
ულმა სახდელდადებულმა პირმა განზრახ დაარღვია „საზოგადოებრივი
ჯანმრთელობის შესახებ“ საქართველოს კანონით გათვალისწინებულ
საკითხებთან დაკავშირებით დადგენილი იზოლაციის ან/და კარანტინის
წესი, ანუ 21:00 საათიდან 05:00 საათამდე გადაადგილების აკრძალვა“.

**სასამართლო მონიტორინგის ფარგლებში საია დაესწრო 248¹-ე
მუხლით მიმდინარე თითო-თითო აღკვეთის ღონისძიების, წინასა-
სამართლო, საპროცესო შეთანხმებისა და არსებითი განხილვის
სხდომას.**

აღკვეთის ღონისძიების სხდომაზე სსკ-ის 248¹-ე მუხლით ბრა-
ლდებული პირის მიმართ ბრალდების მხარემ მოითხოვა გირაოს
შეფარდება 3000 ლარის ოდენობით. პროკურორის განმარტებით,
ბრალდებულს უკვე ორჯერ დაედო ადმინისტრაციული სახდელი
კარანტინისა და იზოლაციის წესის დარღვევისთვის. მიუხედავად
ამისა, მან კვლავ ჩაიღინა აკრძალული ქმედება. შესაბამისად,
მაღალი იყო ახალი დანაშაულის ჩადენის საფრთხე. ასევე, არსებო-
ბდა მიმალვის საფრთხეც, ვინაიდან ბრალად წარდგენილი მუხლი
სასჯელის სახედ და ზომად თავისუფლების აღკვეთას ითვალის-
წინებდა. ამასთან, ბრალდებულს არ ჰქონდა მუდმივი საცხოვ-
რებელი ადგილი, რადგან წამოსული იყო სახლიდან. პროკურორმა
მიუთითა ისიც, რომ ბრალდებული ზეგავლენას მოახდენდა საქმეზე
გამოკითხულ პირებზე. ბრალდებულმა აღნიშნა, რომ მის ახლ-
ანდელ შემოსავალს მეგობრების მხრიდან მიღებული დახმარება
წარმოადგენდა, ასევე, პერიოდულად ასრულებდა კერძო სამუშა-
ოებს. მისივე განმარტებით, არასდროს ყოფილა ნასამართლევნი, არ
აპირებდა მიმალვას, რასაც ის ფაქტიც ადასტურებდა, რომ სასამა-
რთლოში დანიშნულ დროზე ადრე გამოცხადდა. მიუთითა ისიც,
რომ ცხოვრობდა ქუჩაში და წამოსული იყო ოჯახიდან. მოსამა-
რთლემ მას შეუფარდა გირაო 2000 ლარის ოდენობით.

ამ შემთხვევაში მიგვაჩნია, რომ სასამართლომ აღკვეთის მკაცრი

ღონისძიება გამოიყენა და მეტად უნდა გაეთვალისწინებინა ბრალდებულის რეალური მდგომარეობა, რომ მას არ ჰქონდა მუდმივი საცხოვრებელი ადგილი და, ფაქტობრივად, ქუჩაში ცხოვრობდა. ეს კი ავტომატურად აყენებდა იმ მდგომარეობაში, რომ დაერღვია ე.წ. კომენდანტის საათი, რადგან სხვაგან წასასვლელი არ ჰქონდა. ასეთ ვითარებაში ბრალდებულისთვის დაკისრებული 2000-ლარიანი გირაოს გადახდა დიდ სირთულესთან იყო დაკავშირებული და, რეალურად, ბრალდებულის სათანადო ქცევის გარანტიც ვერ გახდებოდა.

საიას მონიტორი დაესწრო **საპროცესო შეთანხმების სხდომას**, სადაც გამოვლინდა, რომ ბრალდებული ნასამართლევია არ იყო. სხდომაზე საქმის ფაქტობრივი გარემოებები არ გამოკვეთილა. პროკურორმა წაიკითხა მხოლოდ შუამდგომლობის სარეზოლუციო ნაწილი. წარმოდგენილი საპროცესო შეთანხმების თანახმად, ბრალდებულს სასჯელის სახედ და ზომად განესაზღვრა თავისუფლების აღკვეთა 1 წლის ვადით, რაც ჩაეთვალა პირობით 1 წლის გამოსაცდელი ვადით - სწორედ ის სასჯელი, რაც ხშირად გამოიყენებოდა 248¹-ე მუხლით საპროცესო შეთანხმებით საქმის დასრულების დროს.

შესწავლილი გადაწყვეტილებებისა და სასამართლო მონიტორინგის შედეგების ანალიზი აჩვენებს, რომ თუკი სხვა ბრალდების საქმეებთან მიმართებით თითქმის ყოველთვის საპროცესო შეთანხმებით უფრო მსუბუქი სასჯელები ინიშნება, ვიდრე საქმის არსებითი განხილვით, 248¹-ე მუხლით ბრალდების შემთხვევაში პირიქით ხდება - არსებითი განხილვისას მოსამართლეები უმეტესად საპროცესო შეთანხმებით განსაზღვრულზე უფრო მსუბუქ ან/და საპროცესო შეთანხმებით დანიშნული სასჯელის მსგავს სასჯელს უნიშნავენ ბრალდებულებს.

სასამართლო ბრალდებულის პირველი წარდგენის სხდომები

შესავალი

სამართლიანი სასამართლოს უფლების⁶⁰ რეალიზება იწყება სასამართლოში ბრალდებულის პირველი წარდგენის სხდომით (შემდგომში პირველი წარდგენის სხდომა). განხილვის ამ ეტაპზე სასამართლო არკვევს, დაექვემდებარა თუ არა ბრალდებული წამებას ან არაჰუმანურ მოპყრობას, განუმარტავს ბრალდებულს უფლება-მოვალეობებს,⁶¹ ეკითხება გამოძიების ეტაპზე ხომ არ დაირღვა მისი უფლებები. ასევე, ბრალდებულს განუმარტავს ბრალდების არსს და აცნობებს სასჯელის სახესა და ზომას, არკვევს საპროცესო შეთანხმების დადების შესაძლებლობას და, მხარეთა თანხმობის შემთხვევაში, იღებს შესაბამის გადაწყვეტილებას.⁶²

პირველი წარდგენის სხდომაზე განიხილება ბრალდებულის სათანადო ქცევის უზრუნველყოფელი ადვოკატის ღონისძიების⁶³ შერჩევის საკითხი,⁶⁴ სასამართლო აფასებს საქმის განხილვის დასრულებამდე რამდენად მიზანშეწონილია ბრალდებულის გარკვეული პირობით თავისუფლებაში ყოფნა, თუ არსებობს პატიმრობის გამოყენების აუცილებლობა.

პირველი წარდგენის სხდომების დისტანციურად ჩატარებამ გაზარდა წამების ან სხვა არაჰუმანური მოპყრობის ფაქტების გაუმჟღავნებლად დატოვების რისკები. თუ პანდემიამდე ბრალდებულებს ჰქონდათ შესაძლებლობა, მათ მიმართ განხორციელებული შესაძლო ძალადობის ფაქტების შესახებ ესაუბრათ სასამართლო დარბაზში, რომელიც მათთვის პოლიციის ადმინისტრაციულ შენობაზე მეტად დაცული სივრცეა, დისტანციურად მიმდინარე პროცესების დროს მათ საუბარი უხდებოდათ პოლიციის ადმინისტრაციული შენობებიდან ან დროებითი მოთავსების იზოლატორებიდან. ეს კი, ბუნებრივია, ზრდიდა რისკებს, რომ ბრალდებულები არ იქნებოდნენ ისეთი გახსნილები, როგორც სასამართლო სხდომის დარბაზში.

ადვოკატის ღონისძიების შერჩევის ნაწილში მნიშვნელოვანია ბრალდებულის და ადვოკატის წინასწარი კომუნიკაცია და პოზიციების თანხვედრა. პანდემიიდან გამომდინარე, დაწესებული შეზღუდვების გავლენით ადვოკატები ვერ ახერხებდნენ დაკავებულები ენახათ სხდომის დაწყებამდე. სხდომაზე კი ბრალდებულთა უმრავლესობა დისტანციურად

ერთვებოდა და ადვოკატთან უშუალო კომუნიკაციის შესაძლებლობა არ ჰქონდა. ელექტრონული საშუალების გამოყენებით კომუნიკაცია საფრთხეს უქმნიდა ადვოკატსა და კლიენტს შორის წარმართული კომუნიკაციის კონფიდენციალურობას, რადგან პროგრამა სრულად იწერდა სხდომაზე მიმდინარე კომუნიკაციას.

ბრალდებულები, რომლებიც ადვოკატის გარეშე იყვნენ წარმოდგენილნი, ნაკლებად ასაბუთებდნენ ალკვეთის ღონისძიების გამოყენების ნაწილში საკუთარ პოზიციას. ვვარაუდობთ, რომ ეს, შესაძლოა, დაკავშირებული იყოს სამართლებრივი ტერმინოლოგიის არცოდნასთან და, აქედან გამომდინარე, თავდაუჯერებლობასთან. დისტანციურ სხდომებზე ასეთი ბრალდებულები კიდევ უფრო ნაკლებად კომუნიკაბელურები გახდნენ, რაც, გარკვეულწილად, ტექნიკური ხარვეზებით მიმდინარე სხდომებს უკავშირდება. ხშირად ბრალდებულების ხმა კარგად არ ისმოდა, რაც მათ კომუნიკაციას დამატებით ბარიერებს უქმნიდა და სხდომის მალე დასრულებაზე ხდოდა ორიენტირებულებს.

აგრეთვე, მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ ხშირად⁶⁵ სხდომის დარბაზში მყოფ სამართალწარმოების ენის არმცოდნე ბრალდებულებს სჭირდებათ თარჯიმნის ნათარგმნის არაერთხელ გამეორება. დისტანციურად ჩართვის დროს კი, როცა თარჯიმანი სხვა სივრციდან ერთვებოდა, მათთვის კიდევ უფრო რთული ხდებოდა ნათარგმნის აღქმა.

დისტანციურად მიმდინარე პირველი წარდგენის სხდომებმა გავლენა იქონია მოთხოვნილი ალკვეთის ღონისძიების დასაბუთების ხარისხზეც. როგორც აღვნიშნეთ, დაკავებულ ბრალდებულებს ხშირად ჰქონდათ ადვოკატთან კომუნიკაციის პრობლემა.

პანდემიიდან გამომდინარე შეზღუდვებმა გაართულა პირველი წარდგენის სხდომაზე ისედაც მოკლე დროში დაცვის პოზიციის გასამყარებელი მტკიცებულებების მოპოვების შესაძლებლობა.

პირველი ნაჩვენის სხდომების ანალიზი

მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში საიას მონიტორები დაესწრნენ სასამართლოში ბრალდებულის პირველი წარდგენის 396 სხდომას 464 ბრა-

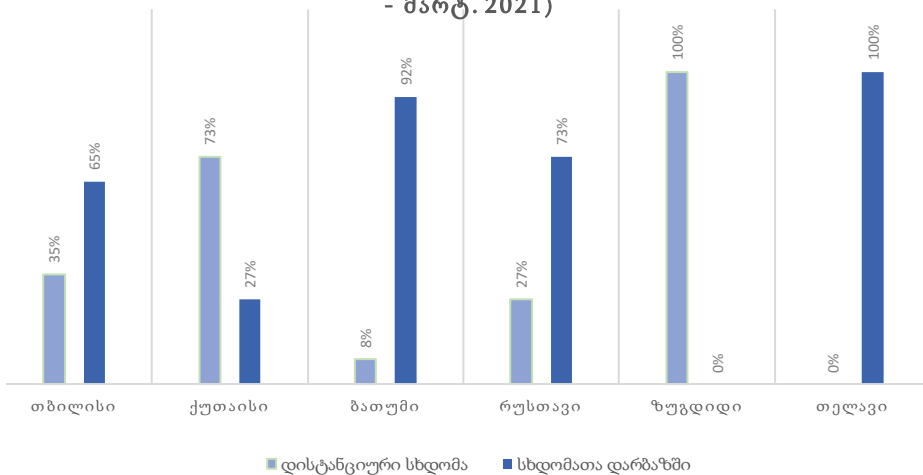
65 მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში საიას მონიტორები, თარჯიმნის მონაწილეობით 53 სხდომას დაესწრნენ. აქედან ყველა შემთხვევაში მოუწია თარჯიმანს ნათარგმნის განმეორება, ერთ შემთხვევაში თარგმნასთან დაკავშირებით ბრალდებულის უკმაყოფილების გამო სასამართლომ თარჯიმანი შეცვალა.

ლდებულის მონაწილეობით.

ქვემოთ წარმოდგენილ დიაგრამაზე ნაჩვენებია დისტანციურად და სხდომის დარბაზში ჩატარებული პირველი წარდგენის სხდომების მაჩვენებელი სასამართლოების მიხედვით (2020 წლის მარტიდან 2021 წლის მარტის ჩათვლით).

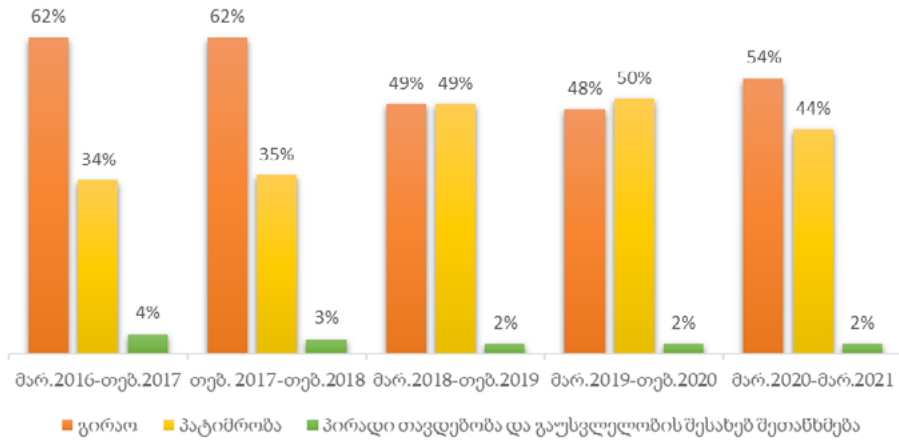
დიაგრამა №2

დისტანციურად და სხდომათა დარბაზში მიმდინარე პირველი წარდგენის სხდომების მაჩვენებელი ქალაქების მიხედვით, რომელიც საიამ დაამონიტორინგა (მარტ. 2020 - მარტ. 2021)

ქვემოთ წარმოდგენილ დიაგრამაზე მოცემულია ინფორმაცია ადვოკატის ღონისძიებების გამოყენებასთან დაკავშირებით (2016 წლის მარტიდან 2021 წლის მარტის ჩათვლით)

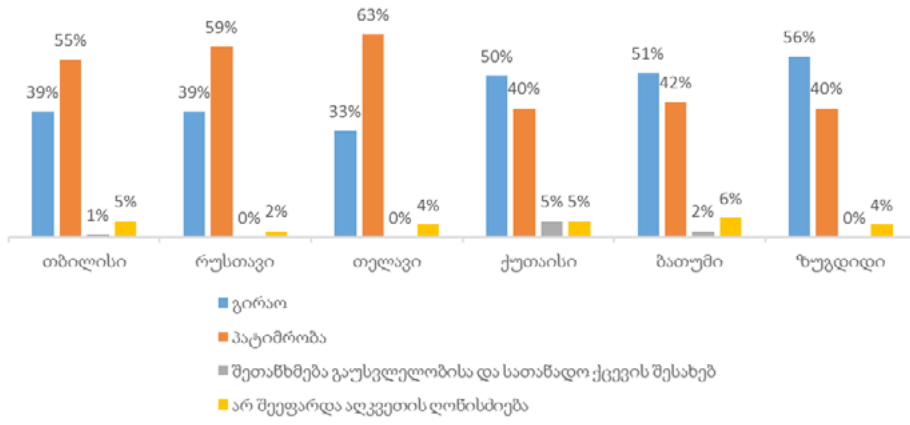
აღკვეთის გამოყენებული ღონისძიებები

ქვემოთ მოცემულ დიაგრამაზე ნაჩვენებია გამოყენებული აღკვეთის ღონისძიებები ქალაქების მიხედვით (2020 წლის მარტიდან 2021 წლის მარტის ჩათვლით).⁶⁶

66 მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში **თბილისის საქალაქო სასამართლოში** საიას მონიტორები დაესწრნენ 207 სხდომას - 249 ბრალდებულის მიმართ, საიდანაც 80 სხდომაზე – 96 (39%) ბრალდებულს სასამართლომ შეუფარდა გირაო, აქედან 45 ბრალდებული იყო დაკავებული. ხოლო 114 სხდომაზე 138 (55%) პირის მიმართ სასამართლომ გამოიყენა პატიმრობა, აქედან 21 ბრალდებული სასამართლოში არ წარდგა დაკავებულის სახით. 2 სხდომაზე 2 (1%) ბრალდებულის მიმართ სასამართლომ გამოიყენა შეთანხმება გაუსვლელობისა და სათანადო ქცევის შესახებ, ხოლო 11 სხდომაზე 13 (5%) ბრალდებულის მიმართ არ გამოიყენა აღკვეთის ღონისძიება. **რუსთავის საქალაქო სასამართლოში** - 34 სხდომაზე 51 ბრალდებულიდან, 18 სხდომაზე 20 (39%) ბრალდებულს შეუფარდა გირაო, აქედან 3 პატიმრობის უზრუნველყოფით. 15 სხდომაზე 30 (59%) ბრალდებულს შეუფარდა პატიმრობა, საიდანაც 2 პირი არ იყო დაკავებული, ხოლო 1 (2%) პირის მიმართ სასამართლომ არ გამოიყენა აღკვეთის ღონისძიების არცერთი სახე. **ბათუმის საქალაქო სასამართლოში** საიას მონიტორები დაესწრნენ 49 სხდომას 53 ბრალდებულის მონაწილეობით, საიდანაც 24 სხდომაზე 27 (51%) ბრალდებულის მიმართ სასამართლომ გამოიყენა გირაო, აქედან 13 პატიმრობის უზრუნველყოფით, ხოლო 21 სხდომაზე - 22(42%) ბრალდებულის მიმართ პატიმრობა (2 არ იყო დაკავებული). 1 (2%) ბრალდებულის მიმართ სასამართლომ გამოიყენა შეთანხმება გაუსვლელობისა და სათანადო ქცევის შესახებ, 3 (6%) ბრალდებული კი დატოვა აღკვეთის ღონისძიების გარეშე. **ზუგდიდის რაიონულ სასამართლოში** საიას მონიტორები დაესწრნენ 22 სხდომას 25 ბრალდებულის მიმართ. 13 სხდომაზე სასამართლომ 14(56%) ბრალდებულს შეუფარდა გირაო, საიდანაც 5-ს შეუფარდა გირაო პატიმრობის უზრუნველყოფით. ხოლო 8 სხდომაზე 10 (40%) ბრალდებულს სასამართლომ შეუფარდა პატიმრობა, 1(4%) ბრალდებული კი დატოვა აღკვეთის ღონისძიების გარეშე. **ქუთაისის საქალაქო სასამართლოში** 60 სხდომიდან 62 ბრალდებულის მიმართ, სასამართლომ 31 სხდომაზე - 31 (50%) ბრალდებულს შეუფარდა გირაო, საიდანაც

გამოყენებული ალკვეთის ღონისძიებები ქალაქების მიხედვით (2020 წლის მარტ. - 2021 წლის მარტ.)

პირველი წარდგენის სხდომებზე ბრალდებულის უფლება-მოვალეობების განმარტებას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს, რასაც დისტანციურ სხდომაზე კიდევ უფრო მეტი შინაარსი ენიჭება. არაერთ პროცესზე დაფიქსირდა ჩართვის ხარისხთან დაკავშირებით არსებული პრობლემები, რაც პროცესის მიმდინარეობის სმენადობას აუარესებდა და ხშირად სხდომის შეწყვეტის მიზეზიც ხდებოდა. მიმდინარე მონიტორინგმა ცხადყო, რომ მოსამართლეებმა პირველი წარდგენის სხდომების შემთხვევაში 393-დან 170 (43%) ჩაატარეს 20 წუთამდე დროის მონაკვეთში, ხოლო 109 (27%) შემთხვევაში სხდომის მიმდინარეობა 15 წუთს არ აღემატებოდა. აქვე, მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ **თბილისის საქალაქო სასამართლოში დისტანციურად მიმდინარე ერთ-ერთ სხდომაზე სასამართლოს სულ რაღაც 8 წუთი დასჭირდა იმის დასადგენად, რომ ქურდობის ფაქტზე ბრალდებულის სათანადო ქცევას მხოლოდ პატიმრობა უზრუნველყოფდა.**

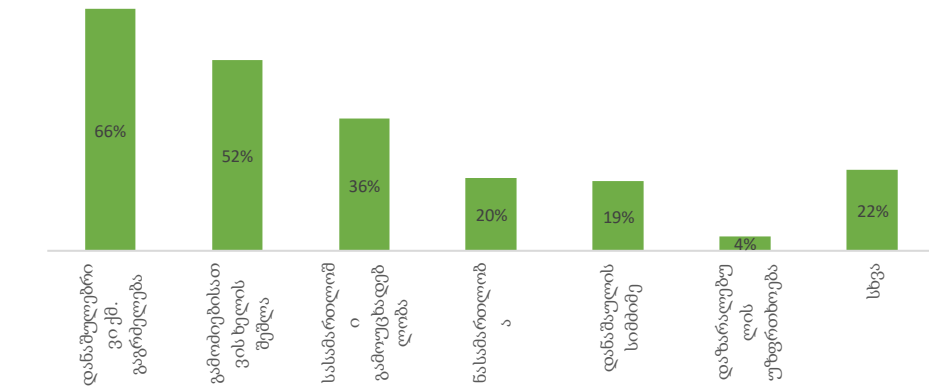
12 ბრალდებულს გირაო პატიმრობის უზრუნველყოფით, ხოლო 24 სხდომაზე - 25 (40%) ბრალდებულს შეუფარდა პატიმრობა. 2 სხდომაზე - 3 (5%) ბრალდებულის მიმართ გამოიყენა შეთანხმება გაუსვლელობისა და სათანადო ქცევის შესახებ. 3 სხდომაზე - 3(5%) ბრალდებული დატოვა ალკვეთის ღონისძიების გარეშე. **თელავის რაიონულ სასამართლოში** - 24 სხდომაზე - 24 ბრალდებულის მიმართ, 8 სხდომაზე სასამართლომ 8(33%) ბრალდებულის მიმართ გამოიყენა გირაო, საიდანაც 3-ს შეუფარდა გირაო პატიმრობის უზრუნველყოფით. 15 სხდომაზე 15 (63%) პირს შეუფარდა პატიმრობა, საიდანაც 1 ბრალდებული არ იყო დაკავებული, 1 (4%) კი სასამართლომ დატოვა ალკვეთის ღონისძიების გარეშე.

საიას მიაჩნია, რომ ბრალდებულისთვის უფლება-მოვალეობების განმარტება არ არის მხოლოდ უფლებების კანონის ერთ წაკითხვა. სასამართლო ყველა შემთხვევაში უნდა ისწრაფოდეს, ბრალდებულს მისთვის გასაგებ ენაზე, შინაარსობრივად ნათლად აუხსნას კანონმდებლობით მინიჭებული უფლებები. სხვა შემთხვევაში საფრთხე ექმნება აღნიშნული უფლებების გამოყენების შესაძლებლობას.

ქვემოთ მოცემულ დიაგრამაზე იხილეთ გამოყენებული აღკვეთის ღონისძიებების საფუძვლები (2020 წლის მარტიდან 2021 წლის მარტის ჩათვლით პერიოდი).

დიაგრამა №5

აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების საფუძვლები

მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში აღკვეთის ღონისძიების დასაბუთების დროს კლავინდებურად დაფიქსირდა შემთხვევა, როდესაც პროკურორი საუბრობს ბრალდებულის წარსულში ჩადენილ დანაშაულზე, რომლისთვისაც ის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან განარიდეს. სწორედ ამ არგუმენტით ცდილობდა გაემყარებინა ბრალდებულის დევიაციური ქცევისკენ მიდრეკილება. მიგვაჩნია, რომ განრიდების შესახებ ინფორმაციის გასაჯაროება ეწინააღმდეგება განრიდების მიზანსა და პრინციპებს. ამასთანავე, გამოვლინდა არაერთი შემთხვევა, როდესაც ბრალდების მხარე ბრალდებულის პიროვნულ მახასიათებლებზე საუბრისას აპელირებდა გაქარწყლებულ ნასამართლობაზე. მიგვაჩნია, რომ ეს საკითხი არ უნდა გამოიყენებოდეს პოზიციის გასამყარებელ არგუმენტად და პირველი წარდგენის სხდომაზე არ უნდა მიეწოდებოდეს ინფორმაცია ბრალდებულის გაქარწყლებული ნასამართლობის შესახებ.

აღკვეთის ღონისძიების სახეები და მათი გამოყენების ძირითადი ზენდენციები

კაჭიბრობა

შესავალი

თავისუფლების უფლებაში ჩარევის ხასიათიდან გამომდინარე, პატიმრობის გამოყენება დასაშვებია მხოლოდ მაშინ, თუ ეს ერთადერთი საშუალებაა, თავიდან იყოს აცილებული ბრალდებულის მიმალვა, მის მიერ მართლმსაჯულების განხორციელებისთვის და მტკიცებულება-თა მოპოვებისთვის ხელის შეშლა, ასევე, ბრალდებულის მიერ ახალი დანაშაულის ჩადენა.⁶⁷

მნიშვნელოვანია, პატიმრობა ყველა შემთხვევაში გამოიყენებოდეს შესაბამისი საფუძვლების არსებობის დროს და არა დაპატიმრებულის ქცევის ადვილად კონტროლისა და თავისუფლებაზე ყოფნის სანაცვლოდ, მასზე ირიბი იძულების განხორციელების შესაძლებლობად.

გამოვლენილი შედეგები

მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში პატიმრობის მაჩვენებელმა შეადგინა 54%, რაც წინა საანგარიშო⁶⁸ პერიოდთან შედარებით ოთხი პროცენტული ერთეულით გაზრდილი მაჩვენებელია. ბრალდების მხარე 333 (72%) ბრალდებულის მიმართ ითხოვდა აღკვეთის ღონისძიების სახით პატიმრობის გამოყენებას. სასამართლომ 93 (28%) ბრალდებულის შემთხვევაში არ გაიზიარა ბრალდების მხარის მიერ წარმოდგენილი შუამდგომლობა, არ ჩათვალა მიზანშეწონილად აღკვეთის ღონისძიების სახით პატიმრობის გამოყენება, ხოლო 4 შემთხვევაში დაკავება ცნო უკანონოდ და ბრალდებულს შეუფარდა გირაო პატიმრობით უზრუნველყოფის გარეშე.

67 სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი მუხლი 205.

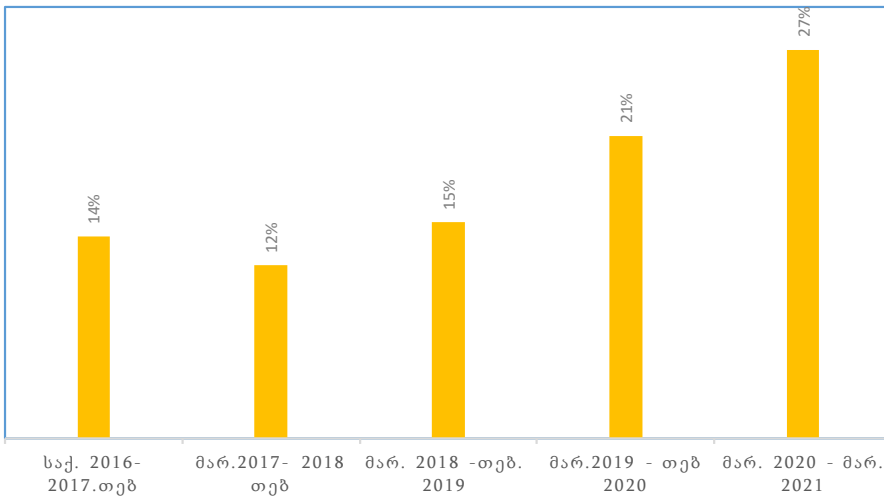
68 საიას ანგარიში „სისხლის სამართლის პროცესების ოთხწლიანი მონიტორინგის შედეგები, ტენდენციები და არსებული გამოწვევები“, გვ. 17. (2021), ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3yrrTql>. [ბოლო ნახვა: 28.07.2021].

წინა საანგარიშო პერიოდში სასამართლოს მხრიდან პატიმრობის დაკმაყოფილების მაჩვენებელი შეადგენდა 74%-ს, ხოლო მოცემულ საანგარიშო პერიოდში ორი პროცენტული ერთეულითაა შემცირებული და შეადგენს 72%-ს. საიას შეფასებით, 240 გამოყენებული პატიმრობიდან 66 (27%) შემთხვევაში ბრალდებულების მიმართ პატიმრობა იყო დაუსაბუთებელი ან არასაკმარისად დასაბუთებული.⁶⁹

ქვემოთ მოცემული დიაგრამა ასახავს ადვოკატის დონისძიების სახით გამოყენებული პატიმრობის შესახებ დაუსაბუთებელი გადაწყვეტილებების მაჩვენებელს (2016 წლის სექტემბრიდან 2021 წლის მარტის ჩათვლით პერიოდი).

დიაგრამა №6

პატიმრობის დაუსაბუთებელი გადაწყვეტილებები

პიკაო

შესავალი

გირაოს თანხით ბრალდებული ან მის სანაცვლოდ გირაოს შემტანი უზრუნველყოფს ბრალდებულის სათანადო ქცევას.⁷⁰ გირაოს მინიმალური

70 საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, მუხლი 200, (1).

თანხა არ შეიძლება იყოს 1000 ლარზე ნაკლები, თანხის მაქსიმალური ოდენობა არ არის კანონით განსაზღვრული და დამოკიდებულია ბრალდებულის ფინანსურ მდგომარეობაზე. დაკისრებული მოვალეობების ზედმიწევნით შესრულების შემთხვევაში, განაჩენის აღსრულებიდან ერთი თვის ვადაში გირაოს შემტანს თანხა უბრუნდება. ამასთანავე, კანონმდებლობა ითვალისწინებს გირაოს უძრავი ქონებით უზრუნველყოფასაც, რაც, მართალია, ზოგჯერ საცხოვრებლის სრულად ან ნაწილის დაკარგვის რისკებთანაც იყოს დაკავშირებული, მაგრამ კეთილსინდისიერი, შეჭირვებული ბრალდებულების შემთხვევაში ხშირად პატიმრობისთვის თავის დაღწევის საშუალებაა.

კანონმდებლობა იცნობს შემთხვევებს, როდესაც გირაოს თანხის შეტანა ხდება პატიმრობის უზრუნველყოფით. ასეთ შემთხვევაში ბრალდებული პირები მანამ რჩებიან პატიმრობაში, სანამ არ გადაიხდიან გირაოს თანხას ან არ მოხდება გირაოს ეკვივალენტური ოდენობის ქონებით უზრუნველყოფა. ზოგჯერ ბრალდებულისთვის შეფარდებული გირაოს ოდენობა იმდენად შეუსაბამოა მის ფინანსურ მდგომარეობასთან, რომ ის ვერ ახერხებს გირაოს მეშვეობით პატიმრობისთვის თავის დაღწევას. ასეთ დროს ბრალდებულები, რომელთაგანაც არ მომდინარეობს აღკვეთის ღონისძიების მიღწევისთვის აუცილებლად პატიმრობაში ყოფნის საფრთხეები და არ წარმოადგენენ საზოგადოებისთვის საშიშროებას, რჩებიან საპატიმროში მხოლოდ და მხოლოდ თანხის არქონის გამო. ეს უფრო მაღალ პასუხისმგებლობას აკისრებს ბრალდების მხარეს და სასამართლოს, რომ გირაოს თანხის განსაზღვრის დროს შეისწავლონ და შეაფასონ როგორც ჩადენილი დანაშაულის სიმძიმე, ასევე ბრალდებულის ქონებრივი შესაძლებლობები.

გამოვლენილი შედეგები

მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში საიას მონიტორები დაესწრნენ პირველი წარდგენის 174 სხდომას - 196 (44%) ბრალდებულის მიმართ სასამართლომ აღკვეთის ღონისძიების სახით გამოიყენა გირაო. 81 (41%) შემთხვევაში გამოიყენა გირაო პატიმრობის უზრუნველყოფით, **4 შემთხვევაში დაკავება ცნო** უკანონოდ და ბრალდებულის მიმართ არ გამოიყენა გირაო პატიმრობის უზრუნველყოფით, ხოლო **2 შემთხვევაში გირაოს უზრუნველსაყოფად საჭიროდ არ მიიჩნია პატიმრობა.**

პროკურატურის მიერ სასამართლოში აღკვეთის ღონისძიების სახით გირაოს გამოყენების 85 შუამდგომლობიდან, სასამართლომ 73 (86%) შემთხვევაში მოთხოვნილი თანხის ნაწილში შუამდგომლობა არასათანადოდ დასაბუთებულად მიიჩნია და შეამცირა გირაოს თანხის ოდენობა,

ერთ შემთხვევაში 10 000 ლარითაც კი, სხვა შემთხვევებში - 6000 ლარით. სასამართლოში გირაოს⁷¹ გამოყენების შესახებ წარდგენილი 85 შუამდგომლობიდან ბრალდების მხარე მხოლოდ 2 შემთხვევაში ითხოვდა მინიმალური ოდენობის გირაოს.⁷²

საილუსტრაციოდ იხილეთ დაუსაბუთებელი გირაოს მოთხოვნის მაგალითი და სასამართლოს სწორი მიდგომა:

პირს ბრალად ედებოდა ავტომობილის მართვის უსაფრთხოების წესების დარღვევა, რამაც ჯანმრთელობის ნაკლებად მძიმე დაზიანება გამოიწვია (სსკ-ის 276 მუხლის მე-2 ნაწილი).

პროკურორმა სხდომაზე დადებითად დაახასიათა ბრალდებული და განაცხადა, რომ განრიდების შესახებ შეთანხმება ვერ შედგა დაზარალებულის წინააღმდეგობის გამო. ასევე, განაცხადა, რომ 2021 წელს ძალაში შევიდა ამნისტიის შესახებ საქართველოს კანონი, რომლითაც დაზარალებულის თანხმობის შემთხვევაში შესაძლებელი გახდა 276-2 მუხლის ამნისტირება, თუმცა დაზარალებულმა ამაზეც უარი თქვა. აღნიშნულის გათვალისწინებით და მიმალვის საფრთხეზე აპელირებით, ბრალდების მხარე აღკვეთის ღონისძიების სახით ითხოვდა 3000 ლარის ოდენობით გირაოს გამოყენებას. სასამართლომ არ გაიზიარა ეს პოზიცია და ბრალდებულს არ შეუფარდა აღკვეთის ღონისძიება.

წარმოდგენილი მაგალითით ნათლად ჩანს, რომ ბრალდების მხარე ისეთი პირის მიმართაც კი მინიმალური ოდენობის გირაოზე მათალ თანხას ითხოვს, რომელსაც თვითონვე ახასიათებს დადებითად და რომლის სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან განრიდებაც მხოლოდ დაზარალებულის პოზიციიდან გამომდინარე ვერ შეძლო.

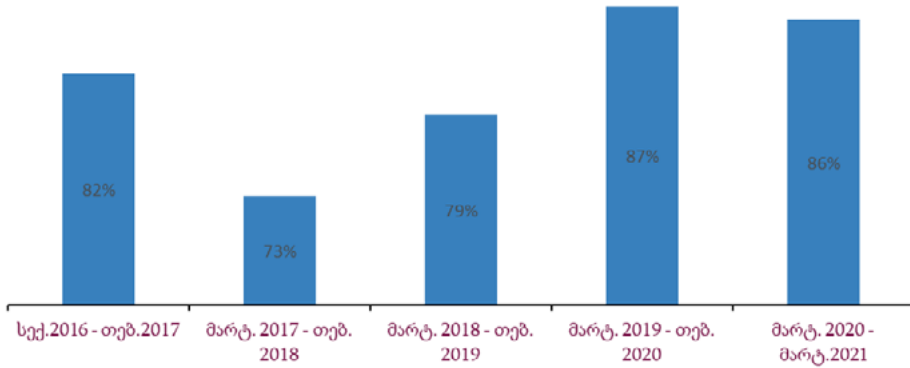
ქვემოთ მოცემული დიაგრამა ასახავს სასამართლოს მიერ პროკურატურის მხრიდან მოთხოვნილი გირაოს ოდენობის შემცირების მაჩვენებელს (2016 წლის მარტიდან 2020-2021 წლის მარტის ჩათვლით პერიოდში).

დიაგრამა №7

71 პატიმრობით უზრუნველყოფის გარეშე.

72 დანაშაულების უმრავლესობა, რომლებზეც პროკურატურამ მხოლოდ 2 შემთხვევაში მოითხოვა გირაოს მინიმალური ოდენობა. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 151 (1), 126 (1), 177(1), 260 (1), 362 (1), 273 (2), 180 (1,2,3), 19-344, 353¹. ყველა სხვა დანაშაული, როგორც ჩამოთვლილ დანაშაულთა უმრავლესობა, არ იყო ძალადობრივი ხასიათის.

სასამართლომ შეამცირა პროკურატურის მიერ მოთხოვნილი გირაოს ოდენობა

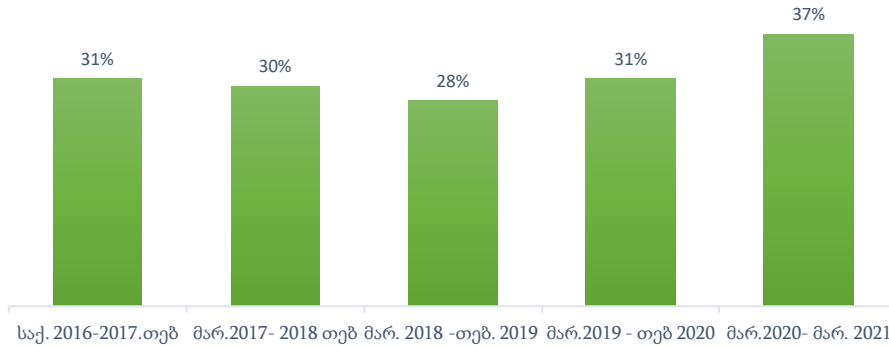
დიაგრამაზე ნათლად ჩანს, რომ ბოლო 5 წლის განმავლობაში სასამართლო შემთხვევათა მინიმუმ 70%-ში ამცირებდა პროკურატურის მიერ მოთხოვნილი გირაოს თანხის ოდენობას. ამგვარი გამოცდილების მიუხედავად, პანდემიის პირობებშიც კი, ბრალდების მხარე დაუსაბუთებლად ითხოვდა დიდი ოდენობის გირაოს თანხებს, რაზეც სასამართლოს მიერ მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში გირაოს თანხის ოდენობის შემცირების 86%-იანი მაჩვენებელიც მეტყველებს.

პირველი წარდგენის სხდომებზე 71 (37%) ბრალდებულის მიმართ გამოყენებული გირაო იყო დაუსაბუთებელი ან მისი მიზანშეწონილობა არ იყო სათანადოდ დასაბუთებული. წინა საანგარიშო პერიოდში გირაოს დაუსაბუთებლად გამოყენების მაჩვენებელი 31 %-ს შეადგენდა.⁷³

ქვემოთ მოცემულ დიაგრამაზე ნაჩვენებია საიას მონიტორინგის მიერ იდენტიფიცირებული დაუსაბუთებლად გამოყენებული გირაოს მაჩვენებელი (2016 წლის სექტემბრიდან 2021 მარტის ჩათვლით პერიოდში).

დიაგრამა №8

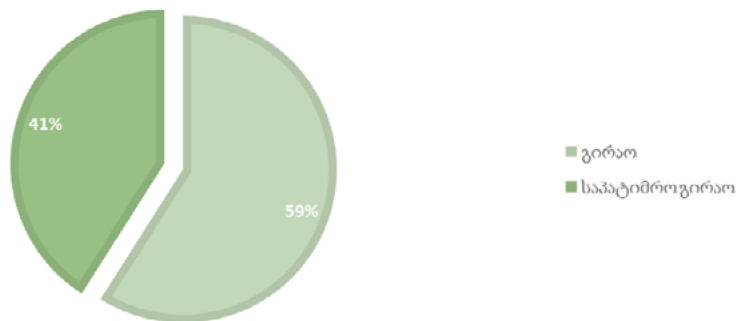
დაუსაბუთებელი გირაოს გამოყენების მაჩვენებელი

ქვემოთ მოცემულ დიაგრამაზე ნაჩვენებია გირაოსა და გირაოს პატიმრობის უზრუნველყოფით გამოყენების მაჩვენებელი (2020 წლის მარტიდან 2021 წლის მარტის ჩათვლით).

დიაგრამა №9

გირაოსა და გირაოს პატიმრობის უზრუნველყოფით
გამოყენების მაჩვენებელი
(მარტ. 2020 - მარტ. 2021)

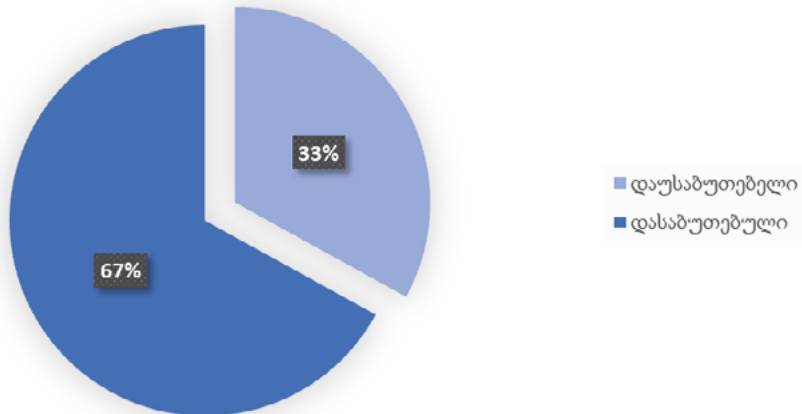
პანდემიის პირობებში ქვეყანაში გაიზარდა უმუშევრობის მაჩვენებელი, მაგრამ, ამის მიუხედავად, ბრალდების მხარე მხოლოდ 2 (1%) შემთხვევაში ითხოვდა მინიმალური ოდენობით გირაოს. იმ ბრალდებულთა მიმართაც კი, რომლებსაც შეუფარდათ გირაო პატიმრობის უზრუნველყოფით, იყვნენ ისეთები, ვის მიმართ გამოყენებული გირაოც არ იყო დასაბუთებული. ასეთი ბრალდებულები ორმაგად მძიმე მდგომარეობაში არიან. ისინი სასამართლო სსდომის დარბაზიდან პირდაპირ საპატიმროში ხვდებიან და პატიმრობის საფუძვლების გარეშე იქ რჩებიან თანხის გადახდამდე.

დაუსაბუთებლად მათალი გირაოს თანხის გამო ბრალდებული პირები ხშირად განაჩენის გამოტანამდე პატიმრობისთვის არიან განწირულნი. იმისთვის, რომ არ გაიზარდოს ე.წ. „შეფარული პატიმრობის“ გამოყენების შემთხვევები, მნიშვნელოვანია, ბრალდების მხარე მაცდასასამართლომაც მეტი ყურადღება დაუთმოს ბრალდებულის ქონებრივი მდგომარეობის შესწავლას. პატიმრობის უზრუნველყოფით 81 (41%) ბრალდებულის მიმართ გამოყენებული გირაოდან 27 (33%) იყო დაუსაბუთებელი ან არასაკმარისად დასაბუთებული.⁷⁴

ქვემოთ მოცემულ დიაგრამაზე ნაჩვენებია გირაოს პატიმრობის უზრუნველყოფით გამოყენების მაჩვენებელი (2020 წლის მარტიდან 2021 წლის მარტის ჩათვლით).

დიაგრამა №10

გირაო პატიმრობის უზრუნველყოფით
2020 წლის მარტ. - 2021 წლის მარტ.

დადებითად უნდა შეფასდეს თბილისის საქალაქო სასამართლოს მოსამართლის დამოკიდებულება ბრალდებულის მიმართ.

74 საია დაუსაბუთებლად ან არასაკმარისად დასაბუთებულად მიიჩნევს გირაოს გამოყენებას ისეთ დროს, როდესაც ბრალდებულის მხრიდან მომდინარე საფრთხეები არ არის დასაბუთებული და გირაოს თანხის ოდენობა არ შეესაბამება დანაშაულის სიმძიმისა და ბრალდებულის ქონებრივ შესაძლებლობებს.

ინილეთ საილუსტრაციო მაგალითი:

ბრალდების მხარე დაკავებული ბრალდებულის მიმართ ითხოვდა პატიმრობის გამოყენებას, ბრალდებულს არ ჰყავდა ადვოკატი. მოსამართლის კითხვების შემდეგ, სხდომის მიმდინარეობისას გამოიკვეთა, რომ თუნდაც მინიმალური ოდენობით ე.წ. საპატიმრო გირაოს გამოყენების შემთხვევაში, პატიმრობაში მყოფი ბრალდებული ვერ შეძლებდა გირაოს გადახდას, რადგან მას არ ჰყავდა ახლო ნათესავი, ვინც მისი ბელით დაინტერესდებოდა და დაეხმარებოდა თანხის გადახდაში. მოსამართლემ ვერ დაინახა პატიმრობის გამოყენების საფუძვლები და საკუთარი ინიციატივით ბრალდებულს **შეუფარდა გირაო 1000 ლარის ოდენობით, პატიმრობის უზრუნველყოფის გარეშე.**

სავარაუდოდ, მოსამართლემ ჩათვალა, რომ საპატიმრო გირაოს გამოყენება შეფარული პატიმრობა იქნებოდა, რადგან ბრალდებულს არავინ ჰყავდა, ვინც გირაოს თანხას გადაუხდიდა.

საიას მიაჩნია, რომ მოცემული გადაწყვეტილებით მოსამართლემ სწორად განმარტა გირაოს გამოყენების შემთხვევაში პატიმრობით უზრუნველყოფის მიზანშეწონილობა. მოსამართლისთვის კანონის სწორად ინტერპრეტაცია და ბრალდებულის ინტერესების გათვალისწინება უფრო პრიორიტეტული აღმოჩნდა, ვიდრე ის დადგენილი პრაქტიკა, რომელიც გარკვეული პერიოდით პატიმრობის ყოველგვარი საფუძვლების არარსებობის მიუხედავად, მაინც იწირავს ბრალდებულთა თავისუფლებას.

შეთანხმება გაუსვლელია და სათანადო ქცევის შესახებ

აღკვეთის ღონისძიების სახით გაუსვლელია და სათანადო ქცევის შესახებ შეთანხმების გამოყენება შესაძლებელია ისეთ ბრალდებულთა მიმართ, რომელთა მიერ ჩადენილი სავარაუდო დანაშაულისთვის სასჯელის ზომა არ აღემატება ერთი წლით თავისუფლების აღკვეთას.⁷⁵

მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში 29 (6%) ბრალდებულის მიმართ შესაძლებელი იყო აღკვეთის ღონისძიების სახით გაუსვლელია და სათანადო ქცევის შესახებ შეთანხმების გამოყენება, თუმცა პროკურატურას არცერთის მიმართ არ მოუთხოვია გაუსვლელია და სათანადო

75 სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, მუხლი 202.

ქვევის შესახებ შეთანხმების გამოყენება. სასამართლომ საკუთარი ინიციატივით მხოლოდ 6 (20%) ბრალდებულს შეუფარდა აღკვეთის ღონისძიების აღნიშნული სახე.⁷⁶ უნდა აღინიშნოს, რომ ამ ექვსი შემთხვევიდან, პროკურატურა სამი ბრალდებულის მიმართ ითხოვდა პატიმრობის გამოყენებას, ხოლო სამის მიმართ გირაოს - ორ შემთხვევაში 2000-2000 ლარის და ერთ შემთხვევაში - 5000 ლარის ოდენობით.

საილუსტრაციოდ იხილეთ გაუსვლელობისა და სათანადო ქვევის შესახებ შეთანხმების გამოყენების მაგალითი:

ბრალდებულს ბრალად ედებოდა განაჩენის შეუსრულებლობა (სსკ-ის 381(1)). ბრალდების მხარე აღკვეთის ღონისძიების სახით ითხოვდა გირაოს 5000 ლარის ოდენობით, მაგრამ მას არ წარმოუდგენია ხსენებული აღკვეთის ღონისძიების დასაბუთების გონივრული საფუძვლები. მოსამართლემ სხდომაზე გამოარკვია ბრალდებულის ქონებრივი მდგომარეობა. ბრალდებულმა განმარტა, რომ დასაქმებული იყო ავტომანქანების სადგომზე, სადაც მისი დღიური შემოსავალი არ აღემატებოდა 10 ლარს. მოსამართლემ შეაფასა ჩადენილი დანაშაულის სიმძიმე და ბრალდებულის ქონებრივი მდგომარეობა, რის შემდეგაც არ ჩათვალა საჭიროდ გირაოს, მით უფრო 5000 ლარის ოდენობით, გამოყენება და ბრალდებულის მხრიდან მომდინარე საფრთხეების აღსაკვეთად გამოიყენა გაუსვლელობისა და სათანადო ქვევის შესახებ შეთანხმება.

საია არაერთ ანგარიშში აღნიშნავდა, რომ გაუსვლელობისა და სათანადო ქვევის შესახებ შეთანხმების ერთ წლამდე სასჯელთან ბმა ხშირად მხარეებს და სასამართლოს არ აძლევდა შესაძლებლობას, მოეთხოვათ და გამოეყენებინათ აღკვეთის ღონისძიების აღნიშნული სახე. მიგვაჩნია, რომ მნიშვნელოვანია საკანონმდებლო დონეზე დროულად მოწესრიგდეს ეს საკითხი და გაუსვლელობისა და სათანადო ქვევის შესახებ შეთანხმების გამოყენება დამოკიდებული არ იყოს სასჯელის კონკრეტულ ზომაზე, რაც მას აღკვეთის უფრო მოქნილ და ეფექტურ ღონისძიებად აქცევს.

76 აქედან თბილისის საქალაქო სასამართლომ გამოიყენა 2 შემთხვევაში, ქუთაისის საქალაქო სასამართლომ 3 და ბათუმის საქალაქო სასამართლომ 1 შემთხვევაში.

პირადი თავდებობა

გაუსვლელიობისა და სათანადო ქცევის შესახებ შეთანხმებისაგან განსხვავებით, მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში სასამართლოს არცერთხელ არ გამოუყენებია პატიმრობისა და გირაოს კიდევ ერთი ალტერნატიული აღკვეთის ღონისძიების სახე - პირადი თავდებობა.

პირადი თავდებობის შემთხვევაში, სანდო პირები კისრულობენ წერილობით ვალდებულებას, რომ ისინი უზრუნველყოფენ ბრალდებულის სათანადო ქცევას და მის გამოცხადებას გამომძიებელთან, პროკურორთან, სასამართლოში. თუ ბრალდებული ჩაიდენს ქმედებას, რომლის აღსაკვეთადაც გამოყენებული იქნება თავდებობა, სასამართლოს შეუძლია თითოეულ თავდებს მხარის შუამდგომლობით დააკისროს ჯარიმა. თავდებთა რაოდენობას განსაზღვრავს სასამართლო. პირადი თავდებობის არჩევა დასაშვებია მხოლოდ ბრალდებულისა და თავად თავდები პირის თანხმობის შემთხვევაში.⁷⁸

მონიტორინგის შედეგად გამოვლინდა, რომ 464 ბრალდებულიდან არცერთს არ ჰყავდა სანდო პირი, ვინც მის სათანადო ქცევას უზრუნველყოფდა. აღნიშნული აღკვეთის ღონისძიების იშვიათად გამოყენება განპირობებულია დაცვის მხარის პასიურობითაც. მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში დაცვის მხარეს არ უშუამდგომლია ხსენებული აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების თაობაზე და არ წარმოუდგენია პირად თავდებად შესაბამისი პირი. მნიშვნელოვანია, დაცვის მხარე მეტად იყოს ორიენტირებული, ბრალდებულის ინტერესების გათვალისწინებით შექმნას ყველანაირი პირობა მის მიმართ ნაკლებად მკაცრი აღკვეთის ღონისძიების გამოყენებისთვის, საჭიროების შემთხვევაში კი იზრუნოს თავდებ პირთა დროულ მოძიებაზეც.

ღაპაჯებითი ვალდებულება

აღკვეთის ღონისძიებასთან ერთად, ბრალდებულის მიმართ, შეიძლება, აგრეთვე, გამოყენებულ იყოს: ვალდებულება, დანიშნულ დროს ან გამოძახებისთანავე გამოცხადდეს სასამართლოში; გარკვეული საქმიანობის ან პროფესიის განხორციელების აკრძალვა; სასამართლოში, პოლიციაში ან სხვა სახელმწიფო ორგანოში ყოველდღიურად ან სხვა პერიოდულობით გამოცხადებისა და ანგარიშგების ვალდებულება; სასამართლოს მიერ დანიშნული უწყების ზედამხედველობა; ელექტრონული მონიტორინგი;

78 ისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, მუხლი 203.

გარკვეულ ადგილას ყოფნის ვალდებულება გარკვეულ საათებში ან უამისოდ; გარკვეული ადგილის დაუტოვებლობის ან მასში შეღწევის აკრძალვა; სპეციალური ნებართვის გარეშე გარკვეულ პირებთან შეხვედრის აკრძალვა; პასპორტის ან პირადობის დამადასტურებელი სხვა დოკუმენტის ჩაბარების ვალდებულება; სასამართლოს მიერ განსაზღვრული ნებისმიერი სხვა ღონისძიება, რომელიც აუცილებელია აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების მიზნების მისაღწევად.⁷⁹

სასამართლო აღკვეთის ღონისძიების სახით გირაოს გამოყენებასთან ერთად აქტიურად იყენებდა დამატებით ვალდებულებებს. აღსანიშნავია, რომ სასამართლო ნარკოტიკულ დანაშაულში ბრალდებულ პირებს ხშირად წინასასამართლო სხდომამდე გარკვეული პერიოდულივით აკისრებდა საკუთარი ხარჯით ექსპერტიზის ჩატარებისა და შედეგების საგამოძიებო ორგანოსთვის წარდგენის ვალდებულებას. ასეთ შემთხვევებში სასამართლო ნარკოტიკული დანაშაულის პრევენციას ისახავდა მიზნად, მაგრამ ბრალდებულთათვის აღნიშნული გადაწყვეტილება, გირაოს თანხის მოძიებასთან ერთად, დამატებითი მძიმე ხარჯი იყო. გამოვლინდა შემთხვევები, როდესაც სასამართლო ბრალდებულს დროის გარკვეულ მონაკვეთში უკრძალავდა სახლიდან გასვლას და შემთხვევები, როდესაც აღკვეთის ღონისძიების სახით, ბრალდებულს გირაოსთან ერთად დაევალა ელექტრონული მეთვალყურეობა და საგამოძიებო ორგანოს ინფორმირებისა და თანხმობის გარეშე საცხოვრებელი ადგილის (სახლის) დატოვების აკრძალვა.

მიგვაჩნია, რომ ამგვარი მკაცრი შეზღუდვა პრაქტიკულად შინაპატიმრობის ტოლფასია. დამატებითი ვალდებულებების ნუსხაში ელექტრონული მონიტორინგის დატოვება, მისი მკაცრი შეზღუდვის ხასიათიდან გამომდინარე, მიზანშეწონილი არ არის.

აგრეთვე, აუცილებელია, გირაოს თანხის ოდენობასა და დამატებით ვალდებულებებს შორის ბალანსის დაცვა. მით უფრო, რომ სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი მხოლოდ შეფარდებული აღკვეთის ღონისძიების სახეების გასაჩივრების შესაძლებლობას იცნობს და ცალკე დამატებითი ვალდებულების გასაჩივრების საშუალებას არ იძლევა იმ შემთხვევაშიც კი, როდესაც ის უფრო მძიმედ ეჩვენება ბრალდებულს, ვიდრე შეფარდებული აღკვეთის ღონისძიების სახე, თუნდაც გირაო.

სხდომები, რომლებზეც სასამართლომ აკ გამოიყენა აღკვეთის ღონისძიება

საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი იძლევა შესაძლებლობას, შესაბამისი საფრთხეების არარსებობის პირობებში ბრალდებულის მიმართ არ იყოს გამოყენებული აღკვეთის ღონისძიება.

მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში 22 სხდომაზე 22 (5%) ბრალდებულის მიმართ არ გამოიყენეს აღკვეთის ღონისძიების არცერთი სახე. 6 შემთხვევაში ბრალდებულს სხვა საქმეზე უკვე შეფარდებული ჰქონდა პატიმრობა. აქედან გამომდინარე, ბრალდების მხარეს არ დაუყენებია შუამდგომლობა აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების შესახებ, 5 შემთხვევაში ითხოვდა პატიმრობის გამოყენებას, რაც სასამართლომ არ დააკმაყოფილა - ერთ შემთხვევაში ბრალდებულს სხვა საქმეზე ჰქონდა შეფარდებული პატიმრობა, მეორე საქმეზე ბრალდებული სხვა საქმეზეც იყო მსჯავრდებული, ხოლო 3 შემთხვევაში მოთხოვნილი პატიმრობა არ მიიჩნია დასაბუთებულად. ბრალდების მხარე 11 შემთხვევაში ითხოვდა გირაოს, რაც სასამართლომ არ დააკმაყოფილა, აქედან მხოლოდ ერთ შემთხვევაში ჰქონდა ბრალდებულს შეფარდებული გირაო სხვა საქმეზე. აღსანიშნავია, რომ ბრალდების მხარე 3 შემთხვევაში ისეთ საქმეებზე ითხოვდა 2000 და 3000 ლარის ოდენობის გირაოს გამოყენებას, სადაც მომხდარი დანაშაულიდან ორ წლამდე პერიოდი იყო გასული.

იხილეთ საილუსტრაციო მაგალითი, სადაც სასამართლომ ბრალდებული აღკვეთის ღონისძიების გარეშე დატოვა:

პირს ბრალად ედებოდა სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული განაჩენის შეუსრულებლობა (სსკ-ის 381-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი). კერძოდ, განაჩენით აკრძალული ჰქონდა სატრანსპორტო საშუალების მართვა. ბრალდების მხარე ითხოვდა გირაოს 3000 ლარის ოდენობით და ბრალდებულისგან მომდინარე საფრთხის შემცველ ერთ-ერთ გარემოებად ასახელებდა, რომ მან უარი თქვა საპროცესო შეთანხმებაზე. ბრალდებულის მიმართ გამამტყუნებელი განაჩენი დადგებოდა და ბრალდების მხარე ვარაუდობდა, რომ ის მიიმალეობდა. სხდომაზე დაცვის მხარემ განმარტა, რომ მანქანა დაეჯახა ბრალდებულის ძაღლს, რომელიც სასწრაფოდ გადაიყვანა ვეტერინარულ კლინიკაში. ბრალდებული მომხდარის დროს იმყოფებოდა

გამოსაცდელი ვადის პირობებში და ვადა რომ არ დაერღვია, ამიტომ თავად გამოცხადდა საგამოძიებო ორგანოში და უამბო ფაქტის შესახებ. განმარტავდა, რომ მისი ქმედება განპირობებული იყო უკიდურესი აუცილებლობით და დანაშაულის ჩადენის ან მიმალვის განზრახვა არ ჰქონია. სასამართლომ არ დააკმაყოფილა ბრალდების მხარის შუამდგომლობა და ბრალდებულს არ შეუფარდა აღკვეთის ღონისძიების არცერთი სახე.

დაკავების კანონიერებაზე სასამართლო კონფლიქტის განხილვა

შესავალი

ადამიანის თავისუფლების უფლება დაცულია საქართველოს კონსტიტუციით.⁸⁰ დაკავება არის თავისუფლების ხანმოკლე აღკვეთა. პირი დაკავებულიად ითვლება მიმოსვლის თავისუფლების შეზღუდვის მომენტიდან.⁸¹ დაკავების საფუძველია დასაბუთებული ვარაუდი, რომ პირმა ჩაიდინა დანაშაული, რომლისთვისაც სასჯელის სახით გათვალისწინებულია თავისუფლების აღკვეთა; მიიმალება ან არ გამოცხადდება სასამართლოში; გაანადგურებს საქმისთვის მნიშვნელოვან ინფორმაციას ან ჩაიდენს ახალ დანაშაულს. ზემოაღნიშნული საფუძვლების არსებობისას, გამოძიების ადგილის მიხედვით, სასამართლოს, პროკურორის შუამდგომლობით, ზეპირი მოსმენის გარეშე გამოაქვს განჩინება პირის დაკავების თაობაზე.⁸² კანონმდებელი, კონკრეტული გარემოებების არსებობის შემთხვევაში, უშვებს პირის დაკავების შესაძლებლობას განჩინების გარეშეც, გადაუდებელი აუცილებლობის მოტივით. ასეთ დროს მოსამართლე ბრალდებულის პირველი წარდგენის სხდომაზე განიხილავს დაკავების კანონიერებას და ამოწმებს სასამართლოს განჩინების გარეშე პირის დაკავების აუცილებლობის საკითხს. უკანონოდ დაკავების შემთხვევაში, კანონმდებლობა ბრალდებულს აძლევს შესაძლებლობას, სამოქალაქო/ადმინისტრაციული სამართალწარმოების წესით მოითხოვოს და მიიღოს საპროცესო მოქმედების შედეგად მიყენებული ზიანის ანაზღაურება.⁸³ დაკავების შესახებ გადაწყვეტილება არ საჩივრდება. აღნიშნული კიდევ უფრო დიდ მნიშვნელობას მატებს პირველი წარდგენის სხდომაზე როგორც გადაუდებელი აუცილებლობის პირობებში, ისე სასამართლოს წინასწარი ნებართვით დაკავების შემთხვევების განხილვასა და შეფასებას.

სასამართლო სხდომაების ანალიზი

საჯარო სხდომაზე დაკავების კანონიერების საკითხის განხილვა კვლავ პრობლემას წარმოადგენს. სასამართლოს ნებართვით დაკავებულ პირთა

დაკავების კანონიერების განხილვა პირველი წარდგენის სხდომებზე საჯაროდ არ ხდება. სასამართლო არ ამოწმებს პროცედურებს სხდომაზე, არ ინტერესდება დაკავების პროცესი რამდენად კანონშესაბამისად წარიმართა, ხოლო გადაუღებელი აუცილებლობით დაკავებულ პირთა დაკავების კანონიერებას საჯარო სხდომაზე აფასებს უმეტესად იმ შემთხვევაში, თუ დაცვის მხარე აპელირებს უკანონო დაკავების საკითხზე. მიგვაჩნია, რომ სასამართლოს მიერ გაცემული დაკავების განჩინების მიუხედავად, პირველი წარდგენის სხდომაზე უნდა ფასდებოდეს დაკავების მიმდინარეობა. მოსამართლეების განმარტებით, სასამართლო აფასებს დაკავების კანონიერებას იმის მიუხედავად, განიხილავს თუ არა მას საჯარო სხდომაზე. თუმცა საიას მიერ სხვადასხვა პერიოდის მითითებით გაცემული განჩინებების ანალიზმა ცხადყო, რომ ხშირ შემთხვევაში სასამართლოები დაკავების კანონიერებას არათუ საჯარო სხდომაზე არ განიხილავენ, არამედ ეს საკითხი ხშირად სასამართლოს განჩინებებშიც არ არის საკმარისად დასაბუთებული. განჩინებებში არ ჩანს, რატომ მიიჩნია სასამართლომ დაკავება კანონიერად, რა გარემოებებს დაეყრდნო, წარმოდგენილი მტკიცებულებებიდან გამომდინარე, რამდენად არსებობდა დაკავების აუცილებლობა.⁸⁴

მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში, პირველი წარდგენის 256 სხდომაზე 299 (64%)⁸⁵ ბრალდებული წარდგა სასამართლოს წინაშე დაკავებულის სახით. მონიტორინგის მიმდინარეობისას გამოიკვეთა, რომ 16 (5%) მათგანი დაკავებული იყო სასამართლოს წინასწარი ნებართვით, 27 (9%) - გადაუღებელი აუცილებლობით, ხოლო დანარჩენი 256 (86%) ბრალდებულის დაკავება რის საფუძველზე მოხდა, უცნობია, რადგან მათი დაკავების საკითხი მოსამართლეს არათუ არ განუხილავს, არც კი უხსენებია სხდომაზე.

გამოვლინდა შემთხვევა, როდესაც მოსამართლემ სხდომაზე თავისი ინიციატივით განიხილა დაკავების კანონიერების საკითხი და დაკავება უკანონოდ ცნო.

84 საიას სისხლის სამართლის პროცესების ოთხწლიანი მონიტორინგის შედეგები - ტენდენციები და არსებული გამოწვევები, გვ. 35 (2021).

85 2016 წლის მარტიდან 2017 წლის თებერვლის ჩათვლით საანგარიშო პერიოდში 290 ბრალდებულიდან სასამართლოში 140 (48%) წარდგა დაკავებულის სტატუსით; მომდევნო საანგარიშო პერიოდში 402 ბრალდებულიდან - 218 (54%); შემდგომ საანგარიშო პერიოდში 668-დან - 452 (68%); 2019 წლის მარტიდან 2020 წლის თებერვლის ჩათვლით საანგარიშო პერიოდში 686 ბრალდებულიდან - 518 (76%).

საილუსტრაციოდ იხილეთ უკანონო დაკავების მაგალითი:

ბრალდების მხარე ბრალდებულის მიმართ აღკვეთის ღონისძიების სახით ითხოვდა პატიმრობის გამოყენებას. ბრალდებულმა სხდომაზე აღიარა დანაშაული და ითხოვდა მინიმალური ოდენობით გირაოს გამოყენებას, მას არ ჰყავდა აღვოკატი. სასამართლომ სხდომაზე განიხილა დაკავების საკითხი და ბრალდებულს ჰკითხა, თუ რა ვითარებაში დააკავებს. ბრალდებულმა უპასუხა, რომ პოლიციელები ჯერ მასთან, სახლში მივიდნენ, მათ თავისი ნებით გაჰყვა განყოფილებაში, სადაც მოწმის სახით გამოჰკითხეს და შემდეგ დააკავეს. სასამართლო რაკი დარწმუნდა, რომ არ არსებობდა ბრალდებულის დაკავების საფუძვლები, ამიტომ გაათავისუფლა ის და აღკვეთის ღონისძიების სახით შეუფარდა გირაო 1000 ლარის ოდენობით.

მოცემულ სხდომაზე ბრალდებულს არ ჰყავდა აღვოკატი და რომ არა სასამართლოს მიერ დაკავების კანონიერების საჯარო სხდომაზე განხილვა, დამოუკიდებლად ვერ შეძლებდა დაკავების უკანონოდ ცნობის შესახებ შუამდგომლობის დაყენებას.

სხდომაზე დაკავების კანონიერების საკითხი განიხილეს 11 შემთხვევაში. 5 შემთხვევაში აღვოკატი საერთოდ არ აპელირებდა დაკავების უკანონობის საკითხზე, მაგრამ მოსამართლემ საჯარო სხდომაზე განიხილა დაკავების კანონიერება და აქედან ორ შემთხვევაში დასმული კითხვებით გამოარკვია, რომ ბრალდებულის დაკავების საფუძვლები არ არსებობდა. დანარჩენ 6 შემთხვევაში აღვოკატს ჰქონდა შუამდგომლობა.

ერთ-ერთ სხდომაზე ბრალდებულმა აღნიშნა, რომ ის იმ დროს დააკავეს, როდესაც მოსახლეობას შეზღუდული ჰქონდა ქუჩაში გადაადგილება და საკუთარი სიმართლის დასადასტურებლად ვერ წარმოადგენდა მოწმეებს. მიგვაჩნია, რომ ასეთ დროს ვიდეოჩანაწერის არსებობა მეტ სიცხადეს შესძენდა მხარეთა განსხვავებულ პოზიციებს დაკავების პროცესთან დაკავშირებით.

დაკავების უკანონოდ ცნობის 4 შემთხვევიდან 3 ბრალდებულის დაკავება მიმალვის საფრთხეზე აპელირებით მოხდა მაშინ, როდესაც პირი პოლიციის ადმინისტრაციულ შენობაში იმყოფებოდა. სასამართლომ განმარტა, რომ „ბრალდებულის პოლიციის განყოფილებაში დაკავება და დაკავების ოქმში მიმალვის საფრთხის მითითება სცილდება ყოველგვარ სამართლებრივ ჩარჩოს.“

წინასასამართლო სხდომებზე მტკიცებულებათა დასაშვებობა

შესავალი

წინასასამართლო სხდომაზე მოსამართლე განიხილავს მხარეთა შუამდგომლობებს მტკიცებულებათა დასაშვებობის საკითხზე, ასევე, დევნის შეწყვეტისა და საქმის არსებითად განსახილველად გადაცემის საკითხებს, მხარეთა სხვა შუამდგომლობებს.⁸⁶ წინასასამართლო სხდომაზე მხარეები თანხმდებიან სადავო და უდავო მტკიცებულებებზე. თუ ბრალდებულს ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს განსჯადი დანაშაულის ჩადენისათვის აქვს ბრალი წარდგენილი, მოსამართლე ვალდებულია, მას განუმარტოს ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოს დებულებები და მასთან დაკავშირებული ბრალდებულის უფლებები. აგრეთვე, გამოარკვიოს, თანახმაა თუ არა ბრალდებული, რომ მისი საქმე ნაფიც მსაჯულთა სასამართლომ განიხილოს. თუ ბრალდებული ნაფიც მსაჯულთა სასამართლოზე უარს არ განაცხადებს, მოსამართლე ნიშნავს სხდომას ნაფიც მსაჯულთა შესარჩევად.⁸⁷ წინასასამართლო სხდომაზე საქმის არსებითი განხილვის შედეგად გამოტანილი განაჩენი დასაშვებად ცნობილ მტკიცებულებებს ემყარება.

სასამართლო სხდომების ანალიზი

მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში საიას მონიტორები დაესწრნენ 444 წინასასამართლო სხდომას 539 ბრალდებულის მიმართ.

ქვემოთ წარმოდგენილ დიაგრამაზე ნაჩვენებია დისტანციურად და სასამართლო სხდომის დარბაზში მიმდინარე წინასასამართლო სხდომების მაჩვენებელი (2020 წლის მარტიდან 2021 წლის მარტის ჩათვლით პერიოდში).⁸⁸

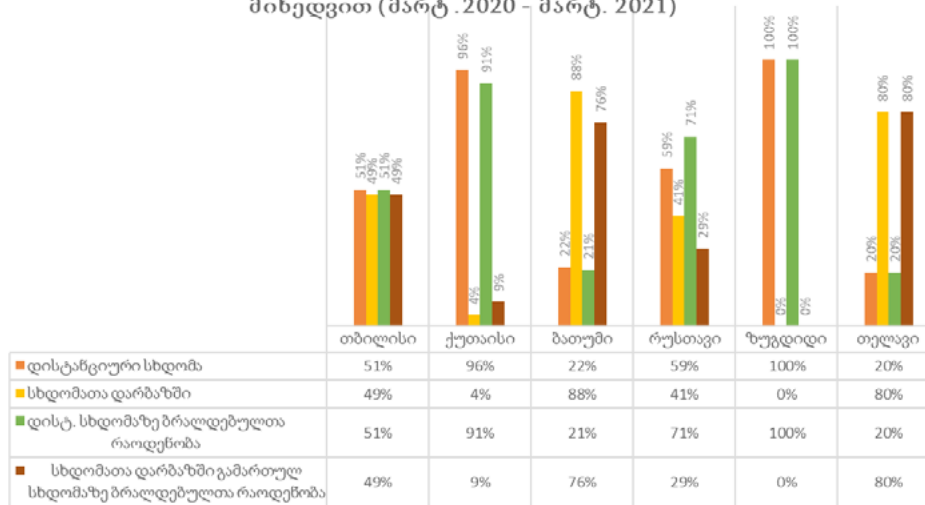
86 საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, მუხლი 219.

87 საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, მუხლი 219, 3.

88 საიას მონიტორები **თბილისის** საქალაქო სასამართლოში დაესწრნენ 152 წინასასამართლო სხდომას, 188 ბრალდებულის მიმართ, მათ შორის 81 დისტანციურ სხდომას 96 ბრალდებულის მიმართ. **ბათუმის** საქალაქო სასამართლოში 77 სხდომას 81 ბრალდებულის მიმართ, მათ შორის 17 ბრალდებულის მიმართ

დიაგრამა №11

დისტანციურად და სხდომათა დარბაზში მიმდინარე წინასასამართლო სხდომების მაჩვენებელი ქალაქების მიხედვით (მარტ. 2020 – მარტ. 2021)

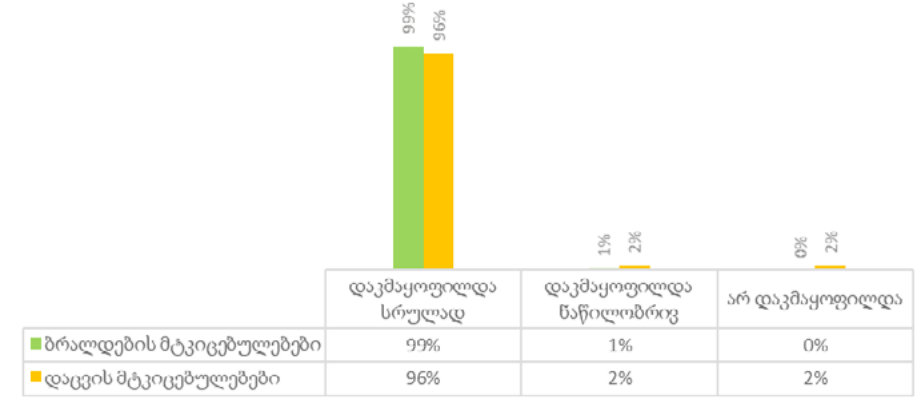

წინასასამართლო სხდომაზე მტკიცებულებათა დასაშვებობის ნაწილში სასამართლო მეტწილად მიუკერძოებლად მოქმედებს და მტკიცებულებების დასაშვებობის სტანდარტთან დაკავშირებით კანონმდებლობის მოთხოვნებს ეყრდნობა.

ქვემოთ წარმოდგენილ დიაგრამაზე მოცემულია სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების პროცენტული მაჩვენებლები ბრალდებისა და დაცვის მხარის მტკიცებულებების დასაშვებობის თაობაზე (2020 წლის მარტიდან 2021 წლის მარტის ჩათვლით).

17 დისტანციურ სხდომას. **ქუთაისის** საქალაქო სასამართლოში 72 სხდომას 81 ბრალდებულის მიმართ, მათ შორის 69 დისტანციურ სხდომას, 74 ბრალდებულის მიმართ. **რუსთავის** საქალაქო სასამართლოში 61 სხდომას 98 ბრალდებულის მიმართ, 36 სხდომა გაიმართა დისტანციურად 69 ბრალდებულის მიმართ. **თელავის** რაიონულ სასამართლოში 7 სხდომას 7 ბრალდებულის მიმართ ჩატარდა დისტანციურად, ხოლო 28 სხდომა 28 ბრალდებულის მიმართ დარბაზში. **ზუგდიდის** რაიონულ სასამართლოში საიას მონიტორები 45 დისტანციურად მიმდინარე სხდომაში მონაწილეობდნენ 46 ბრალდებულის მიმართ.

მტკიცებულებების დასაშვებობასთან დაკავშირებით
სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებები
(მარტ. 2020 - მარტ. 2021)

444 წინასასამართლო სხდომიდან ბრალდების მხარემ 404 (90%) სხდომაზე წარადგინა მტკიცებულებების დასაშვებობის შესახებ შუამდგომლობა. დანარჩენი სხდომები, რომლებსაც საიას მონიტორები დაესწრნენ, გადაიღო ან გაგრძელდა. აქედან გამომდინარე, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ბრალდების მხარემ, სადაც ამის აუცილებლობა იყო, ყველა სხდომაზე წარადგინა მტკიცებულებები. 121 (30%) შემთხვევაში დაცვის მხარემ უდავოდ განადა ბრალდების მტკიცებულებები და 22 (5%) შემთხვევაში იშუამდგომლა მტკიცებულებების დაუშვებლად ცნობა. სასამართლომ 399 (99%) შემთხვევაში სრულად დააკმაყოფილა მტკიცებულებათა დასაშვებობის თაობაზე ბრალდების მხარის შუამდგომლობა, ხოლო 5 (1%) შემთხვევაში - ნაწილობრივ.

დაცვის მხარემ 118 (26%) სხდომაზე ითხოვა დაცვის მტკიცებულებათა დასაშვებად ცნობა. წინა საანგარიშო პერიოდში დაცვის მიერ მტკიცებულებათა წარმოდგენის მაჩვენებელი შეადგენდა 34%-ს. მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში 8 პროცენტული ერთეულით შემცირება, შესაძლოა, დაკავშირებული იყოს მტკიცებულებების მოპოვების გართულებასთან Covid-19-ის პანდემიიდან გამომდინარე. ბრალდების მხარემ 35 (29%) შემთხვევაში უდავოდ განადა დაცვის შუამდგომლობები და 7 (6%) შემთხვევაში მოითხოვა მტკიცებულებათა დაუშვებლობა. სასამართლომ 114 (96%) სხდომაზე დააკმაყოფილა დაცვის შუამდგომლობა და დასაშვებად ცნო დაცვის მტკიცებულებები, 2 შემთხვევაში ნაწილობრივ

დააკმაყოფილა, 2 შემთხვევაში კი დაცვის მხარის შუამდგომლობა მტკიცებულებების დასაშვებობის თაობაზე არ დააკმაყოფილა.

357 წინასასამართლო სხდომაზე ბრალდებულს ჰყავდა ადვოკატი. აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ თუ ადრე დაცვის მხარე მტკიცებულებების სახით სასამართლოში, ძირითადად, წარადგენდა ბრალდებულის დახასიათებებს და იშვიათად - გამოკითხვის ოქმებს, მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში გამოიკვეთა შემთხვევები, როდესაც დაცვის მხარემ საკუთარ მტკიცებულებებად წარმოადგინა მის მიერ მოპოვებული 18 ექსპერტიზის დასკვნა, 74 მოწმის გამოკითხვის ოქმი, 9 დათვალიერების ოქმი და ა.შ.

იმის მიუხედავად, რომ სასამართლოში ბრალდებულის უდანაშაულობის დამადასტურებელი მტკიცებულებების წარმოდგენის ნაწილში ბრალდების მტკიცების ტვირთი ბრალდების მხარეს ეკისრება, დადებითად უნდა შეფასდეს დაცვის მხარის აქტიურობა.

მოცემულ საანგარიშო პერიოდში სისხლისსამართლებრივი დევნა არცერთ საქმეზე არ შეწყვეტილა.

საგამოძიებო მოქმედება - ჩხიკა და ამოღება

შესავალი

დასაბუთებული ვარაუდის არსებობის შემთხვევაში ამოღება და ჩხრეკა ტარდება იმ მიზნით, რომ აღმოაჩინონ და ამოიღონ საქმისთვის მნიშვნელოვანი საგანი, დოკუმენტი, ნივთიერება ან ინფორმაციის შემცველი სხვა ობიექტი.⁸⁹ აღნიშნული საგამოძიებო მოქმედება პირთა პირად ცხოვრებაში არამართლზომიერი ჩარევის რისკების მატარებელია, შესაბამისად, ის მკაცრ სასამართლო კონტროლს ექვემდებარება.

კანონი იცნობს ჩხრეკა-ამოღებას ორი გზით - სასამართლოს განჩინებით (წინასწარი ნებართვით) და გადაუდებელი აუცილებლობის შემთხვევაში გამომძიებლის დადგენილების საფუძველზე ჩატარების შესაძლებლობას.⁹⁰ გადაუდებელი აუცილებლობის შემთხვევაში სასამართლო შემდგომ ამოწმებს ჩხრეკა-ამოღების კანონიერებას და ბრალდების მხარემ მყარად უნდა დაასაბუთოს, რატომ იმოქმედა გადაუდებელი აუცილებლობით და რა ზიანს გამოიწვევდა კონკრეტულ შემთხვევაში სასამართლოს წინასწარი ნებართვის აღება.

გამოვლენილი შედეგები

მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში სასამართლოს წინასწარი ნებართვა ჩხრეკა/ამოღების ჩატარებაზე პროკურატურას მხოლოდ შემთხვევათა 8%-ში ჰქონდა.⁹¹ 78 საქმიდან 49 (63%) შემთხვევაში ბრალდების მხარემ ჩხრეკა/ამოღება გადაუდებელი აუცილებლობის პირობებში ჩაატარა, ხოლო 23-ში (29%) ჩატარების ფორმის დადგენა პროცესზე შეუძლებელი იყო.

რაც შეეხება გადაუდებელი აუცილებლობით ჩატარებული ჩხრეკა-ამოღების სასამართლოს მიერ კანონიერად ცნობას, როგორც დაკვირვება აჩვენებს, სასამართლო, წინა წლების მსგავსად, უმეტესად აკმაყოფილებს ამგვარ შუამდგომლობებს. კერძოდ, 49-დან 44 (90%) შემთხვევაში

89 სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, მუხლი 119 (1).

90 სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, მუხლი 120.

91 78-დან 6 შემთხვევაში.

ბრალდების მხარის მიერ გადაუდებელი აუცილებლობით ჩატარებული ჩხრეკა/ამოღება სასამართლომ კანონიერად ცნო.⁹²

საიამ სრულყოფილი ინფორმაციის ფლობის მიზნით, 2016 წლის იანვრიდან 2020 წლის ივლისის ჩათვლით პერიოდში 5 სასამართლოდან გამოითხოვა ჩხრეკა-ამოღებასთან დაკავშირებით გამოცემული განჩინებები და წლიური სტატისტიკური მონაცემები. აღმოჩნდა, რომ გადაუდებელი აუცილებლობით ჩატარებული ჩხრეკა/ამოღების შესახებ შუამდგომლობას სასამართლოები თითქმის ყველა შემთხვევაში აკმაყოფილებენ. თბილისის, ქუთაისის, რუსთავის საქალაქო და თელავის რაიონული სასამართლოების მიერ მოწოდებული ინფორმაციის თანახმად, 5 წლის განმავლობაში არცერთ ხსენებულ სასამართლოში შუამდგომლობის დაკმაყოფილებაზე უარის მაჩვენებელი 1%-ს არ აღემატება. საყურადღებოა ისიც, რომ ამ პერიოდში ყოველწლიურად იზრდებოდა გადაუდებელი აუცილებლობით ჩატარებული ჩხრეკა-ამოღების შემთხვევები, სასამართლოს მხრიდან დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის სტატისტიკა კი კლებულობდა. თუკი 2016 წელს უარის მაჩვენებელი შეადგენდა 11%-ს, 2017 წლიდან 2019 წლის ჩათვლით პერიოდში 0.5%-ს არ აღემატება.⁹³

სასამართლო გამამტყუნებელი განაჩენის გამოტანისას ხშირად ეყრდნობა ჩხრეკა-ამოღების ოქმსა და ამოღებულ ნივთიერ მტკიცებულებას. ამგვარი საგამოძიებო მოქმედება ხშირად ტარდება ოპერატიული ინფორმაციის საფუძველზე შედგენილ პატაკზე დაყრდნობით, ხოლო სასამართლოში ჩხრეკა-ამოღების ირგვლივ ბრალდების მხარე ხშირად ჰკითხავს ამ საგამოძიებო მოქმედებაში მონაწილე პოლიციელებს, რომლებიც, ისევე როგორც პროკურორი, წარმოადგენენ ბრალდების მხარეს. ამრიგად, სასამართლო არაერთ საქმეში, განსაკუთრებით ნარკოტიკულ დანაშაულებთან მიმართებაში, არანეიტრალური მტკიცებულებებით ქმნიდა გონივრულ ეჭვს მიღმა სტანდარტს, რასაც აფუძნებდა გამამტყუნებელ განაჩენს. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ არაკონსტიტუციურად ცნო საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის (სსსკ) მე-13 მუხლის მე-2 ნაწილის ის ნორმატიული შინაარსი, რომელიც იძლევა ჩხრეკის შედეგად ამოღებული უკანონო ნივთის მტკიცებულებად გამოყენების შესაძლებლობას იმ პირობებში, როდესაც ამოღებული ნივთის ბრალდებულის მფლობელობაში ქონა დასტურდება მხოლოდ

92 დანარჩენ 5 (10%) შემთხვევაში პროცესზე არ გამოვლენილა, დააკანონა თუ არა მოსამართლემ ბრალდების მხარის მიერ გადაუდებელი აუცილებლობის მოტივით ჩატარებული ჩხრეკა/ამოღება.

93 საიას სისხლის სამართლის პროცესების ოთხწლიანი მონიტორინგის შედეგები - ტენდენციები და არსებული გამოწვევები გვ.49. (2021).

სამართალდამცავი ორგანოს თანამშრომლების ჩვენებებით. ამავე დროს, სამართალდამცავი ორგანოს თანამშრომლებს შეეძლოთ, თუმცა არ მიიღეს, სათანადო ზომები ჩხრეკის სანდოობის დამადასტურებელი ნეიტრალური მტკიცებულებების მოსაპოვებლად.⁹⁴

საიამ ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოში აწარმოვა ორი საქმე, სადაც სახელმწიფოს მხრიდან ევროპული კონვენციის მე-6 (1) მუხლის (საქმის სამართლიანი განხილვის უფლება) დარღვევა დაადგინა.⁹⁵ ორივე საქმეში საერთო სასამართლოების მხრიდან გამოტანილი გამამტყუნებელი განაჩენები ეფუძნებოდა მხოლოდ ოპერატიული ინფორმაციის საფუძველზე ჩატარებულ ჩხრეკის ოქმს, ასევე, იმ პოლიციელთა ჩვენებებს, რომლებიც ჩხრეკისა და დაკავების ოპერაციებს ასრულებდნენ და ჩხრეკის შედეგად ამოღებულ მტკიცებულებებს. ევროპულმა სასამართლომ აღნიშნა, რომ მომჩივანთა ჩხრეკები ჩატარდა ოპერატიული ინფორმაციის საფუძველზე, მოსამართლის წინასწარი ნებართვის გარეშე, რომლის სიზუსტე და სანდოობა ეროვნულმა სასამართლოებმა სათანადოდ არც წინასასამართლო და არც არსებითი განხილვის სხდომებზე არ შეაფასეს.⁹⁶

მონიტორინგის მიმდინარეობისას საია ესწრებოდა გიორგი რურუას სისხლის სამართლის საქმეს. აღნიშნულ საქმეზე გამოძიების დაწყების საფუძველი გახდა ოპერატიული ინფორმაციის საფუძველზე შსს დეტექტივ-გამომძიებლების მიერ შედგენილი პატაკი, რომელშიც საუბარი იყო გიორგი რურუას მიერ შესაძლო დანაშაულის ჩადენის ფაქტზე. მნიშვნელოვანია, აღინიშნოს, რომ ოპერატიული ინფორმაციის საფუძველზე გიორგი რურუას დაკავება და ჩხრეკა მოხდა ისეთ ადგილას, სადაც გარშემო არ იყო ვიდეოკამერები. ეს საყურადღებოა იმის გათვალისწინებით, რომ გიორგი რურუას შეჩერების ადგილამდე გავლილი ჰქონდა გარე სათვალთვალო კამერების არეალში მყოფი საკმაოდ გრძელი გზა.

94 საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2020 წლის 25 დეკემბრის №2/2/1276 გადაწყვეტილება, ხელმისაწვდომია: <https://www.constcourt.ge/ka/judicial-acts?legal=10430>. [02.08.2021].

95 მეგრელიშვილი საქართველოს წინააღმდეგ (Application no. 30364/09). გადაწყვეტილება ხელმისაწვდომია: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-202419%22>. ტლაშაძე და კაკაშვილი საქართველოს წინააღმდეგ (Application no. 41674/10). გადაწყვეტილება ხელმისაწვდომია: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-208752%22>. [02.08.2021].

96 საიას განცხადება: „ნარკოტიკებისა და იარაღის ჩადების საქმეზე ევროპულმა სასამართლომ დარღვევა დაადგინა“. ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3fOlspN>. [02.08.2021].

ასევე მნიშვნელოვანია, რომ არ განხორციელდა გიორგი რურუას მიმართ ჩატარებული დაკავების, პირადი და ავტომობილის ჩხრეკის ვიდეოგადაღება. სასამართლოში დაკითხვისას, სამართალდამცავებმა განაცხადეს, რომ **არ ჰქონდათ გადაღების ვალდებულება**. პატრულის თანამშრომლებიდან ერთმა თქვა, რომ სამხრე კამერა ე.წ. **„ბარდაჩოკში“ დატოვა**, მეორემ განაცხადა, რომ მისმა მეწყვილემ უთხრა, არ ჩაერთო სამხრე კამერა, რადგან აღნიშნულ საგამოძიებო მოქმედებებში ისინი არ მონაწილეობდნენ, მათი მოვალეობა მხოლოდ ავტომობილის გაჩერება იყო. საპატრულო პოლიციის ავტომობილში არსებულ გარე გადაღების კამერის შესახებ განაცხადეს, რომ გაფუჭებული იყო. მიუხედავად იმისა, რომ საპატრულო პოლიცია აღჭურვილია სამხრე კამერებით, კანონმდებლობით მათი გამოყენების ვალდებულება, მხოლოდ სპეციალური საპოლიციო კონტროლის დროს არსებობს.⁹⁷

საკონსტიტუციო სასამართლოს ზემოაღნიშნული გადაწყვეტილების საფუძველზე სსსკ-ის მე-13 მუხლს დაემატა შემდეგი შინაარსის მე-3 ნაწილი:

„თუ ჩხრეკა ან ამოღება ანონიმური შეტყობინების ან „ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობის შესახებ“ საქართველოს კანონით განსაზღვრული საიდუმლო თანამშრომლისგან (კონფიდენცისგან)/ინფორმაციის მიმწოდებელი წყაროსგან მიღებული ინფორმაციის საფუძველზე, სსსკ-ის 112-ე მუხლის პირველი ან მე-5 ნაწილით დადგენილი წესით⁹⁸ ჩატარდა და ამოღებულ იქნა უკანონო საგანი, ნივთი ან ნივთიერება, აღნიშნული გამამტყუნებელ განაჩენს საფუძველად შეიძლება დაედოს იმ შემთხვევაში, თუ უკანონო საგნის, ნივთის ან ნივთიერების⁹⁹ პირის მფლობელობაში

97 საქართველოს კანონი „პოლიციის შესახებ“, მუხლი 24, პუნქტი 5.

98 სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 112-ე მუხლის პირველი ნაწილი განსაზღვრავს სასამართლოს განჩინებით ჩატარებული საგამოძიებო მოქმედების წესს, ხოლო ამავე მუხლის მე-5 ნაწილი განსაზღვრავს საგამოძიებო მოქმედების გადაუღებელი აუცილებლობით ჩატარების წინაპირობებსა და სასამართლოსთვის მიმართვის ვადებს. ხელმისაწვდომია: <https://www.matsne.gov.ge/ka/document/view/90034?publication=136>. [05.08.2021].

99 სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მე-13 მუხლის **შენიშვნა**: „უკანონო საგანი, ნივთი ან ნივთიერება“ ამ მუხლის მიზნებისთვის გულისხმობს იმ ასაფეთქებელ მოწყობილობას, ფეთქებად ნივთიერებას, „იარაღის შესახებ“ საქართველოს კანონით გათვალისწინებულ იმ იარაღს, საბრძოლო მასალას, „ნარკოტიკული საშუალებების, ფსიქოტროპული ნივთიერებების, პრეკურსორებისა და ნარკოლოგიური დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონით გათვალისწინებულ იმ სპეციალურ კონტროლს დაქვემდებარებულ ნივთიერებას, „ახალი ფსიქოაქტიური ნივთიერებების შესახებ“ საქართველოს კანონით გათვალისწინებულ იმ ნივთიერებას, რომლის ფლობა, შექმნა, შენახვა, გადატანა-გადაზიდვა ან ტარება დანაშაულია.

ყოფნა, აღნიშნული საგამოძიებო მოქმედების ჩამტარებელი გამომძიებლის ჩვენების, საგამოძიებო მოქმედებაში მონაწილე გამომძიებლის ჩვენების, საგამოძიებო მოქმედებაში მონაწილე, ოპერატიულ-სამძებრო ფუნქციის მქონე პირის ჩვენებისა და შესაბამისი საგამოძიებო მოქმედების ოქმის გარდა, სხვა მტკიცებულებითაც დასტურდება. ეს წესი არ გამოიყენება, როდესაც სხვა მტკიცებულების მოპოვება/წარდგენა ობიექტურად შეუძლებელია.“¹⁰⁰

მიგვაჩნია, რომ ცვლილება სრულად არ პასუხობს საკონსტიტუციო სასამართლოს სამოტივაციო ნაწილში დანახულ რისკებსა და სულისკვეთებას, არ აკისრებს ბრალდების მხარეს ვალდებულებას, რომ განახორციელოს ჩხრეკა/ამოღების ვიდეოგადაღება და ფართო შესაძლებლობას უტოვებს, ვერ მოიპოვოს ნეიტრალური მტკიცებულებები, რაც თანამედროვე ტექნოლოგიებით აღჭურვილი პოლიციელების პირობებში მარტივად შესაძლებელია.

100 საქართველოს კანონი, სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში ცვლილებების შეტანის შესახებ, 28/06/2021, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3iPY5wj>. [05.08.2021].

აღკვეთის ღონისძიების გადასინჯვის შესახებ სასამართლო სხდომები

შესავალი

წინასასამართლო სხდომის მოსამართლე, მხარის ინიციატივით, ხოლო პატიმრობის შემთხვევაში საკუთარი ინიციატივით, განიხილავს აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების, შეცვლის ან გაუქმების შესახებ შუამდგომლობას. თუ ბრალდებულს პატიმრობა აქვს შეფარდებული, მოსამართლე ვალდებულია, პირველივე სხდომაზე იმსჯელოს პატიმრობის ძალაში დატოვების აუცილებლობაზე იმის მიუხედავად, დააყენა თუ არა მხარემ შუამდგომლობა ამასთან დაკავშირებით. ამის შემდგომ სასამართლო ვალდებულია, აღნიშნული საკითხი ორ თვეში ერთხელ თავისი ინიციატივით განიხილოს.¹⁰¹

სასამართლო სხდომების ანალიზი

მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში საია დაესწრო 161 წინასასამართლო სხდომას, რომელზეც მიიყვანეს 206 ბრალდებული პატიმრობის დაწესებულებიდან. სასამართლომ 14 ბრალდებულს პატიმრობა გირაოთი შეუცვალა, დანარჩენ შემთხვევებში ვერ დაინახა რაიმე ახლად გამოვლენილი გარემოება, რაც პატიმრობის შეცვლას დაედებოდა საფუძვლად და აღკვეთის ღონისძიების სახით შეფარდებული პატიმრობა ძალაში დატოვა. აქედან 119 (85%) შემთხვევაში მოსამართლემ არასაკმარისად ან საერთოდ არ დაასაბუთა, თუ რატომ იყო აუცილებელი პატიმრობის ძალაში დატოვება. წინა საანგარიშო პერიოდთან შედარებით, დაუსაბუთებლობის მაჩვენებელი 5 პროცენტული ერთეულითაა გაზრდილი.¹⁰²

აღსანიშნავია, რომ ბრალდების მხარე აღკვეთის ღონისძიების სახით შეფარდებული პატიმრობის უფრო მსუბუქი აღკვეთის ღონისძიების სახით შეცვლას მაშინაც კი არ ითხოვს, როდესაც ამოწურულია ის საფრთხეები, რის გამოც ბრალდებულს შეეფარდა პატიმრობა. ასეთ შემთხვევებში ბრა-

101 სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 219-ე მუხლი.

102 სისხლის სამართლის პროცესების მონიტორინგის №14 ანგარიში, გვ.39. (2020).

ლდების მხარე, როგორც სახელმწიფოს წარმომადგენელი, ორიენტირებული უნდა იყოს პატიმრობაში არ დარჩენენ ისეთი პირები, რომელთა მიმართაც პატიმრობის საფუძვლები აღარ არსებობს.

მიმდინარე საანგარიშო პერიოდშიც, ისევე როგორც წინა საანგარიშო პერიოდებში, პატიმრობის პერიოდული გადასინჯვა უმეტესად ფორმალურ ხასიათს ატარებდა და სასამართლო გამოყენებულ პატიმრობას არ ცვლიდა იმის მიუხედავად, რომ პატიმრობის საფუძვლები შესაძლოა თანდათან განეიტრალებინა და მისი გამოყენების აუცილებლობა გარკვეული დროის გასვლის შემდეგ აღარ არსებობდეს.

მოსამართლემ ბრალდებულს პატიმრობა გირაოთი შეუცვალა და ახალ გარემოებად ის მიიჩნია, რომ ბრალდებულმა მტკიცებულებები უდავოდ გახადა.

იხილეთ საილუსტრაციო მაგალითი:

პირს ბრალი ედებოდა სსკ-ის 126-ე მუხლის პირველი ნაწილით¹⁰³ გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენაში. აღკვეთის ღონისძიების სახით შეფარდებული ჰქონდა გირაო პატიმრობის უზრუნველყოფით. წინასასამართლო სხდომაზე პროკურორი აპელირებდა ბრალდებულის მხრიდან მომავალ იმავე საფრთხეებზე, რაზეც პირველი წარდგენის სხდომაზე და ითხოვდა ბრალდებულის პატიმრობაში დატოვებას. ბრალდებულმა განმარტა, რომ თუ მოსამართლე მას გირაოს საფუძველზე გაათავისუფლებდა, ყველანაირად ეცდებოდა შეფარდებული გირაოს თანხის გადახდას. სასამართლომ პატიმრობა მიზანშეუწონლად მიიჩნია და ბრალდებულის მიმართ აღკვეთის ღონისძიების სახედ გამოიყენა მხოლოდ შემცირებული გირაო. მოსამართლემ განმარტა: „*მე არ ვთვლი, რომ პატიმრობაში უნდა დარჩეს ბრალდებული, ვინაიდან ამ საქმეზე მტკიცებულებები უდავოა, რაც ნიშნავს იმას, რომ ამ საქმის დასრულება ერთ დღეში შეიძლება და ის, რომ ბრალდებულმა ვერ უზრუნველყო უკვე შეფარდებული გირაოს თანხის გადახდა, ნიშნავს მხოლოდ იმას, რომ ბრალდებულს არ გააჩნია სათანადო სახსრები*“.

მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში საია აკვირდებოდა ერთ-ერთ საქმეს, რომლის არსებითი განხილვის დროს აღკვეთის ღონისძიების სახით შეფარდებული პატიმრობის ძალაში დატოვების გადაწყვეტილება დაცვის

103 ცემა ან სხვაგვარი ძალადობა, რამაც დაზარალებულის ფიზიკური ტკივილი გამოიწვია, მაგრამ არ მოჰყოლია ჯანმრთელობის განზრახ მსუბუქი დაზიანება.

მხარემ სააპელაციო სასამართლოს საგამოძიებო კოლეგიაში გაასაჩივრა. სააპელაციო სასამართლომ საჩივარი დაუშვებლად ცნო და განმარტა, რომ „მოქმედი საპროცესო კანონმდებლობა გამორიცხავს სააპელაციო სასამართლოს საგამოძიებო კოლეგიის უფლებამოსილებას, განიხილოს საჩივარი საქმის არსებითი განხილვის დროს აღკვეთის ღონისძიების შეცვლის შესახებ გამოტანილ განჩინებებთან დაკავშირებით“,¹⁰⁴ იმის მიუხედავად, რომ საპროცესო კანონმდებლობით გარანტირებულია სასამართლოში საქმის არსებითი განხილვის ეტაპზე მინიმუმ ორ თვეში ერთხელ აღკვეთის ღონისძიების სახით გამოყენებული პატიმრობის ძალაში დატოვების აუცილებლობის საკითხის განხილვა.¹⁰⁵ მიგვაჩნია, რომ ერთი მოსამართლის მიერ მიღებული გადაწყვეტილების ზემდგომი ინსტანციის სასამართლოში შემაჯამებელ გადაწყვეტილებამდე უნდა არსებობდეს შეფასების შესაძლებლობა. ე.წ. ორმაგი კონტროლი მეტად შეამცირებს განაჩენის გამოტანამდე პირის პატიმრობაში დაუსაბუთებლად დატოვების რისკებს.

საპროცესო სასამართლო მოწყობის უაქციო სამართალდამცავი ოკგანობის მხილვა

2019 წლიდან სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში ამოქმედდა 191¹-ე მუხლი,¹⁰⁶ რომელიც მიზნად ისახავდა წამების, დამამცირებელი ან/და არაადამიანური მოპყრობის შესაძლო ფაქტებთან მიმართებით სასამართლოს უფრო ეფექტიან რეაგირებას. Covid-19-ის პანდემიის რეგულაციებიდან გამომდინარე, ქუჩებში შემცირდა მობილობა, რამაც გაზარდა სამართალდამცავების მხრიდან თვითმხილველი მოწმეების გარეშე ჩატარებული საგამოძიებო მოქმედებების რაოდენობა. აღსანიშნავია, რომ პირველი წარდგენის სხდომამდე ადვოკატები საწყის ეტაპზე ხშირად ვერც ახერხებდნენ ბრალდებულის ნახვას, ბრალდებულები კი სხდომაზე მონაწილეობდნენ დისტანციურად, დაკავებულები ერთვებოდნენ ან დროებითი მოთავსების იზოლაციორიდან ან პოლიციის ადმინისტრაციული შენობიდან. ეს კი, მიუხედავად ზოგიერთი მოსამართლის

104 სააპელაციო სასამართლოს განმარტება ნ.მ-ს საჩივრის დაუშვებლად ცნობის თაობაზე, ხელმისაწვდომია: <http://www.tbappeal.court.ge/?news=967&mc=1>. [07.08.2021].

105 საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, მუხლი 230¹ (1).

106 სსკ-ის 191¹-ე მუხლი, მოსამართლეს შესაძლებლობას აძლევს, სისხლის სამართლის პროცესის ნებისმიერ სტადიაზე, ბრალდებულის/მსჯავრდებულის მიმართ განხორციელებული წამების, დამამცირებელი ან/და არაადამიანური მოპყრობის შესახებ ეჭვის გაჩენის შემთხვევაში, რეაგირებისთვის მიმართოს შესაბამის საგამოძიებო ორგანოს.

რთლის მაქსიმალური ძალისხმევით, კარგად დაეთვალისწინა ოთახში ხომ არ იმყოფებოდნენ სხვა პირები, მაინც აჩენდა არასათანადო მოპყრობის ფაქტების დამალვის რისკებს. არასათანადო მოპყრობის გაუმჯობესებლობის რისკები უფრო იზრდებოდა პანდემიიდან გამომდინარე არსებული კომუნიკაციის პირობებში, ბრალდებულისა და ადვოკატის კომუნიკაციის საიდუმლოს დაცვის პრობლემების გამოც. ბრალდებულები ხშირად დაწესებულების ტელეფონიდან ადვოკატთან კომუნიკაციის დროსაც კი ვერ საუბრობდნენ ისე ღიად, არათუ პენიტენციური სამსახურის შენობიდან დისტანციურ სხდომაზე.

სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახურის 2020 წლის ანგარიშის მიხედვით, ინსპექტორის სამსახურის მიერ დაწყებულ გამოძიებათაგან 82%-ში სავარაუდო მსხვერპლები შესაძლო დანაშაულებრივი ქმედების ჩამდენ პირებად ასახელებენ შინაგან საქმეთა სამინისტროს თანამშრომლებს, 17%-ში - იუსტიციის სამინისტროს სპეციალური პენიტენციური სამსახურის თანამშრომლებს, ხოლო 1%-ის შემთხვევაში - ფინანსთა სამინისტროს საგამოძიებო სამსახურის თანამშრომლებს.¹⁰⁷

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ ამ ანგარიშში ინსპექტორის აპარატში შესული საჩივრების მიხედვით, დროებითი მოთავსების იზოლატორი (ერთი საჩივარი), სხვა უწყებებთან შედარებით, არასათანადო მოპყრობის ფაქტების კუთხით ყველაზე დაბალი ჩანს. ამავე ანგარიშში აღინიშნულია, რომ შესაძლო არასათანადო მოპყრობის ფაქტების ჩადენის ადგილია ქუჩა - 24% (75), შსს ადმინისტრაციული შენობა - 19% (60), პენიტენციური დაწესებულება - 16% (49), ავტომანქანა - 10% (31) და სხვა.¹⁰⁸

საია არაერთ ანგარიშში აღნიშნავს პოლიციის ავტომობილების შიდა ნაწილის ვიდეო სათვალთვალო კამერებით აღჭურვის აუცილებლობას, რაც დაკავებულ პირთა პოლიციის ადმინისტრაციულ შენობაში გადაყვანის პროცესში განხორციელებულ ძალადობის ფაქტებს შეამცირებს.¹⁰⁹

მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში მოსამართლემ ყველა შემთხვევაში ჰკითხა ბრალდებულს, ჰქონდა თუ არა საჩივარი არასათანადო მოპყრობის ფაქტთან დაკავშირებით. 8 შემთხვევაში ბრალდებული საუბრობდა სამართალდამცავი ორგანოს წარმომადგენლების მხრიდან განხორ-

107 სახელმწიფო ინსპექტორის 2020 წლის ანგარიში, გვ. 148, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/2TI8SA7>. [07.08.2021].

108 იქვე. გვ. 150.

109 წამებისა და არასათანადო მოპყრობის ფაქტების პრევენცია, (2020) ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/2TI8SA7>. [08.08.2021].

ციელებული სიტყვიერი და ფიზიკური შეურაცხყოფის ფაქტებზე, 2 შემთხვევაში - პენიტენციური დაწესებულების თანამშრომლების მხრიდან განხორციელებულ ძალადობაზე.

3 შემთხვევაში გამოიკვეთა, რომ ერთი და იმავე პენიტენციური დაწესებულებიდან ბრალდებულები ერთვებოდნენ საკნიდან, ხოლო მონიტორი, მიკროფონი და დინამიკი საკნის გარეთ იყო განთავსებული. ეს ართულებდა პროცესზე განხილული საკითხების აღქმადობას და ბრალდებულისგან ინფორმაციის მიღებას. ამასთანავე 2 ბრალდებულს დისტანციური სხდომის დროს ეკეთა ხელბორკილი.

მონიტორინგით გამოვლინდა მოსამართლის მხრიდან არაეთიკური და შეუსაბამო რეაგირების შემთხვევა, ბრალდებულის მიერ პროცესზე გაცხადებული არასათანადო მოპყრობის სავარაუდო ფაქტზე.

საილუსტრაციოდ იხილეთ მაგალითი:

მოსამართლემ ბრალდებულს ჰკითხა, ჰქონდა თუ არა საჩივარი, რაზეც მან განაცხადა, რომ 2 წლის წინ, როდესაც შესაძლო დანაშაულებრივი ქმედება განახორციელა, სამართალდამცავებმა მას სიტყვიერი და ფიზიკური შეურაცხყოფა მიაყენეს, დაასახელა კონკრეტული პიროვნებაც. აღნიშნულზე მოსამართლემ ხმამაღლა და უხეშად მიმართა: „და მე რომ მიყვები, მე რა გიყო ახლა“, რამაც ბრალდებულსა და მოსამართლეს შორის შეკამათება გამოიწვია. ბრალდებულმა უპასუხა, რომ მას ჰკითხეს, რაიმე უკანონო მოქმედებას ჰქონდა თუ არა ადგილი პოლიციის მხრიდან და როგორც გაიგო კითხვა, შესაბამისი პასუხიც გასცა. მოსამართლემ კი კვლავაც აგრესიით უპასუხა, რომ „*მიემართათ გენერალური ინსპექციისთვის და არა სასამართლოსთვის მსგავსი პრობლემების თაობაზე*“. მას შემდეგ, რაც ბრალდებულმა განაცხადა, რომ არ ეგონა, თუ მსგავსი რამის თქმა სასამართლოში „არ შეიძლებოდა“, მოსამართლემ ბრალდების მხარეს მოუწოდა რეაგირებისკენ.

2019 წლის მაისიდან თუ სისხლის სამართლის პროცესის ნებისმიერ სტადიაზე მოსამართლეს გაუჩნდა ეჭვი, რომ ბრალდებულის/მსჯავრდებულის მიმართ განხორციელდა წამება, დამამცირებელი ან/და არაადამიანური მოპყრობა, ან თუ ამის შესახებ თავად ბრალდებულმა/მსჯავრდებულმა განუცხადა სასამართლოს, მოსამართლემ რეაგირებისათვის უნდა მიმართოს შესაბამის საგამოძიებო ორგანოს. მიუხედავად იმისა, რომ ბრალდებული სავარაუდოდ საუბრობდა 2019 წლამდე ჩადენილ ფაქტზე,

მოსამართლის ამგვარი არაეთიკური დამოკიდებულება ქმნის დაუშვებელ გარემოს, ბრალდებულს უკარგავს სასამართლოს სისტემის მიმართ ნდობას და აიძულებს, მის მიმართ განხორციელებული შესაძლო ძალადობის ფაქტები არ გაასაჯაროოს.

პირველი წარდგენის ერთ-ერთ სხდომაზე ბრალდებული დისტანციურად ერთვებოდა პოლიციის ადმინისტრაციული შენობიდან, სახეზე აღენიშნებოდა ვიზუალურად აღქმადი დაზიანებები. მოსამართლემ მოუწოდა ოთახში მყოფ პოლიციელებს, გასულიყვნენ ოთახიდან. მას შემდეგ, რაც დარწმუნდა, რომ ოთახში მხოლოდ ბრალდებული იყო, მოსამართლემ ჰკითხა, რა ვითარებაში მიიღო დაზიანებები და ხომ არ იყო ძალადობის მსხვერპლი. ბრალდებულმა განმარტა, რომ დაზიანებები მიიღო წაქცევის შედეგად. დადებითად უნდა შეფასდეს ის, რომ სასამართლომ კონფიდენციალური კომუნიკაციის მის ხელთ არსებული შესაძლებლობა გამოიყენა, თუმცა ოთახიდან გასვლა არ ნიშნავს, რომ კარს მიღმა მდგომ ადამიანებს არ ესმით ის, რაზეც ბრალდებულმა შესაძლოა ისაუბროს.

საიას შეფასებით, პენიტენციური დაწესებულებიდან და პოლიციის განყოფილებებიდან სხდომაზე ჩართვები ზრდის ალბათობას, რომ დაწესებულებების თანამშრომლების მხრიდან სავარაუდო ძალადობის შემთხვევაში, ბრალდებულმა თავი შეიკავოს სასამართლოსთვის ინფორმაციის მიწოდებისგან, იმავე ან/და სხვა თანამშრომლების მხრიდან მომდინარე ფსიქოლოგიური ზეწოლის ან შემდგომი ფიზიკური ძალადობის შიშით.

საპროცესო შეთანხმება

შესავალი

მოსამართლე უფლებამოსილია, სასამართლოს მიერ საქმის არსებითი განხილვის გარეშე განაჩენის გამოტანის თაობაზე, შუამდგომლობის განხილვის შედეგად მიიღოს გადაწყვეტილება, სასამართლოს მიერ საქმის არსებითი განხილვის გარეშე განაჩენის გამოტანის, საქმის პროკურორისთვის დაბრუნების ან კანონით დადგენილი წესით საქმის არსებითი განხილვის თაობაზე.¹¹⁰

თუ სასამართლო მიიჩნევს, რომ სისხლის სამართლის კოდექსის მე-3 მუხლის მე-11¹ ნაწილით გათვალისწინებული საქმის არსებითი განხილვის გარეშე განაჩენის გამოსატანად საკმარისი მტკიცებულებები არ არსებობს, ან დაადგენს, რომ სასამართლოს მიერ საქმის არსებითი განხილვის გარეშე განაჩენის გამოტანის თაობაზე პროკურორის შუამდგომლობა ამ თავის სხვა მოთხოვნათა დარღვევით არის წარდგენილი, იგი საქმეს პროკურორს უბრუნებს. პროკურორისათვის საქმის დაბრუნებამდე, სასამართლო მხარეებს სთავაზობს, შუამდგომლობის სასამართლო სხდომაზე განხილვისას შეცვალონ საპროცესო შეთანხმების პირობები, რაც შეთანხმებული უნდა იყოს ზემდგომ პროკურორთან. თუ სასამართლოს საპროცესო შეთანხმების შეცვლილი პირობებიც არ აკმაყოფილებს, იგი საქმეს პროკურორს უბრუნებს.¹¹¹

საია წლების განმავლობაში აკვირდება საპროცესო შეთანხმების სხდომებს და აფასებს, რამდენად ხორციელდება მკაცრი სასამართლო კონტროლი მხარეთა შორის მიღწეულ შეთანხმებაზე. საპროცესო შეთანხმება სწრაფ მართლმსაჯულებას ემსახურება მხოლოდ შესაბამისი წინაპირობების დაცვით. თუ გავითვალისწინებთ იმ გარემოებას, რომ საქმეთა უმრავლესობა საპროცესო შეთანხმებით სრულდება,¹¹² ქართულ მართლმსაჯულებაში ამ ინსტიტუტს მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია. საპროცესო შეთანხმების აქტუალურობა იმითაა განპირობებული, რომ ის ზოგავს როგორც ადამიანურ და ფინანსურ რესურსებს, ასევე - დროს. საპროცესო

110 სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი, მუხლი 213 (1).

111 სისხლის სამართლის კოდექსი, მუხლი 212 (6¹).

112 2020 წელს სასამართლოს მიერ განხილულ საქმეთა 63% საპროცესო შეთანხმებით დასრულდა, ხელმისაწვდომია: <http://www.supremecourt.ge/files/upload-file/pdf/2020w-statistic-3.pdf> [ბოლო ნახვა: 08.08.2021].

შეთანხმების შედეგად დგება განაჩენი. ამიტომ მნიშვნელოვანია, რომ ყველა პროცედურული წესი შესაბამისად იყოს დაცული.

გამოვლენილი გენდენციები

მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში საია დაესწრო 278 საქმის საპროცესო შეთანხმების სხდომას 305 ბრალდებულის მიმართ.

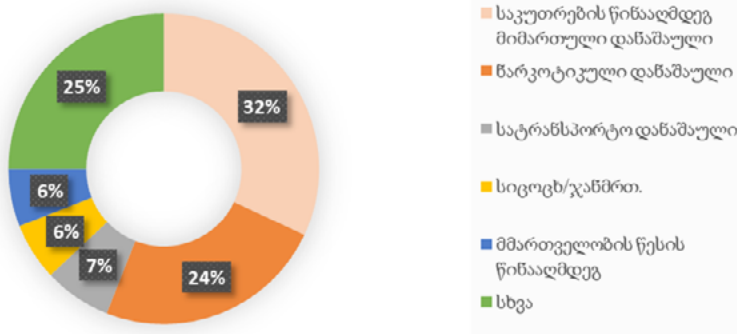
პროცესებზე დაკვირვება აჩვენებს, რომ უმეტესად საპროცესო შეთანხმება მტკიცდება პირველი წარდგენის სხდომაზე (188 სხდომის შემთხვევაში, რაც საპროცესო შეთანხმებათა 68% იყო), ხოლო დანარჩენ 32%-ში - პროცესის შემდგომ ეტაპებზე. როდესაც ბრალდებული პირველად წარედგინება სასამართლოს და იმავე სხდომაზე სრულდება საქმის განხილვა, ასეთ დროს კიდევ უფრო მეტ მნიშვნელობას იძენს ბრალდებულთათვის უფლებების სრულყოფილი განმარტების საკითხი, პროცესის სრული პროცედურული გარანტიებით ჩატარება და ეფექტიანი სასამართლო კონტროლის უზრუნველყოფა.

საპროცესო შეთანხმება ყველაზე ხშირად ფორმდება საკუთრების წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულსა (89 შეთანხმება, 32%) და ნარკოტიკულ დანაშაულზე (67 შეთანხმება, 24%). ასევე, ხშირია შეთანხმებები სატრანსპორტო დანაშაულზე (20 შეთანხმება, 7%).

ქვემოთ წარმოდგენილ დიაგრამაზე იხილეთ დანაშაულები, რომლებზეც შედგა საპროცესო შეთანხმება, 2020 წლის მარტიდან 2021 წლის მარტის ჩათვლით პერიოდში.

დიაგრამა №13

დანაშაულები რომლებზეც შედგა საპროცესო შეთანხმება

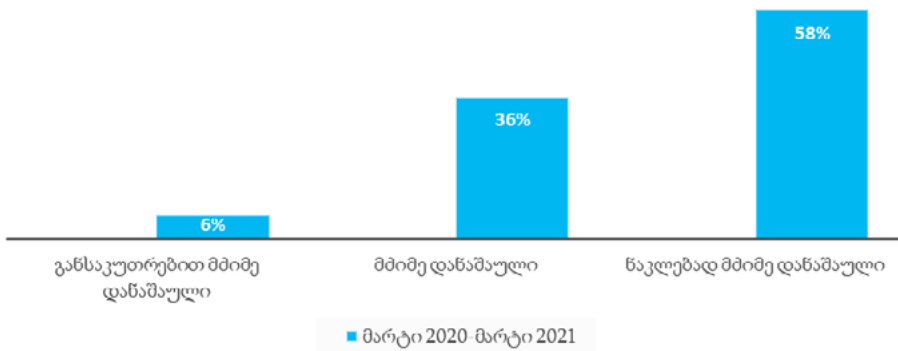

რაც შეეხება დანაშაულის კატეგორიებს, საპროცესო შეთანხმება ძირითადად ფორმდება ნაკლებად მძიმე (161) ან მძიმე დანაშაულის (101) საქმეებზე, იშვიათ შემთხვევაში (16 შემთხვევა) განსაკუთრებით მძიმე კატეგორიის დანაშაულებზე.

დიაგრამაზე იხილეთ საიას სასამართლო მონიტორინგის მონაცემები დანაშაულის კატეგორიების მიხედვით საპროცესო შეთანხმების გაფორმების შესახებ, 2020 წლის მარტიდან 2021 წლის მარტის პერიოდში.

დიაგრამა №14

საპროცესო შეთანხმება დანაშაულის კატეგორიების მიხედვით

განსაკუთრებით მძიმე კატეგორიის დანაშაულთა საქმეებიდან, რომლებზეც საპროცესო შეთანხმება გაფორმდა, ჭარბობდა ნარკოტიკული დანაშაული ან/და ნარკოტიკული დანაშაული სხვა დანაშაულებთან კომბინაციაში (13 შემთხვევა), მხოლოდ ორი საქმე შეეხებოდა სიცოცხლის მოსპობის მცდელობას და მითვისება ან გაფლანგვას დიდი ოდენობით.¹¹³ ერთ შემთხვევაში საქმე ეხებოდა სიცოცხლის მოსპობის მცდელობას და იარაღის უკანონო ტარებას.¹¹⁴

ერთ შემთხვევაში, როდესაც პირს ბრალი ედებოდა სამი ადამიანის დაზიანებაში, ბრალდებულს წარდგენილი ჰქონდა ძალადობრივი დანაშაულები - ძალადობა (სსკ-ის 126-ე მუხლი), ჯანმრთელობის მსუ-

113 დანაშაული გათვალისწინებული სსკ-ის 182-ე მუხლის მე-3 „ბ“ ქვეპუნქტით.
 114 დანაშაული გათვალისწინებული სსკ-ის 19, 108-ე მუხლითა და სსკ-ის 236-ე მუხლის მე-3 და მე-4 ნაწილებით.

ბუჯი დაზიანება (სსკ-ის 120-ე მუხლი) და მკვლელობის მცდელობა (სსკ-ის 19, 108-ე მუხლი). საქმეში ფიგურირებდა სამი დაზარალებული. მოსამართლემ საპროცესო შეთანხმება ისე დაამტკიცა, რომ დაზარალებულთა თანხმობის საკითხი სხდომაზე მსჯელობის საგანი არ გამხდარა. საბოლოოდ სასამართლომ ბრალდებულს სასჯელის სახედ და ზომად განუსაზღვრა თავისუფლების აღკვეთა 8 წლის ვადით, საიდანაც ოთხი წელი პენიტენციურ დაწესებულებაში მოხდით, ხოლო ოთხი წელი პირობით მსჯავრად ჩაუთვალა.

მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში პროკურატურამ თითქმის ყველა საპროცესო შეთანხმება დაამტკიცა. გამოვლინდა მხოლოდ 1 შემთხვევა, როდესაც მოსამართლემ კვალიფიკაციაში შეიტანა ეჭვი და არ დაამტკიცა წარმოდგენილი საპროცესო შეთანხმება.

საილუსტრაციოდ იხილეთ:

პირს ბრალი ედებოდა სსკ-ის 273¹-ე მუხლის 1-ლი ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენისთვის, რაც გულისხმობს მცენარე კანაფის ან მარიხუანის მცირე ოდენობით უკანონო შეძენას, შენახვას, გადაზიდვას ან/და გადაგზავნას, ჩადენილი საქართველოს ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის 45¹-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ჩადენისათვის ადმინისტრაციულსაანდელ-შეფარდებული ან ამ დანაშაულისათვის ნასამართლევი პირის მიერ. მოსამართლის თქმით, სსკ-ის 273¹-ე მუხლის მე-2 ნაწილით ნასამართლობა არ წარმოადგენს ამავე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული ქმედების შემადგენლობისთვის განსაზღვრულ ნასამართლობას. სსკ-ის 273¹-ე მუხლის 1-ლ ნაწილში არსებული ჩანაწერი, „ამ დანაშაულისთვის ნასამართლევი პირის მიერ“ გულისხმობს მხოლოდ 273¹-ე მუხლის 1-ლი ნაწილით ნასამართლევ პირს და არა მთლიანად 273¹-ე მუხლის ნებისმიერი ნაწილით ნასამართლევს.

დაფიქსირდა რამდენიმე შემთხვევა, როდესაც ბრალდებული უკმაყოფილებას გამოთქვამდა საპროცესო შეთანხმებით გათვალისწინებული სასჯელის გამო და მოსამართლეს სთხოვდა, შეეცვალა პირობები. გამოიკვეთა შემთხვევებიც, როდესაც ბრალდებული ან ბოლომდე ვერ იაზრებდა ბრალის შემადგენლობას, რაზეც ფორმდებოდა შეთანხმება, ან თანხმდებოდა აშკარად წინააღმდეგობრივი გარემოებების მიუხედავად.

ინილეთ საილუსტრაციო მაგალითი:

პრობლემა იყო ბრალდებულის მიერ მისთვის წარდგენილი ბრალდების აღიარება. პირს ბრალი ედებოდა მობილური ტელეფონისა და საკრედიტო ბარათის ქურდობაში. აღმოჩნდა, რომ საკრედიტო ბარათი იღო ტელეფონის „ქეისში“ და ბრალდებულმა ისე მოხსნა და გადააგდო ეს „ქეისი“ ბარათიანად, რომ არც უნახავს. პროკურორმაც დაადასტურა, რომ საკრედიტო ბარათის საქმე ცალკე გამოიყო და მიმდინარეობს გამოძიება, რადგან არსებული ინფორმაციით სხვა პირები სარგებლობდნენ ამ საკრედიტო ბარათით და ბრალდებულს არანაირი ოპერაცია არ განუხორციელებია. მოსამართლემ რამდენჯერმე სცადა, დაეზუსტებინა, ბრალდებული სრულად აღიარებდა თუ არა წარდგენილ ბრალს (ორივე ნივთის ქურდობას) თუ ნაწილობრივ (მხოლოდ ტელეფონის ნაწილში). საბოლოოდ ბრალდებულმა დააფიქსირა, რომ სრულად აღიარებს, რადგან გამოძიებამ ასე გადაწყვიტა. არადა, თუკი ბრალდებულმა არ იცოდა ამ ნივთის შესახებ, მისი მართლსაწინააღმდეგო მისაკუთრების მიზანიც გამორიცხული იყო. შეიქმნა შთაბეჭდილება, რომ ბრალდებულმა დანაშაული სრულად აღიარა მხოლოდ საპროცესო შეთანხმების გაფორმების მიზნით და რეალურად არ ეთანხმებოდა ბრალდებას საკრედიტო ბარათის ქურდობის ნაწილში.

ასეთ დროს ობიექტურ დამკვირვებელს რჩება განცდა, რომ საპროცესო შეთანხმებაში ასახული პირობები არ ასახავს ბრალდებულის ნამდვილ ნებას და იგი უფრო მკაცრი სასჯელის ასარიდებლად თანხმდება პროკურატურის პირობებს, რომელიც, რეალურად, მისთვის მისაღები საერთოდაც არ არის.

მნიშვნელოვანია, სასამართლომ მკაცრი კონტროლი განახორციელოს საპროცესო შეთანხმებაზე და არ დაამტკიცოს იგი, თუკი ვერ დარწმუნდება ბრალდებულის ნების ნამდვილობაში ან საპროცესო შეთანხმებით წარმოდგენილი სასჯელი მკაცრად ან უსამართლოდ მიაჩნია.

საპროცესო შეთანხმებასთან დაკავშირებული უზღუდავის განმეორება

სხვა სხდომების მსგავსად, საპროცესო შეთანხმების სხდომაზე მოსამართლე ბრალდებულს განუმარტავს მისთვის კანონით მინიჭებულ უფლებებს, ასევე არკვევს უშუალოდ საპროცესო შეთანხმებასთან

დაკავშირებულ, სისხლის სამართლის კოდექსის 212-ე მუხლით გათვალისწინებულ ყველა საკითხს, მათ შორის, ნებაყოფლობითია თუ არა შეთანხმება, აღიარებს თუ არა ბრალდებული წარდგენილ ბრალს, მიიღო თუ არა კვალიფიციური იურიდიული დახმარება და სხვა.

გამოვლენილი შედეგები

სასამართლო სხდომებზე დაკვირვების შედეგად გამოვლინდა, რომ მოსამართლემ საპროცესო შეთანხმების სხდომაზე ბრალდებულს უფლებები¹¹⁵ სრულყოფილად არ განუმარტა შემთხვევათა 27%-ში,¹¹⁶ რაც წინა პერიოდთან შედარებით 7 პროცენტული ერთეულით გაუმჯობესებული მაჩვენებელია.¹¹⁷

რაც შეეხება უშუალოდ საპროცესო შეთანხმებასთან დაკავშირებულ საკითხებს - სსკ-ის 212-ე მუხლით გათვალისწინებულ კითხვებს, მოსამართლეს ბრალდებულისთვის 80 (26%) შემთხვევაში არ უკითხავს, სამართალდამცავი ორგანოს წარმომადგენლების მხრიდან ხომ არ ყოფილა არა-ადამიანური წამება ან დამამცირებელი მოპყრობა. 51 (17%) შემთხვევაში მოსამართლეს ბრალდებულისთვის არ განუმარტავს, რომ თუ სასამართლომ არ დაამტკიცა საპროცესო შეთანხმება, დაუშვებელია მომავალში ბრალდებულის წინააღმდეგ გამოყენებულ იყოს ნებისმიერი ინფორმაცია, რომელსაც ის საპროცესო შეთანხმების განხილვისას მიაწვდის სასამართლოს.

საპროცესო შეთანხმების სხდომების მსიკე და გონივრული განხილვა

არსებითი განხილვის გარეშე განაჩენის გამოტანის თაობაზე შუამდგომლობის განხილვა და საპროცესო შეთანხმების დამტკიცება ხდება ზეპირი მოსმენით, მხარეთა მონაწილეობით გამართულ ღია და საჯარო სხდომაზე. მნიშვნელოვანია, საქმის განხილვა წარმართოს სრული პროცედურული წესების დაცვით, რადგანაც საპროცესო შეთანხმება, მართალია, შეკვეცილ პროცესს გულისხმობს, თუმცა, საბოლოოდ, საქმეზე განაჩენის გამოტანის საფუძველია.

115 იგულისხმება მხოლოდ სხდომის განხილვისას უფლებების განმარტება და არა უშუალოდ საპროცესო შეთანხმებასთან დაკავშირებული უფლებების განმარტება.
116 220 შემთხვევიდან 59 შემთხვევაში.
117 წინა საანგარიშო პერიოდში აღნიშნული მონაცემი 34%-ს წარმოადგენდა.

გამოვლენილი ტენდენციები

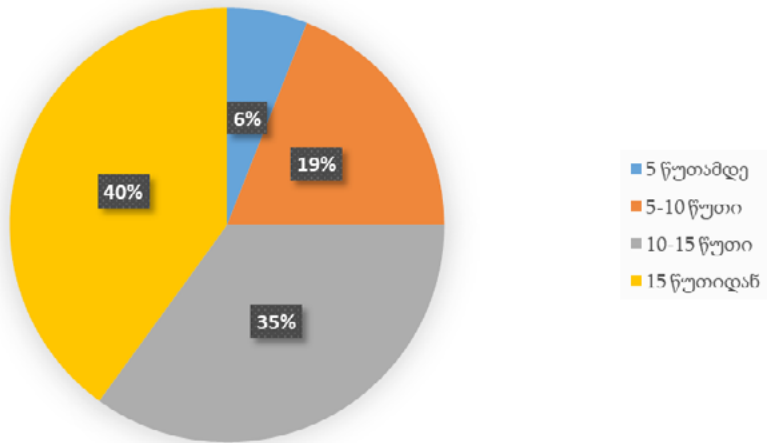
მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში კიდევ უფრო გამოიკვეთა ხარვეზი საპროცესო შეთანხმების სხდომათა მცირე ღროში ჩატარებასთან დაკავშირებით. დაფიქსირდა 15 შემთხვევა, როდესაც საპროცესო შეთანხმების სხდომის ხანგრძლივობა 5 წუთს არ აღემატებოდა. აქედან ხუთი სხდომა 1 წუთის განმავლობაში მიმდინარეობდა, მოსამართლემ მხოლოდ იკითხა, ხომ არ ჰქონდათ მხარეებს აცილებები და პირდაპირ მიღწეული შეთანხმების პირობები გააჟღერა.

სასამართლო ვერ ახორციელებს საპროცესო შეთანხმებაზე სათანადო კონტროლს, როდესაც მოსამართლე პრაქტიკულად სხდომას არ ატარებს, ბრალდებულს კანონით გათვალისწინებულ არცერთ კითხვას არ უსვამს და საპროცესო შეთანხმებაზე სარევიზიო/მაკონტროლებელ ფუნქციას კი არ ასრულებს, არამედ ფორმალური დამმოწმებლის როლში გამოდის.

ქვემოთ წარმოდგენილი დიაგრამა ასახავს საპროცესო შეთანხმების სხდომათა ხანგრძლივობას, 2020 წლის მარტიდან 2021 წლის მარტის ჩათვლით პერიოდში.

დიაგრამა №15

საპროცესო შეთანხმების განხილვა

ამასთან 60 (22%) შემთხვევაში პროცესზე არ გაჟღერებულა საქმის გარემოებები და შუამდგომლობის მხოლოდ სარეზოლუციო ნაწილი იყო წარმოდგენილი, რაც წინა საანგარიშო პერიოდთან შედარებით

4 პროცენტული ერთეულით გაზრდილი მაჩვენებელია.¹¹⁸ აქედან 12 შემთხვევაში მოსამართლემ პროკურორსაც კი არ დააცადა შუამდგომლობის წარმოდგენა და თავად წაიკითხა მხოლოდ საპროცესო შეთანხმების პირობები.

სასჯელის კანონიერება და სამართლიანობა

მოსამართლემ 278 საქმიდან მხოლოდ 30 (11%) შემთხვევაში იმსჯელა, რამდენად კანონიერი ან სამართლიანი იყო საპროცესო შეთანხმებით გათვალისწინებული სასჯელი.¹¹⁹ სხვა შემთხვევებში ისე დაამტკიცა საპროცესო შეთანხმება, რომ აღნიშნული საკითხი არ განუხილავს.

მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში, როგორც წინა წლებში, შეინიშნება ქმედების მცირე მნიშვნელობის საქმეების საპროცესო შეთანხმებით დასრულების ტენდენცია. ასეთ შემთხვევებში პროკურატურას, სისხლისსამართლებრივი დევნის გარდა, სხვა ალტერნატიული ღონისძიებების გამოყენება შეეძლო, მაგრამ დევნას მიანიჭა უპირატესობა.

საილუსტრაციოდ იხილეთ მაგალითები:

- პირს ბრალი ედებოდა სსკ-ის 177-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული დანაშაულისთვის, 29 ლარად ღირებული „სარაჯიშვილის“ კონიაკის ქურდობისთვის, რისთვისაც მას სასჯელად ჯარიმა 1000 ლარის ოდენობით განესაზღვრა.

- 2020 წლის 23 აგვისტოს ბრალდებული ფ. ნ. „ოპელის“ მარკის ავტომობილში დაეუფლა დაზარალებულის კუთვნილ ფულად თანხას 23 ლარის ოდენობით, რისთვისაც მას ბრალი სსკ-ის 177-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტით წარედგინა. საპროცესო შეთანხმებით მსჯავრდებულს შეეფარდა თავისუფლების აღკვეთა 1 წლის ვადით, რაც ჩაეთვალა პირობით იმავე გამოსაცდელი დროით.

118 წინა საანგარიშო პერიოდში აღნიშნული მონაცემი 18%-ს წარმოადგენდა.

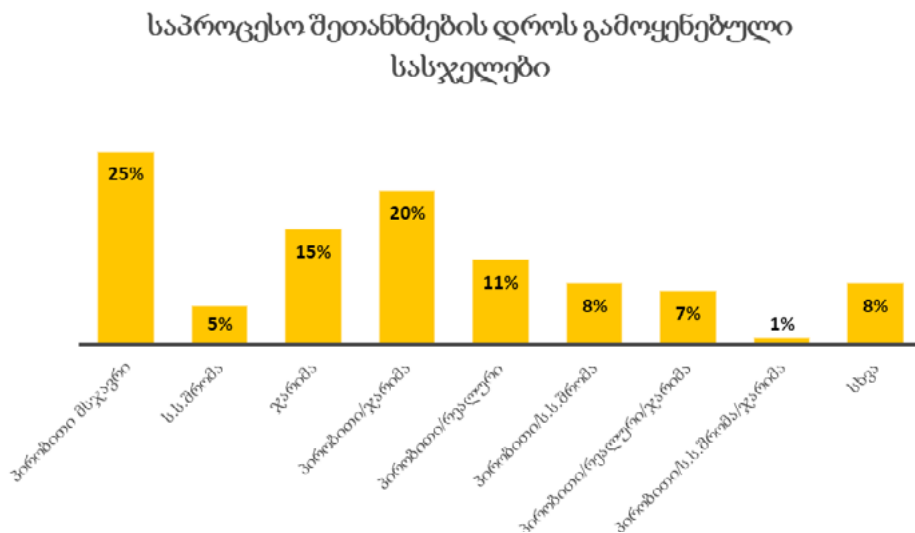
119 აღნიშნული მონაცემი წინა საანგარიშო პერიოდთან შედარებით 2 პროცენტული ერთეულით გაზრდილია.

გამოყენებული სასჯელები

სასამართლო სხდომების ანალიზი აჩვენებს, რომ ყველაზე ხშირად საპროცესო შეთანხმების შედეგად სასჯელად გამოიყენება პირობითი მსჯავრი (25%), პირობითი მსჯავრი ჯარიმასთან ერთად (20%) ან ჯარიმა (15%). წინა წელთან შედარებით კიდევ უფრო შემცირებულია სასჯელის სახედ საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომის გამოყენების შემთხვევათა რაოდენობა (5%).¹²⁰

ქვემოთ მოცემული დიაგრამა ასახავს საპროცესო შეთანხმების შედეგად შეფარდებულ სასჯელებს, 2020 წლის მარტიდან 2021 წლის მარტის ჩათვლით პერიოდში.

დიაგრამა №16

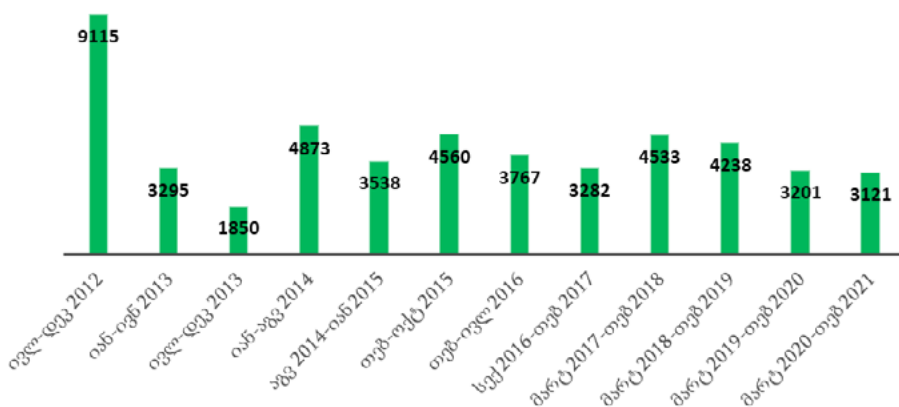
მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში შენარჩუნებულია ბოლო სამი წლის ტენდენცია - საპროცესო შეთანხმების შედეგად გამოყენებული ჯარიმის საშუალო ოდენობა წინა წელთან შედარებით კვლავ შემცირებულია და 3121 ლარით განისაზღვრა.

ქვემოთ მოცემულ დიაგრამაზე იხილეთ საპროცესო შეთანხმების დროს გამოყენებული ჯარიმების საშუალო ოდენობები 2012 წლის ივლისიდან 2021 წლის მარტის ჩათვლით პერიოდში.

120 წინა საანგარიშო პერიოდში აღნიშნული მონაცემი 7%-ს შეადგენდა.

დიაგრამა №17

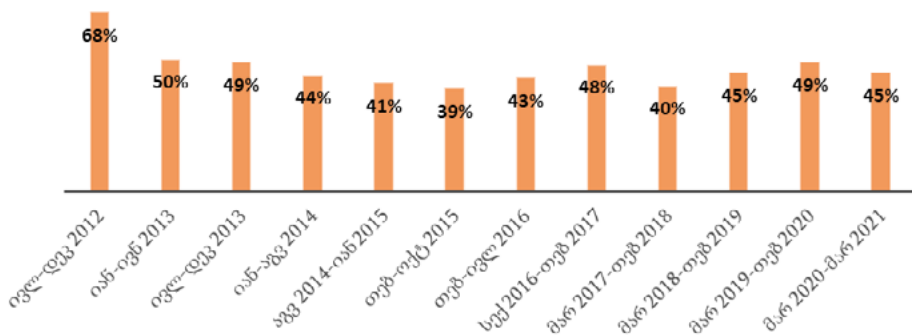
საპროცესო შეთანხმებით დაკისრებული ჯარიმების საშუალო ოდენობა

ქვემოთ მოცემულ დიაგრამაზე ასახულია საპროცესო შეთანხმების შედეგად გამოყენებული ჯარიმების პროცენტული მაჩვენებელი 2012 წლის ივლისიდან 2021 წლის მარტის ჩათვლით პერიოდში.

დიაგრამა №18

საპროცესო შეთანხმებები, რომელშიც მონაწილე ბრალდებულებს ჯარიმები შეეფარდათ

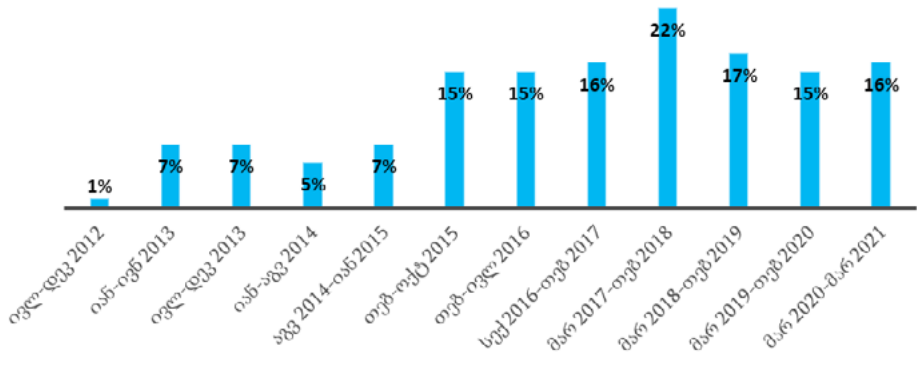

პრაქტიკულად არ შეცვლილა სასჯელად საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომის გამოყენების მაჩვენებელი და წინა საანგარიშო პერიოდთან შედარებით მხოლოდ 1 პროცენტული ერთეულით არის მომატებული.

ქვემოთ მოცემულ დიაგრამაზე იხილეთ საპროცესო შეთანხმების შედეგად სასჯელად საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომის გამოყენების პროცენტული მაჩვენებელი 2012 წლის ივლისიდან 2021 წლის მარტის ჩათვლით პერიოდში.¹²¹

დიაგრამა №19

საპროცესო შეთანხმებები, რომელში მონაწილე ბრალდებულებს საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომა შეეფარდათ

121 აღნიშნული მონაცემი მოიცავს სასჯელის სახის საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომის ცალკე გამოყენებისა და ასევე, მისი სხვა სასჯელებთან ერთად გამოყენების ერთობლივ რაოდენობას.

აკსეპითი განხილვა

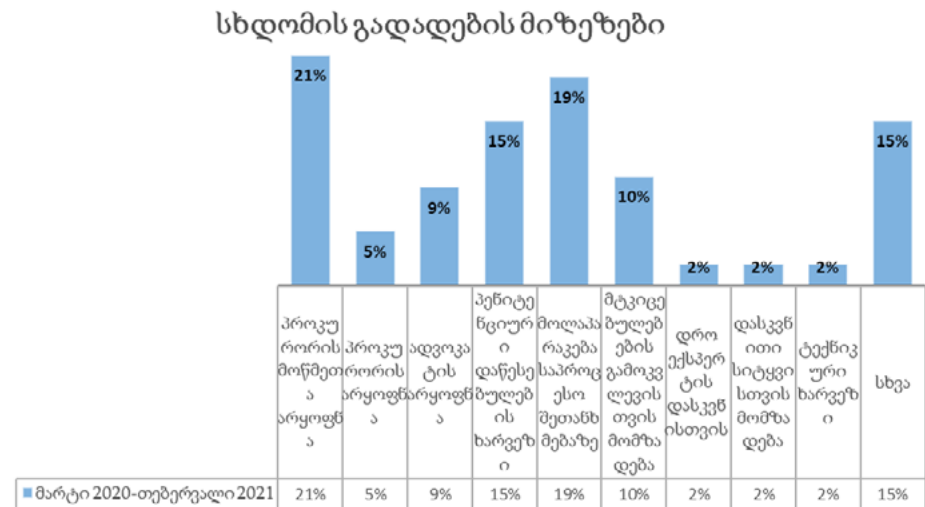
სხდომების დაგვიანება, გაჭიანუება, გაღაღება

დისტანციურ სხდომებზე კიდევ უფრო გამძაფრებულად იჩენდა თავს მათი გადადების, დაგვიანებისა და გაჭიანურების შემთხვევები, რაც თავად დისტანციურ სხდომებთან დაკავშირებული ხარვეზებით იყო გამოწვეული.

993 არსებითი განხილვის სხდომიდან 412 (42%) **გადაიდო**. სხდომები უმრავლესად იდებოდა პროკურორის მიერ მოწმეთა წარმოუდგენლობის ან საპროცესო შეთანხმებაზე მოლაპარაკების მოტივით. ყველაზე ხშირად სხდომის გადადებისა და დაგვიანებით დაწყების მიზეზი პენიტენციური დაწესებულებების მიერ ბრალდებულთა დისტანციურ სხდომაზე ჩართვის პრობლემა იყო. კერძოდ, არასაკმარისი კომპიუტერული აღჭურვილობისა და ტექნიკური ხარვეზების გამო ბრალდებულებს უწევდათ რიგში დგომა. ამ მიზეზით 471-დან 135 (27%) სხდომის დაწყება დაგვიანდა. დაგვიანების მიზეზებს შორის ქარბობდა მოსამართლის დაგვიანების - 61 (13%) და მოსამართლის მიერ სხვა საქმის განხილვის - 54 (12%) შემთხვევებიც.

ქვემოთ მოცემულ დიაგრამაზე წარმოდგენილია სხდომათა გადადების მიზეზები 2020 წლის მარტიდან 2021 წლის მარტის ჩათვლით პერიოდში.

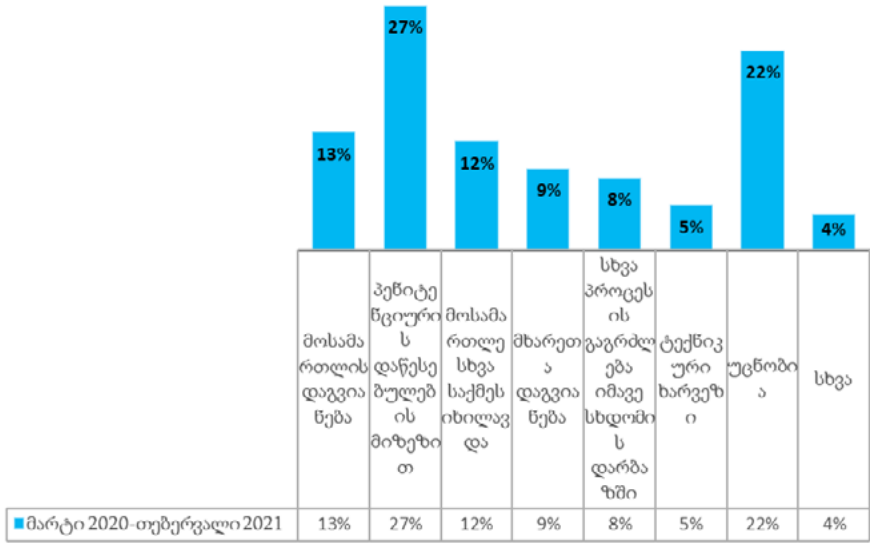
დიაგრამა №20

ქვემოთ მოცემულ დიაგრამაზე წარმოდგენილია 2020 წლის მარტიდან 2021 წლის მარტის ჩათვლით პერიოდში სხდომის დაგვიანებით დაწყების მიზეზები.

დიაგრამა №21

სხდომის დაგვიანების მიზეზები

მონიტორინგი ავლენს, რომ 176 (37%) შემთხვევაში სხდომის დაწყება დაგვიანდა **1 საათის ან/და მეტი დროით**, რაც საკმაოდ მაღალი მაჩვენებელია. დიდი დროით სხდომების დაგვიანება, ძირითადად, უკავშირდება პენიტენციურ სამსახურებს, რომლებიც დისტანციური ჩართებისათვის არასაკმარისი რაოდენობის ტექნიკური საშუალებებითაა აღჭურვილი. დაფიქსირდა 3 საათზე მეტი დროით სხდომის დაგვიანებით დაწყების 13 შემთხვევა.

განაჩენები

ამ საანგარიშო პერიოდში საია დაესწრო **161 პირის** მიმართ მიმდინარე არსებითი განხილვის სხდომებს, რომელზეც სასამართლომ განაჩენი გამოიტანა. აქედან **130 (80%)** შემთხვევაში განაჩენი იყო გამამტყუნებელი, **27-ში (17%)** - გამამართლებელი, **3%-ში კი** - ნაწილობრივ გამამართლებელი. ერთ შემთხვევაში მოსამართლემ წარდგენილი

ბრალდება გადააკვალიფიცირა სხვა მუხლზე. კერძოდ, წარდგენილი ბრალდება არ მიიჩნია ქურდობად (სსკ-ის 177-ე მუხლის (3) (დ) (4) (ბ) მუხლის შესაბამისად) და თვითნებობად (სსკ-ის 360-ე მუხლის პირველ ნაწილზე) გადააკვალიფიცირა. ერთ შემთხვევაში კი, როდესაც პირი ბრალდებული იყო ძალადობაში (სსკ-ის 126 (1) მუხლი), ასევე, ნივთის დაზიანებაში ან განადგურებაში (სსკ-ის 187 (1) მუხლი), მოსამართლემ შეწყვიტა სისხლისსამართლებრივი დევნა, 2021 წლის იანვრის ამნისტიის აქტის საფუძველზე.

მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში გამამართლებელ განაჩენთა მაჩვენებელი, წინა საანგარიშო პერიოდთან შედარებით, გაზრდილია 4 პროცენტული ერთეულით.¹²² გამამართლებელი განაჩენებიდან 11 (41%) შეეხებოდა ოჯახური ძალადობის დანაშაულს, რა დროსაც დაზარალებულმა თავი შეიკავა ახლო ნათესავის წინააღმდეგ ჩვენების მიცემისგან, რის გამოც ბრალდებულები გამართლდნენ.

ამ ტიპის საქმეებზე უმეტეს შემთხვევაში დაზარალებულის ჩვენება არის საკვანძო მტკიცებულება, სხვა პირდაპირი მტკიცებულებები საქმეში ნაკლებად მოიპოვება, რაც გარკვეულწილად ოჯახური დანაშაულების სპეციფიკიდანაც გამომდინარეობს. თუმცა, მნიშვნელოვანია, გამოძიება მოწადინებული იყოს ყველა შესაძლო კანონიერი ხერხით მოიპოვოს მტკიცებულებები, რათა საქმის საბოლოო შედეგი დამოკიდებული არ იყოს მხოლოდ დაზარალებულის ჩვენებაზე.

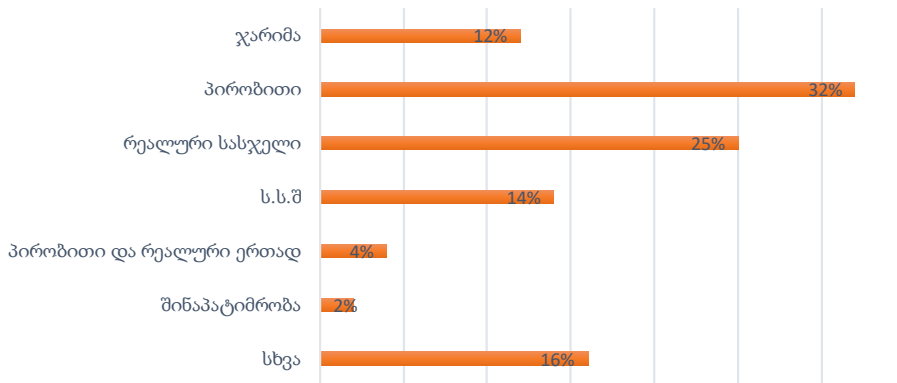
გამოყენებული სასჯელები

არსებითი განხილვის შედეგად, სასამართლო ყველაზე ხშირად მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში სასჯელად ნიშნავდა თავისუფლების აღკვეთას, რომელიც პირობითად განისაზღვრა შემთხვევათა 32%-ში, ხოლო თავისუფლების აღკვეთა რეალურად მოსახდელი სახით განესაზღვრა მსჯავრდებულთა 25%-ს. შემთხვევათა 2%-ში სასჯელად შინაპატიმრობის გამოყენებაც დაფიქსირდა.

ქვემოთ წარმოდგენილი დიაგრამა ასახავს საიას სასამართლო მონიტორინგის შედეგებს საქმის არსებითი განხილვის შედეგად გამოყენებული სასჯელის თაობაზე, 2020 წლის მარტიდან 2021 წლის მარტის პერიოდში.

122 წინა საანგარიშო პერიოდში საქმეთა 13%-ში დადგა გამამართლებელი განაჩენი.

არსებითი განხილვის შედეგად გამოყენებული სასჯელები

ოჯახური დანაშაულები

შესავალი

კორონავირუსის გავრცელების პრევენციის მიზნით სახელმწიფოების მიერ დაწესებულმა შეზღუდვებმა, თვითიზოლაციამ, მოსახლეობის უმეტესად სახლებში ყოფნამ, დაძაბულმა ფსიქოლოგიურმა ფონმა გავლენა მოახდინა ოჯახში ძალადობის შემთხვევებზეც, უამრავი ადამიანი პოტენციურ მოძალადესთან ერთად ერთ ჭერქვეშ აღმოჩნდა.

ისედაც ძალადობრივ გარემოში მყოფი ქალები და გოგონები არსებულ სიტუაციაში უფრო მეტად ექვემდებარებიან კონტროლსა და შეზღუდვას მოძალადეების მხრიდან.¹²³ COVID-19-ის პანდემიამ გამოიწვია ეკონომიკური და სოციალური სიღუბნეობა, რის გამოც გლობალურად შეინიშნება ქალთა მიმართ ძალადობის ზრდის ტენდენცია.¹²⁴

გამოვლენილი გენდენსიები

საგანგაშოა, რომ ოჯახური დანაშაულების საქმეებიდან, რომელსაც საიას მონიტორი აკვირდებოდა, 7 საქმე ოჯახში ჩადენილ მკვლელობას ან მკვლელობის მცდელობას უკავშირდებოდა. მოცემულ საქმეებში ისევე, როგორც ზოგადად, ოჯახური დანაშაულების საქმეებში, მსხვერპლებს მეტწილად ქალები წარმოადგენდნენ. კერძოდ, 7 საქმიდან 6-ში მსხვერპლი ქალი იყო, ხოლო ერთ საქმეზე მონიტორისთვის უცნობი იყო დაზარალებულის სქესის შესახებ ინფორმაცია, რადგან სხდომაზე ეს ინფორმაცია არ გაქვეყნებულა.

ერთ შემთხვევაში საქმე ეხებოდა განსაკუთრებული სისასტიკით მეუღლის მკვლელობას, კერძოდ, სამოქალაქო რეესტრის სააგენტოში განქორწინების მიზნით მისულ ქალს ქმარმა ცივი იარაღით სასიკვდილო ჭრილობები მიაყენა, ასევე დაფიქსირდა განსაკუთრებული სისასტიკით მკვლელობის მცდელობა, როდესაც მამაკაცმა პარტნიორ ქალს ბენზინი შეასხა და

123 გაეროს ადამიანის უფლებათა უმაღლესი კომისრის ოფისი, სახელმძღვანელო დოკუმენტი „COVID-19 და ქალთა უფლებები“, 2020, გვ. 2, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/2SBWlOz> [ბოლო ნახვა: 09.08.2021].

124 UN WOMAN, Efforts intensify to confront pandemic-related spikes in violence against women across Europe and Central Asia, ხელმისაწვდომია: <https://bit.ly/3cluoel> [ბოლო ნახვა: 09.08.2021].

ცეცხლი წაუკიდა.¹²⁵

აღკვეთის ღონისძიებები

საია მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში დაესწრო პირველი წარდგენის 396 სხდომას, საიდანაც 102 (26%) შეეხებოდა ოჯახში ძალადობისა და ოჯახური დანაშაულის საქმეებს. პრაქტიკულად ყველა მეოთხე აღკვეთის ღონისძიების სხდომა, რომელსაც საიას მონიტორები დაესწრნენ, ამ ტიპის დანაშაული იყო.¹²⁶

პროკურატურა, როგორც წინა პერიოდებში, ამ ტიპის დანაშაულების მიმართ კვლავ მკაცრი მიდგომით გამოირჩევა და, ძირითადად, პატიმრობის გამოყენების შუამდგომლობით შედიოდა სასამართლოში. 102-დან 98 (96%) საქმეში პროკურორმა ბრალდებულის მიმართ პატიმრობის შეფარდება მოითხოვა, რაც წინა საანგარიშო პერიოდთან შედარებით კიდევ უფრო გაზრდილი მაჩვენებელია,¹²⁷ ხოლო დანარჩენ 4 (4%) შემთხვევაში კი გირაოს გამოყენება იშუამდგომლა.

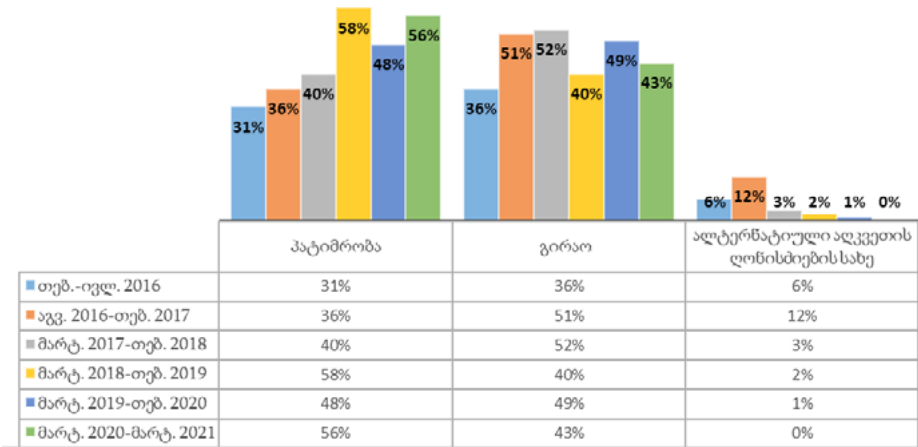
ქვემოთ მოცემული დიაგრამა ასახავს ოჯახში ძალადობისა და ოჯახური დანაშაულის საქმეებზე სასამართლოს მიერ გამოყენებული აღკვეთის ღონისძიების სახეებს, 2012 წლის ივლისიდან 2021 წლის მარტის ჩათვლით პერიოდში.

125 ბრალდებულს ბრალი განსაკუთრებული სისასტიკით ოჯახის წევრის განზრახ მკვლელობის მცდელობისთვის წარედგინა. საბოლოოდ საქმეზე სასამართლომ გამამტყუნებელი განაჩენი გამოიტანა.

126 ანალოგიურად მაღალი იყო ამ ტიპის დანაშაულების რიცხვი წინასასამართლო სხდომებზეც, სადაც საიას მიერ დამონიტორინგებული 444 საქმიდან 131 (30%) ოჯახურ ძალადობასა და ოჯახურ დანაშაულებს შეეხებოდა.

127 წინა საანგარიშო პერიოდში ოჯახური დანაშაულისა და ოჯახში ძალადობის საქმეებზე ბრალდებული პირების მიმართ პროკურატურა 87% შემთხვევაში ითხოვდა პატიმრობის გამოყენებას.

ოჯახში ძალადობისა და ოჯახურ დანაშაულებზე გამოყენებული ალკვეთის ღონისძიებები

პროკურატურისგან განსხვავებით, **სასამართლო** ნაკლებად მკაცრ ღონისძიებებს იყენებს, თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ წინა საანგარიშო პერიოდთან შედარებით 8 პროცენტული ერთეულით მომატებულია პატიმრობის გამოყენების მაჩვენებელი. სასამართლომ პატიმრობა გამოიყენა 102 საქმიდან 57-ში (56%), გირაო - 43-ში (42%) და ბრალდებული ალკვეთის ღონისძიების გარეშე დატოვა 2 (2%) შემთხვევაში. აქედან ერთ შემთხვევაში ბრალდებული ისედაც პატიმრობაში იმყოფებოდა სხვა საქმის გამო, ხოლო მეორე შემთხვევაში, ბრალდებულის განმარტებით, დაზარალებულის ჩვენება არ ასახავდა რეალობას, დაზარალებულს ჰქონდა ფსიქიკური პრობლემები, რასაც ადასტურებდა ის, რომ მყურნალობას გადიოდა შესაბამის დაწესებულებაში. ბრალდებულის პოზიციის მოსმენის შემდგომ, მოსამართლემ პროკურორს ჰკითხა, გამოკვლეული ჰქონდა თუ არა დაზარალებულის ფსიქიკური მდგომარეობა. პროკურორმა აღნიშნა, რომ არ ჰქონდა არანაირი ინფორმაცია, რის შემდგომაც მოსამართლემ ბრალდებული ალკვეთის ღონისძიების გარეშე დატოვა.

მნიშვნელოვანია, რომ მოსამართლეებმა ამ ტიპის დანაშაულებზე ალკვეთის ღონისძიების შესახებ გადაწყვეტილება მიიღონ დანაშაულის მსხვერპლთა უსაფრთხოების ინტერესების მხედველობაში მიღებითაც.

იხილეთ საილუსტრაციო მაგალითი, როდესაც მოსამართლის გადაწყვეტილება არ იყო განმსჭვალული დაზარალებულის უსაფრთხოების ინტერესით:

პირს ბრალად ედებოდა ოჯახის წევრის მიმართ მუქარა (სსკ-ის 11¹ 151 (2) (დ)). ბრალდების მხარე აღკვეთის ღონისძიების სახით ითხოვდა პატიმრობის გამოყენებას. ბრალდებულმა სხდომაზე განაცხადა, რომ დაზარალებულს ჰქონდა „ფსიქიკური პრობლემები“. მოსამართლემ, ბრალდებულის პოზიციის მოსმენის შემდგომ, ჰკითხა პროკურორს, გამოკვლეული ჰქონდა თუ არა დაზარალებულის ფსიქიკური მდგომარეობა. პროკურორმა აღნიშნა, რომ არ ჰქონდა არანაირი ინფორმაცია. მოსამართლემ განმარტა, რომ გამოსაკვლევი იყო დაზარალებულის ჯანმრთელობის მდგომარეობა და ამის გამო ბრალდებულს არ შეუფარდა აღკვეთის ღონისძიება.

მიგვაჩნია, რომ ბრალდებულისა და დაზარალებულის ჯანმრთელობის მდგომარეობა არ არის აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების ან მის გამოყენებაზე უარის თქმის საფუძველი და წარმოადგენს შემდგომი სხდომების განხილვის საგანს. ის ფაქტი, რომ დაზარალებულს, შესაძლოა, ჰქონოდა ფსიქიკური ჯანმრთელობის პრობლემა, არ გამორიცხავდა მის მიმართ შესაძლო დანაშაულის ჩადენის ალბათობას. მოსამართლემ ბრალდებულის აღკვეთის ღონისძიების გარეშე დატოვებით გაზარდა დაზარალებულის მიმართ ახალი დანაშაულის ჩადენის საფრთხე. მოცემულ შემთხვევაში უნდა აღინიშნოს, რომ რადგან სასამართლომ ბრალდებულის მიმართ არ გამოიყენა აღკვეთის ღონისძიების არცერთი სახე, მოკლებული იყო შესაძლებლობას, რაიმე სახის დამატებითი ვალდებულება დაეკისრებინა მისთვის, მაგალითად, აეკრძალა ბრალდებულისთვის დაზარალებულსა და მის საცხოვრებელთან მიახლოება, რამაც დანაშაულის სავარაუდო მსხვერპლი სრულიად დაუცველი დატოვა.

დადებითად უნდა შეფასდეს ის შემთხვევები, როდესაც ძალადობრივ დანაშაულებზე სავარაუდო მსხვერპლის დაცვის მიზნით სასამართლო აღკვეთის ღონისძიებასთან ერთად დამატებით ვალდებულებებს იყენებს, მაგალითად, როგორცაა დაზარალებულსა და მის საცხოვრებელ სახლთან მიახლოების აკრძალვის დაწესება.

აკსეპიტი განხილვის სხდომები

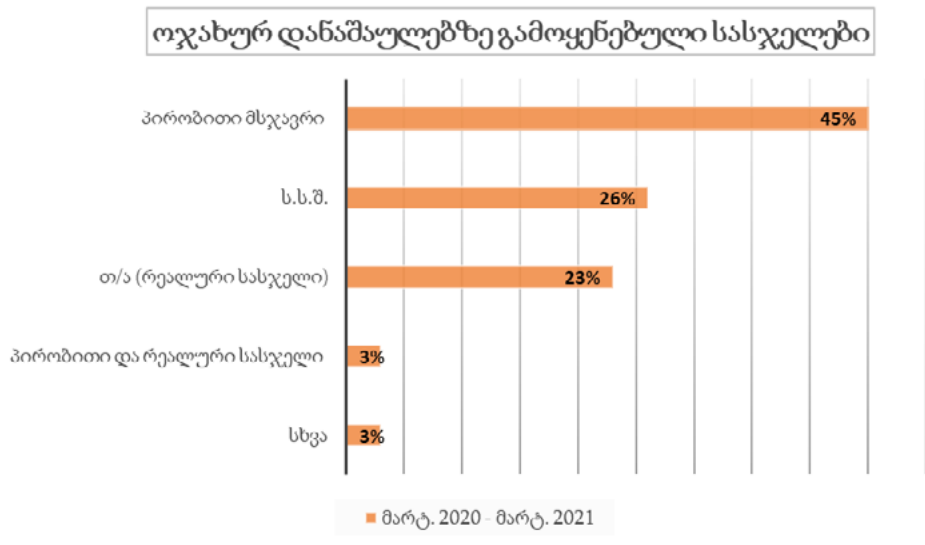
არსებითი განხილვის პროცესების 25% (1043-დან 257 სხდომა), რომელსაც საიას მონიტორი დაესწრო, შეეხებოდა ოჯახში ძალადობას (სსკ-ის 126¹-ე მუხლი) ან ოჯახურ დანაშაულს (მე-11¹ მუხლი). გამოდის, რომ აღკვეთის ღონისძიების სხდომების მსგავსად, არსებითი განხილვის ყოველი მეოთხე სხდომა ამ კატეგორიის დანაშაულს შეეხებოდა, რაც მიუთითებს ამ ტიპის დანაშაულების სიმრავლეზე.

საანგარიშო პერიოდში ოჯახში ძალადობის ან ოჯახური დანაშაულის 49 საქმეზე დადგა განაჩენი. 36 შემთხვევაში (74%) განაჩენი გამამტყუნებელი იყო, 11-ში (22%) - გამამართლებელი, ხოლო 2-ში (4%) - ნაწილობრივ გამამართლებელი.

რაც შეეხება ოჯახური დანაშაულისთვის გამოყენებულ სასჯელებს, სასამართლო ყველაზე ხშირად ოჯახში მოძალადეების მიმართ იყენებდა პირობით მსჯავრს - 17 (45%) შემთხვევაში, ასევე საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომას - 10 (26%) შემთხვევაში. რეალური სასჯელის სახით თავისუფლების აღკვეთა შეეფარდა 9 პირს (24%), ხოლო 1 (3%) შემთხვევაში მსჯავრდებულ პირს პირობითი მსჯავრი და რეალური სასჯელი ერთად, სხვა სახის სასჯელი იყო გამოყენებული 1 (3%) შემთხვევაში.

ქვემოთ დიაგრამაზე იხილეთ ოჯახურ დანაშაულებზე არსებითი განხილვის შედეგად შეფარდებული სასჯელები, 2020 წლის მარტიდან 2021 წლის მარტის პერიოდში.

დიაგრამა №24

ოჯახურ დანაშაულებზე საპროცესო შეთანხმების გაუოკება

პროკურატურის სტრატეგია, ჰქონდეს მკაცრი მიდგომები ოჯახური დანაშაულებისა და ოჯახში ძალადობის საქმეებზე, კვლავ შენარჩუნებულია. ბრალდების მხარე კვლავ გამონაკლისის სახით იყენებს საშელავათო პირობებს ოჯახში მოძალადეების მიმართ და იშვიათად აფორმებს მათ მიმართ საპროცესო შეთანხმებას. საიას მონიტორები დაესწრნენ 278 საპროცესო შეთანხმების საქმეს, აქედან მხოლოდ 2 შეეხებოდა ოჯახში ძალადობას.

საილუსტრაციოდ იხილეთ:

- ბრალდებულმა ჩაიდინა ოჯახში ძალადობა, დანაშაული გათვალისწინებული სსკ-ის 126-ე პრიმა მუხლის 1-ლი ნაწილით. ბრალდების შესახებ დადგენილების თანახმად, დედამ საცხოვრებელ სახლში ყოფნისას, საყოფაცხოვრებო ნიადაგზე წარმოქმნილი კონფლიქტის დროს, კისრის არეში ხელის მოჭერით, ჩამოკაწვრით, ფიზიკური ტკივილი მიაყენა თავის ქალიშვილს.

საპროცესო შეთანხმების შედეგად სასჯელად განესაზღვრა საზოგადოებისათვის სასარგებლო შრომა 150 საათის ვადით.

- მეორე საქმეზე ბრალდებულს ბრალი ედებოდა 126-ე პრიმა მუხლის მე-2 ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტით, ოჯახში ძალადობა ჩადენილი წინასწარი შეცნობით არასრულწლოვანის მიმართ. ბრალდებულს სასჯელის ზომად განესაზღვრა თავისუფლების აღკვეთა 1 წლის ვადით, რაც ჩაეთვალა პირობით, 1 წლის გამოსაცდელი ვადით. კონკრეტულად რაში გამოიხატა ბრალდებულის მხრიდან დანაშაულებრივი ქმედება, მონიტორისთვის უცნობია, რადგან პროკურორმა სხდომაზე მხოლოდ შუამდგომლობის სარეზოლუციო ნაწილი წარმოადგინა და საქმის ფაქტობრივი გარემოებები პროცესზე არ გამოკვეთილა.

ორივე შემთხვევაში ბრალდებული ქალი იყო და, სავარაუდოდ, ეს განდა მათთვის საშელავათო პირობების გამოყენების საფუძველი.

სასამართლო რეაგირება ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა მდგომარეობაზე

მსხვერპლი ქალები განსაკუთრებით მოწყვლადები არიან, ხშირად ახასიათებთ შიში და საქმის წარმართვის შემდგომ უარს ამბობენ სავარაუდო მოძალადის წინააღმდეგ ჩვენების მიცემაზე. ხშირად ისინი არა მხოლოდ სამართალდამცავი ორგანოების, არამედ საზოგადოების მხრიდანაც არ გრძნობენ სათანადო მხარდაჭერას.

სასამართლო უნდა შეეცადოს სამართალწარმოებისას არ მოხდეს მსხვერპლთა მარგინალიზება, საჯარო შერცხვენა და მათი მეორეული ვიქტიმიზაცია.

იხილეთ საილუსტრაციო მაგალითი:

ერთ-ერთ საქმეზე შეიქმნა შთაბეჭდილება, რომ ადვოკატი ცდილობდა დაზარალებულის მორალურ შერცხვენას საქმესთან არანაირ კავშირში მქონე შეკითხვებითა და შეფასებებით. ადვოკატმა დაზარალებულს ჰკითხა, გაკეთებული ჰქონდა თუ არა აბორტი და მას შემდეგ, რაც დაზარალებულმა უპასუხა, რომ ეს ორივეს სურვილითა და გადაწყვეტილებით მოხდა, ადვოკატმა გააკრიტიკა - დმერთმა შვილი მოგცა და რამ მოგამორებინაო.

მოსამართლემ არ განარიდა აბორტთან დაკავშირებული კითხვები იმის მიუხედავად, რომ განსახილველ საქმესთან მას კავშირი არ ჰქონდა, არც რაიმე მითითება გაუკეთებია ადვოკატის რეპლიკასთან მიმართებით.

მეორე მხრივ, სხვა შემთხვევაში გამოიკვეთა მოსამართლის რეაგირების დადებითი მაგალითი, როდესაც მან მიიღო ზომები სავარაუდო მსხვერპლის მეორეული ვიქტიმიზაციის თავიდან ასარიდებლად.

საილუსტრაციოდ იხილეთ:

ოჯახური ძალადობის (ბრალდება სსკ-ის 126¹-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი) ერთ საქმეზე დაზარალებულმა, რომელიც პროცესზე იკითხებოდა, განუცხადა სასამართლოს, რომ არ სურდა ბრალდებულის დანახვა ჩვენების მიცემის დროს.

მოსამართლემ გაითვალისწინა დაზარალებულის თხოვნა და ვინაიდან ბრალდებული დისტანციურად იყო ჩართული, ხოლო სხდომის დანარჩენი მონაწილეები დარბაზში იმყოფებოდნენ, გამორთო ბრალდებულის გამოსახულება და მიკროფონი. მოსამართლემ გათიშა სასამართლო სხდომის დარბაზში დამონტაჟებული მონიტორი, რათა დაზარალებულს ვერ დაენახა ბრალდებული, პროცესის დანარჩენი მონაწილეები კი თავიანთ კომპიუტერებში ხედავდნენ მის გამოსახულებას. ამასთან, მოსამართლემ ბრალდებულს უთხრა, რომ ხელით ენიშნებინა, თუ რამე ხარვეზი ექნებოდა. დისტანციურმა პროცესმა შესაძლებლობა მისცა სასამართლოს, რომ ბრალდებული არ გაეყვანათ დარბაზიდან, როგორც ეს ხდება ხოლმე ზოგადად და მას შესძლებოდა მოწმის ჩვენების მოსმენა და დაკითხვის მიმდინარეობისათვის თვალყურის დევნება. ამასთან, უზრუნველყოფილი იყო დაზარალებულის ინტერესიც და ის ჩვენების მიცემისას ვერ ხედავდა ბრალდებულს.

მნიშვნელოვანია, პროცესის მიმდინარეობისას სასამართლო მოწადინებული იყოს, რომ სისხლის სამართლის პროცესში მონაწილეობა მსხვერპლთათვის იყოს უმტკივნეულო, მათ შეძლონ ობიექტური ჩვენების მიცემა, არ იმყოფებოდნენ შიშისა თუ რაიმე ფსიქოლოგიური ზემოქმედების ქვეშ და საქმის წარმოების დროს დაცულნი იყვნენ მეორეული ვიქტიმიზაციისა და ტრავმატიზაციისგან. ამის უზრუნველსაყოფად სხდომებზე ბრალდებულის დარბაზიდან გაყვანასთან ან/და დაზარალებულსა და ბრალდებულს შორის მხედველობითი კონტაქტის თავიდან ასარიდებლად დამცავი ბარიერის - შირმის გამოყენების ერთ-ერთ ყველაზე ეფექტურ საშუალებად ბრალდებულის დისტანციური ჩართვა გვესახება. დისტანციური ჩართვის დროს ტექნიკური საშუალებების გამოყენებით შესაძლებელია ბრალდებულმა მოისმინოს დაზარალებულის ჩვენება და, იმავდროულად, დაზარალებული მას ვერ ხედავდეს. ამით, ერთი მხრივ, უზრუნველყოფილი იქნება მსხვერპლის უსაფრთხოების გარანტიები და მეორე მხრივ, ბრალდებულის უფლება, მონაწილეობა მიიღოს მისი ბრალდების საქმის განხილვაში.

დასკვნა და რეკომენდაციები

ამ საანგარიშო პერიოდის ყველა ეტაპს თან სდევდა Covid-19-ის პანდემიის გავლენით გამოწვეული ცვლილებები. სისხლის სამართლის პროცესის მონაწილე მხარეები და დამკვირვებლები იძულებულნი გახდნენ, ყოველდღიური საქმიანობის დიდი ნაწილი გადაეტანათ ელექტრონულ სივრცეში და ფეხი აეწყოთ შემოთავაზებული ცვლილებებისთვის ისე, რომ არ დაეზიანებინათ სისხლის სამართლის პროცესში ბრალდებულის უფლებები.

მონიტორინგმა აჩვენა, რომ მიმდინარე საანგარიშო პერიოდში სხვა გამოწვევებს დაემატა დისტანციურ სამართალწარმოებასთან დაკავშირებული საკითხები, როგორცაა დისტანციური ჩართებისას **სხდომათა გამჭვირვალობისა და ხელმისაწვდომობის პრობლემა**, დისტანციურ სხდომებთან დაკავშირებული **ტექნიკური ხარვეზები** და პროცესის მონაწილეთა ჩართვის პრობლემები, დისტანციურ სხდომებზე **მტკიცებულებათა გამოკვლევისა** და მოწმეთა დაკითხვისას არსებული რისკები, ასევე ბრალდებულისა და მისი ადვოკატის **კონფიდენციალური კომუნიკაციის უზრუნველყოფის საკითხი**.

მნიშვნელოვანია, სასამართლო სისტემამ მოახერხოს პანდემიის შედეგად წარმოშობილი სიახლეების ეფექტიანი მართვა, პერიოდულად **დისტანციური სამართალწარმოების** საჭიროებამ არ შეაფერხოს სასამართლო სისტემის ეფექტიანი მუშაობა, უზრუნველყოს სხდომათა ღიაობა, დაცული იყოს ბრალდებულთა საპროცესო უფლებები და სისხლის სამართლის ფუნდამენტური პრინციპები. არსებული გამოცდილებიდან გამომდინარე, უნდა გამოსწორდეს ის ხარვეზები, რომლებიც საწყის ეტაპზე არსებობდა და დროულად გამოინახოს მათი მოგვარებისთვის საჭირო რესურსი. ასევე, სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობით უნდა განისაზღვროს დისტანციური სხდომებისთვის საჭირო რეგულაციები.

პირველი წარდგენის სხდომებზე კვლავ პრობლემაა აღკვეთის ღონისძიების სახით თითქმის უალტერნატივოდ გირაოსა და პატიმრობის გამოყენება. მზარდია დაუსაბუთებლად აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების მაჩვენებელი. ეს გვაფიქრებინებს, რომ ბრალდების მხარე და სასამართლო აღკვეთის ღონისძიების შერჩევის ნაწილში არ აფასებს საქმის ინდივიდუალურ გარემოებებს, რაც განსაკუთრებით თვალსაჩინოა გირაოს თანხის ოდენობებთან მიმართებით.

COVID-19-ის პანდემიამ გაართულა ბრალდებულის და ადვოკატის კომუნიკაცია და საფრთხე შეუქმნა კომუნიკაციის დაცულობას, რაც განსაკუთრებით პრობლემას წარმოადგენდა შესაძლო არასათანადო მოპყრობის შემთხვევებთან მიმართებაში. მიგვაჩნია, რომ ალკვეთის ღონისძიებების მცირე სახეების პირობებში, ადვოკატებმა მეტი უნდა იმუშაონ შესაძლო თავდებებთან კომუნიკაციის კუთხით.

კვლავ პრობლემას წარმოადგენს **დაკავების კანონიერების** საჯარო სხდომაზე განუხილველობა. ამ საანგარიშო პერიოდში კიდევ უფრო გამოიკვეთა დაკავების კანონიერების საჯარო სხდომაზე განხილვის აუცილებლობა, აგრეთვე დაკავების პროცესში აუდიო-ვიდეო გადაღების აუცილებლობა.

წინასასამართლო სხდომებზე კიდევ უფრო შემცირდა მტკიცებულებათა წარმოდგენის კუთხით დაცვის მხარის აქტიურობა. თუმცა დადებითად უნდა შეფასდეს ის, რომ თუ ადრე დაცვის მხარე მტკიცებულებების სახით სასამართლოში ძირითადად ბრალდებულის დახასიათებებს წარადგენდა და იშვიათად გამოკითხვის ოქმებს, ამ საანგარიშო პერიოდში გამოიკვეთა შემთხვევები, როდესაც დაცვის მხარემ საკუთარ მტკიცებულებებად წარმოადგინა ექსპერტიზის დასკვნები, მოწმის გამოკითხვისა და დათვალეიერების ოქმები და ა.შ. **მიგვაჩნია, რომ ალტერნატიული მტკიცებულებების წარმოდგენა შეჯიბრებითობის ხარისხზე დადებითად აისახება.**

საპროცესო შეთანხმების სხდომებზე დაკვირვება ცხადყოფს, რომ სასამართლო კიდევ უფრო ნაკლებად მსჯელობს, რამდენად კანონიერი ან სამართლიანია საპროცესო შეთანხმებით გათვალისწინებული სასჯელი. სასამართლო, რიგ შემთხვევებში, ფორმალურად ეკიდებოდა საპროცესო შეთანხმების დამტკიცებას, სხდომაზე სრულყოფილად არ იკვლევდა მასთან დაკავშირებულ გარემოებებს და ისე ამტკიცებდა. დაფიქსირდა რამდენიმე შემთხვევა, როდესაც მოსამართლემ საპროცესო შეთანხმება ზუსტად 1 წუთში დაამტკიცა.

არსებითი განხილვის სხდომებზე მოუგვარებელ პრობლემად რჩება საქმეთა არაგონივრულ ვადებში განხილვა. სხდომების გადადებისა და დაგვიანებით დაწყების შემთხვევათა ზრდას დისტანციური სხდომების ხარვეზებმაც შეუწყო ხელი. კრიტიკულად მაღალი იყო სხდომების საათზე მეტი დროით დაგვიანების შემთხვევები, რაც მნიშვნელოვნად აფერხებდა სასამართლოს მუშაობის პროცესს.

ამ საანგარიშო პერიოდში გაიზარდა გამამართლებელ განაჩენთა რიცხვი, რაც, ნაწილობრივ, ოჯახურ დანაშაულებზე გამოტანილი განაჩენებითაა განპირობებული.

ოჯახურ დანაშაულებთან მიმართებით ბრალდების მხარე აგრძელებს მკაცრი პოლიტიკის გატარებას, ამ ტიპის დანაშაულებზე თითქმის არ აფორმებს საპროცესო შეთანხმებას და არ იყენებს სხვა საშუალებათა პირობებს. ოჯახურ დანაშაულებზე პროკურატურა ძირითადად კვლავ ყველაზე მკაცრი აღკვეთის ღონისძიების - პატიმრობის გამოყენებას შუამდგომლობდა. თავის მხრივ, მოცემულ საანგარიშო პერიოდში სასამართლოს მიერ ოჯახურ დანაშაულებზე პატიმრობის გამოყენების მაჩვენებელი 8 პროცენტული ერთეულით გაიზარდა.

ორგანიზაციამ, მონიტორინგის შედეგების გათვალისწინებით, შესაბამისი უწყებებისთვის შემდეგი სახის რეკომენდაციები მოამზადა:

საერთო სასამართლოებს

- სასამართლოები შეეცადონ, პანდემიის პირობებშიც მაქსიმალურად უზრუნველყონ სხდომათა საჯაროობა და ხელმისაწვდომობა, სასამართლო სხდომის დარბაზში ან/და ელექტრონული საშუალებების გამოყენებით მიმდინარე დისტანციურ სხდომებზე სასამართლო მონიტორებისა და დაინტერესებული პირების ჩართვა.
- სასამართლო შეეცადოს, მტკიცებულებათა გამოკვლევა და მოწმეთა დაკითხვა უშუალოდ სასამართლო დარბაზში მიმდინარე სხდომებზე უზრუნველყოს, განსაკუთრებით იმ შემთხვევებში, როდესაც მხარეები ამის თაობაზე შუამდგომლობენ.
- სასამართლომ უზრუნველყოს სხდომების, მათ შორის ბრალდებულის პირველი წარდგენის სხდომების შესახებ ინფორმაციის განთავსება საკუთარ ვებგვერდზე.
- მოსამართლეებმა ისარგებლონ მათთვის მინიჭებული დისკრეციული უფლებით აღკვეთის ღონისძიებებთან დაკავშირებით, უფრო ხშირად შეუფარდონ ბრალდებულს ნაკლებად მკაცრი ზომა (ალტერნატიული ღონისძიება, პატიმრობისა და გირაოს გარდა) ან საერთოდ უარი თქვან მის გამოყენებაზე, როდესაც პროკურორის შუამდგომლობა არ არის საკმარისად დასაბუთებული.

- სასამართლოებმა პროკურატურისგან მოითხოვეს ადვოკატის ღონისძიების გამოყენების შესახებ შუამდგომლობის სათანადოდ დასაბუთება და მტკიცების ტვირთი დააკისრონ ბრალდების მხარეს.
- სასამართლომ საკმარისი დრო დაუთმოს საპროცესო შეთანხმების განხილვას, შესაბამისი პროცედურული წესების დაცვით წარმართოს საპროცესო შეთანხმების სხდომა და განახორციელოს მკაცრი სასამართლო კონტროლი სასჯელის კანონიერებისა და სამართლიანობის თვალსაზრისით.
- მოსამართლემ არ დაამტკიცოს საპროცესო შეთანხმება, თუკი დარწმუნდება, რომ მიღწეულ შეთანხმებაში ასახული პირობები ბრალდებულისთვის მისაღები არ არის ან/და სასამართლოს ეჭვი უჩნდება ბრალდებულის მიერ დანაშაულის აღიარების ნების ნამდვილობასთან დაკავშირებით.
- სასამართლო შეეცადოს, რომ ოჯახში ძალადობის საქმეთა განხილვისას არ მოხდეს ძალადობის მსხვერპლთა მეორეული ვიქტიმიზაცია, არ მოხდეს მათი საჯარო შერცხვენა და მარგინალიზება.
- დისტანციური სხდომების მიმდინარეობისას უზრუნველყოფილი იყოს ადვოკატისა და კლიენტის კონფიდენციალური კომუნიკაცია. მაქსიმალურად იყოს დაცული ის ინფორმაცია, რომლის შესახებაც საუბარი იყო დახურულ სხდომებზე.
- მოსამართლემ, დაცვის მხარის ჩართულობის ასამაღლებლად, საჯაროდ განიხილოს დაკავების კანონიერების საკითხი და შეეცადოს, ადამიანის თავისუფლების უფლების შეზღუდვის პრევენციის კუთხით დაამკვიდროს მაღალი სტანდარტი.
- მოსამართლემ სრულყოფილად და გასაგებად განუმარტოს ბრალდებულს მისთვის კანონით მინიჭებული უფლებები, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც პირს ადვოკატი არ ჰყავს.
- სასამართლომ მხარეებს მისცეს შესაძლებლობა, მტკიცებულებების გამოკვლევა, განსაკუთრებით კი მოწმეთა დაკითხვა, უმეტესად წარმართონ უშუალოდ სასამართლო სხდომის დარბაზში.

საქართველოს პროკურატურას

- ბრალდებულის მხარემ უზრუნველყოს, რომ სამართალდამცავი პირები დისტანციურ სხდომებზე არ ჩაერთონ პოლიციის განყოფილებიდან, რათა გამოირიცხოს გარკვეული ეჭვები სხვა პოლიციელი მოწმეების მიერ ამ ჩვენების მოსმენის და, ზოგადად, ამგვარ მოწმეთა ობიექტურობისა და სანდოობის მიმართულებით.
- პროკურორებმა კონკრეტული საქმის გარემოებების, ბრალდებულის პიროვნული მახასიათებლებისა და მისი მხრიდან მომდინარე საფრთხეების განჭვრეტით, დაასაბუთონ მოთხოვნილი აღკვეთის ღონისძიება.
- პროკურორებმა უფრო მეტად დაასაბუთონ კონკრეტული აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების აუცილებლობა და მიზანშეწონილობა. იმავდროულად, განმარტონ, რატომ ვერ უზრუნველყოფს სხვა, ნაკლებად მკაცრი ღონისძიების შეფარდება შესაბამისი მიზნების მიღწევას.
- პროკურორებმა დაასაბუთონ მოთხოვნილი გირაოს ოდენობა და შეისწავლონ ბრალდებულის ქონებრივი და მატერიალური შესაძლებლობები.
- პატიმრობის სათანადო საფუძვლების არარსებობის დროს ბრალდების მხარემ გამოიჩინოს პატიმრობის ნაკლებად მკაცრი აღკვეთის ღონისძიებით შეცვლის ინიციატივა.

საქართველოს პარლამენტს

- განხორციელდეს საკანონმდებლო ცვლილება სსსკ-ის 199-ე მუხლის პირველ ნაწილთან მიმართებით და გაიზარდოს აღკვეთის ღონისძიების ძირითადი სახეები.
- საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში შევიდეს ცვლილებები და აღკვეთის ღონისძიების სახეს - შეთანხმება გაუსვლელობისა და სათანადო ქცევის შესახებ, მოეხსნას სასჯელსა თუ დანაშაულის კატეგორიაზე დამოკიდებულება.

- კანონმდებლობაში მოდიფიცირდეს ჩანაწერი და მკაფიოდ ჩაიწეროს, რომ „გირაო პატიმრობის უზრუნველყოფით“ მოსამართლისთვის იყოს „ადმჭურველი“ და არა მავალდებულებელი. ამასთან, არასაპატიმრო გირაოს გამოყენება შესაძლებელი იყოს დაკავებულ ბრალდებულებთან მიმართებითაც.
- კანონმდებლობით მოწესრიგდეს დაკავების კანონიერების განხილვის მექანიზმები და პროცედურები. განისაზღვროს მოსამართლის ვალდებულება, პირველი წარდგენის სხდომაზე ყოველთვის შეამოწმოს დაკავების კანონიერება როგორც წინასწარი ნებართვის არსებობის შემთხვევაში, ისე გადაუდებელი აუცილებლობის დროს.
- განხორციელდეს ცვლილებები სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში და დადგინდეს დისტანციური სამართალწარმოებისთვის საბაზისო რეგულაციები, მათ შორის, ამ ტიპის სხდომებზე მტკიცებულებათა გამოკვლევის წესი, რათა ბრალდებულები თანაბარ პირობებში იყვნენ.
- პანდემიიდან გამომდინარე დაწესებულ სისხლის სამართლის ნორმებზე სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა უნდა დადგინდეს მხოლოდ განმეორებით მნიშვნელოვანი სამართალდარღვევის ჩადენისას და ამ შემთხვევაშიც აუცილებელია სასჯელთა დიფერენცირება, დარღვევის ხასიათიდან გამომდინარე.
- განისაზღვროს აუდიო, ვიდეო და ფოტოგადაღების წესები დისტანციურად ჩატარებული სხდომების დროს.
- საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში შევიდეს ცვლილება, რომლითაც სავალდებულო გახდება პოლიციის ადმინისტრაციულ შენობაში გამოკითხვის, დაკავების პროცესისა და ჩხრეკა-ამოღების ვიდეოგადაღება. სამართალდამცავი ორგანოები აღიჭურვონ ისეთი ტექნიკური საშუალებებით, რომელთა გამოყენების დროს დაცული იქნება პირთა პერსონალური ინფორმაცია.

საქართველოს იუსტიციის უმაღლეს საბჭოს

- გაიწეროს სახელმძღვანელო პრინციპები აღკვეთის ღონისძიების შესახებ, რომლითაც სასამართლო განხილვები და გადაწყვეტილების მიღების პროცესი წარიმართება საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისად. სახელმძღვანელო მითითებები უნდა იყოს მკაფიო და დეტალური, რათა გარანტირებული იყოს ეროვნული კანონმდებლობისა და საერთაშორისო სტანდარტების ერთგვაროვანი გამოყენება მთელ ქვეყანაში.
- სასამართლოს შენობაში მოწმეთა დისტანციურად დაკითხვისთვის მოეწყოს შესაბამისი ტექნიკური საშუალებებით აღჭურვილი ოთახი, საიდანაც შეძლებენ პროცესებზე დასწრებას ისე, რომ დაცული იყოს მათ მიერ მიცემული ჩვენებების კონფიდენციალურობა. იმავდროულად, მაქსიმალურად შემცირდეს ფსიქოლოგიურ ზეწოლასა თუ მხარის პოზიციის გახმოვანებასთან დაკავშირებული ის საფრთხეები, რომლებიც, შესაძლოა, თან სდევდეს მოწმის ჩართვას პოლიციის განყოფილებიდან ან ადვოკატის ოფისიდან.
- დისტანციურ სხდომაზე დაინტერესებულ პირთა მონაწილეობის სამართლებრივ ჩარჩოში მოქცევის მიზნით, გამოიცეს რეკომენდაციები, რომელთა მეშვეობითაც მოხერხდება სხდომის მიმდინარეობის ხელშეშლის თავიდან აცილება და, იმავდროულად, დაცული იქნება პროცესის მონაწილეთა ინტერესები.

პენიტენციურ დეპარტამენტს

- პენიტენციური დაწესებულებები აღიჭურვოს საჭირო რაოდენობის ტექნიკური საშუალებებით. ასევე, დაემატოს და გადამზადდეს პერსონალი პროცესზე ბრალდებულთა შეუფერხებლად ჩართვის უზრუნველსაყოფად.
- პენიტენციურმა დაწესებულებამ სასამართლოში დისტანციურად ჩართვის დროს უზრუნველყოს ბრალდებულთა/მსჯავრდებულთა დაცვა უარყოფითი ზეგავლენისგან ნების თავისუფლად გამოვლენაზე, ასევე, მათ მიერ პროცესზე გამჟღავნებული ინფორმაციის კონფიდენციალურობა.

- ბრალდებულებს, რომლებსაც უჭირთ პროცესზე პოზიციის დაფიქსირება ადვოკატთან უშუალო კომუნიკაციის გარეშე, მიეცეთ შესაძლებლობა, პენიტენციური დაწესებულებიდან სხდომაზე ადვოკატთან ერთად ჩაერთონ. ამ დროს მიღებული უნდა იყოს შესაბამისი ზომები პანდემიის გავრცელების რისკების მინიმუმამდე შესამცირებლად.
- დისტანციური სხდომების მიმდინარეობის და შეხვედრების დროს დაცული იყოს ადვოკატისა და კლიენტის კონფიდენციალური კომუნიკაცია.

საქართველოს ადვოკატთა ასოციაციას

- საქართველოს ადვოკატთა ასოციაციამ უზრუნველყოს ადვოკატთა გადამზადება დისტანციურ სხდომებზე მონაწილეობისთვის საჭირო უნარ-ჩვევების გამომუშავებისთვის.
- ადვოკატებს მოუწოდოს, ბრალდებულთა ინტერესების სასიკეთოდ მაქსიმალურად მოითხოვონ გირაოსა და პატიმრობის ალტერნატიული აღკვეთის ღონისძიებები.